

Сергій БИЧКОВСЬКИЙ

ОКРЕМІ СТОРІНКИ

Сергій БИЧКОВСЬКИЙ

ОКРЕМІ СТОРІНКИ

Рецензії на друковані праці
Михайла Подворняка

Накладом
Християнського Видавництва "Дорога Правди"

Торонто, 1984

ВИДАВНИЦТВО "ДОРОГА ПРАВДИ" ч. 90

П Е Р Е Д М О В А

1983-го року наше всебратьське видавництво "Дорога Правди" відсвяткувало своє плідне 30-ліття. За цей недовгий відтинок часу видавництво проробило велику видавничу працю, давши нашому Євангелістському Братству багато дуже корисної духовної літератури, яка успішно розійшлася по всьому широкому світі.

Про видання видавництва "Дорога Правди" були поміщені в духовній, а також у світській пресі різні позитивні, а також негативні рецензії. На цьому місці ми хочемо подати нашим читачам такі рецензії на друковані праці брата Михайла Подворняка, які нам довелося зібрати з різних газет і журналів. Ці рецензії яскраво показують, що книжки видавництва "Дорога Правди" мали своїх зичливих і незичливих читачів. Подаємо тут також рецензії, що були друковані в Україні, які нам прислали наші друзі з Києва.

Усі ці рецензії відгукмі свідчать про те, що праця нашого славного видавництва є дуже корисною працею, яку ми всі повинні широко підтримувати.

Червень, 1984

С.Бичковський

З НОВИХ ВИДАНЬ

**М. Подворняк: НА ШЛЯХУ
ЖИТТЯ. Збірка християнсь-
ких віршів і оповідань. Части-
на перша. Шікар - Честер
1951. Стор. 128.**

Канадійсько-американська українська література незвичайно багата на твори з релігійною тематикою. Є тут багато перекладів, перерібок та й не бракує оригінальної творчості. В останніх часах — як це підкреслює проф. В. Нірконнелл — продуктивністю пера на цьому полі відзначився Митрополит Іларіон (Огієнко) у Вінніпегу. Книжка М. Подворняка, що тепер живе у Вінніпегу, доповняє цикл української релігійної літератури на американсько-му континенті й відрізняється оригінальністю тематики, глибоко християнською вірою в Бога, та живістю деяких образків узятих із безпосередніх досвідів автора на життєвому шляху, зокрема в часі й після другої світової війни. Оповідання й образки з життя переплітаються гармонійно з віршами головно на релігійні теми. Ось для прикладу один із них:

У світі цім багато є зневіри
Багато сліз, страждання і відчаю.
В душі ж моїй я маю Божу віру
І з вірою я путь свою звершиа...
Не довго ще й закінчиться дорога
Мені привіти сонечко засяє...
А покиць крізь бурі і тривоги
Ч з вірою мандрівку ще звер-
шаю.

Тут і там стрічається біблійна тематика, псалми, Різдвяні вірші, тощо. Мова автора добра, вірш гладкий, виразно здергливий від ультраздерливих новотворів поетичної форми. Сбортка Мирона Левицького підносить естетичне враження ціlosti.

Для людей спрагнених релігійної емоції ця книжка може віддати дуже добру послугу.

Яр. Р-ий

НОВИЙ ШЛЯХ. ВІННІПЕГ, МАНITOBA, 22 ГРУДНЯ, 1951.

З нових видань

М. Подворняк: НА ШЛЯХУ ЖИТТЯ. Збірка християнських віршів і оповідань. Частини друга. Вінніпег - Торонто, 1953.
Стор. 124.

Другий том оповідань і віршів Подворняка, що слідус після першого виданого в 1951 році, більш скристалізовано виявляє авторові мистецькі й патріотично - релігійні можливості й тематично обхоплює роки останньої світової війни, скитання по таборах та спомини про рідну Волинь. Нове в цій збірці - патріотичне надіння, що м. ін. знаходить сій вияв у таких віршах, як: "Моя Батьківщина":

...Хоч в світі є Неаполь, Рим, (Riv'era).
Ноч там все сріблом й золотом
Пляж в цей світ позачиняєсь
І в нас краса є власна і своя.
Річки напивають мік дозами й
Над ними чайка жалібно
Гай зелені помоняти піснями,
В нас золотом наповиена
Земля... (стор. 112).

Зокрема близька авторові його вужча Батьківщина — Волинь, яку він згадує в багатьох місцях; ось одне місце: Задумались волинські простори. Скрізь тихо і захурено кругом. А ввечорі блимають, в небі зорі.

Мандрує повний місяць над
Гселом...
Заходить ясне сонце за горою,
Палає пурпурова далечінь...
О, Краю мій, я тужу за тобою,
Моя улюбленіа і дорога Волинь! (стор. 124).

Велика шкода, що поет — маючи всі дані бути загально-українським релігійним автором, — зважує місцями тематику до виключно конфесій-році, більш скристалізовано виявляє авторові мистецькі й патріотично - релігійні можливості й тематично обхоплює роки останньої світової війни, скитання по таборах та спомини про рідну Волинь. Нове в цій збірці — патріотичне надіння, що м. ін. знаходить сій вияв у таких віршах, як: "Моя Батьківщина":

...Хоч в світі є Неаполь, Рим, (Riv'era).
Ноч там все сріблом й золотом
Пляж в цей світ позачиняєсь
І в нас краса є власна і своя.
Річки напивають мік дозами й
Над ними чайка жалібно
Гай зелені помоняти піснями,
В нас золотом наповиена
Земля... (стор. 112).

Об'єктивно Мирона Левицького рішуче в мистецькій опозиції до принагідних (нестилевих) ілюстрацій, якими автор намагався прикрасити книжку.

Д-р Яр. Рудницький.

"СВІЖІ ПЛЯХ"
Д. РУДНИЦЬКИЙ

ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ

Панас Хуртовин, Під не-
бом Волині. (Воспів спогади
християнина). Вінниця 1952
8°, ст. 207.

Література спогадів у нас
дуже нечисленна, тому кож-
на спроба цього роду мимо-
вілі звертає на себе увагу.
Тож не дивниця, що я заці-
кавився книжкою, наголовок
якої висписаний угорі. Це „во-
сні спогади християнина”,
нашого земляка з Волині, п.
Панаса Хуртовини, мабуть
псевдоніма. Спочатку вони
друкувалися у „Канадійсько-
му Ранку”, баптистському ча-
сописі, що появляється у Він-
ниці, але не були докінчені
і в повнім обсягу вийшли аж
тепер в окремому виданні.

Ще переглядаючи „Кана-
дійський Ранок”, я зацікавив-
ся ними, а още перечитав і
цілу книжку. І перечитав з
великою „цікавістю”. Це прос-
та, бепретенсійна сповідь
справді віруючої й патріо-
тичної людини про пережи-
вання під большевицькою й
німецькою окупаціями в рр.
1939-1941.

Зачинає автор з самого по-
чатку, з мобілізації до поль-
ської армії з вибухом війни,
втечу на Захід польського
війська й урядовців та появу
на Волині совєтського війсь-
ка. Оповівши про зустрічі та
балачки селян з червоноар-
мійцями, п. Хуртовина далі
докладно малює режим, що
його запровадили „визволи-
телі”. Не добра була ця нова
влада й наші селяни поста-
вились до неї явно непри-
хильно. Виявилось це вже в
самому початку, під час вибор-
ів представників до Консти-
туантії у Львові, яка мала
ухвалити прилучення Захід-
ньої України до УССР. Се-
ляни нікак не хотіли голосу-
вати за накижених згорі ко-

муністичних кандидатів, а
начальство не дозволяло вис-
тавляти власних кандидатів.
В результаті — виборча ко-
місія, в якій автор брав
участь, на кілька тисяч ви-
борців знайшла тільки 38
важливих голосів. Такі самі
висліди попривозили до райо-
ну і з інших сіл. Проте це не
перешкодило властям заяви-
ти в обласній газеті, що ви-
борці віддали свої голоси як
один муж на „вибраних на-
родом” кандидатів!

Оповідає автор і про те, як
із його села кілька жінок
вибралися за колишній поль-
сько-совєтський кордон поди-
витися, як там наші люди
живуть, і які жахливи відо-
мості принесли воїни звідти.
Але ці відомості тривали ко-
ротенько, бо большевики
швидко кордон замкнули. З
дня на день життя ставало
щораз тяжче — й матеріаль-
не й духове. Автор про все
це нас добре інформує, бо йо-
му доводилося працювати
при виборах і в школі, й на-
решті в кооперації. Він бачив,
як заводили колгоспи, а „во-
рогів народу” розкуркулюва-
ли й вивозили на Сибір.

Доводилося йому мати діло
з енкаведистами, які прось-
бою й грозьбою вимагали від
нього, щоб вув’єссотом і до-
носив на своїх співвізниців
і взагалі про все, що діялося
на селі.

Словом, на власному дос-
віді пізнав новий лад. Пробу-
вав навіть тікати і про ці свої
справи також цікаво нам опо-
відає і загалом він нічого не
затаює й не прікращує, із
виставляє себе ніяким героєм.

Оповідає й про ті жорсто-
кості, які чинили большевики
і які виявилися по їх втечі.

Населення стрічало німців,

як дійсних визволителів. Вірило, що настане воля, буде своя влада. Але дуже скоро довелося розчаруватися в німцях, які почали поводитися з населенням, як із невільниками нижчої раси, призначеними на тяжку роботу й знищення. Тяжко читати розділ спогадів п. Хуртовини присвячений українським воякам совєтської армії, молоденьким хлопцям, що самі при першій-ліпшій нагоді добровільно здавалися в полон німцям, а німці вигубили їх голодом і холодом (ст. 104—108). Або картину розправи з жидами (ст. 108 і даліші). Німецькі жорстокості, полювання на людей і вивози на працю до Німеччини викликали спонтанний спротив населення. П. Хуртовина докладно оповідає, як почалася повстанча акція, про дії повстанців, про Українську Повстанську Армію, що її почав організовувати отаман Бульба-Боровець. Автор дас живу картину діяльності УПА, її великої сили, взірцевої організованості й подиву гідної відваги, тих порядків, які вона заводила в опалюваних нею районах. Окремий розділ присвятів також боротьбі з поляками. Роздмухали її очевидно, німці, щоб легше було панувати над окупованим краєм. Страшна це сторінка з життя многострадальної Волині. Та ще

страшніша — це братовбивча боротьба, що повстала між самими українцями на партійному ґрунті, яка довела до поділу УПА та самознищення. Не можна без хвилювання читати описи цієї братовбивчої боротьби, що підмінувалася в очах населення самою ідеєю української державності. Автор тут і в дальших рядках подає жахливі приклади партійної "злости" й просто звірячого оскаження, з яким одна група инициала супротивну.

Сумні, дуже сумні сторінки, присвячені цій братовбивчій боротьбі, найсумніші з усіх його сумніх спогадів. Невесело їх було йому писати, а нам читати. Але добре, що він не поминув їх, а з такою самою об'єктивністю літописця, як і про інші сторінки тодішнього волинського життя оповів нам. Це важливо знати, зокрема нашому молодому поколінню для науки, як не слід будувати своєї держави. Пригадусте, що писав Шевченко в передмові до „Гайдамаків“: „Серце болить, а розказувати треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялися“.

I щира дяка авторові, що спокійно, майже стилем літописця, просто і без ніякого упередження, підного не поتاючи, оповів нам про свою любов Волинь.

"СВОБОДА", 17 липня 1953 р., ч. 152

“БОЖИЙ СПОКІЙ”

М. Подворняк: Оповідання, 1966 р.
Накладом християнського видавництва “Дорога Правди”.

Нова збірка оповідань відомого евангельського письменника Михайла Подворняка є незвичайним літературним досягненням в умовах еміграції. Не можна не захоплюватися рідкісною працею і багатьма громадськими обов'язками, який, в оточенні крайньої матеріальнної пожадливості більшості сучасних людей, зберіг ідеалістичне відношення до життя і шляхетність високих духовних стремлінь. На цей раз його християнський ідеалізм виявився в закликові до Божого спокою, — не до відпочинку чи бездіяльності, а до збереження чудової внутрішньої тиші через виконання доброї волі Творця. В житті людей може бути два роди спокою: фальшивий спокій, цебто спокій мертвого або приспаного сумління, яке зовсім не докоряє людині за його пріхи і не реагує на страждання близкіх, і спокій Божий, який досягається через примирення з Богом прийняття Христової жертви і зберігається певним підкоренням Його святым повелінням.

Світська зежерливість навіть і вірючої людини робить самолюбним і нечутливим до людського горя. І саме проти цієї сердечної заскорузlosti і поверхового християнства Михайло Подворняк спрямовує гостре вістря свого літературного таланту. В оповіданні “Віра без діл”, “Максимова жертва”, “Важлива точка”, “Увечері” та ін. він беззастережно

критикує скупість і гріховну байдужість євангельських віруючих, які, полонені матеріальними здобутками і приспані небаченим добробутом, петрворилися в самоправедних бездушних фарисеїв. Їхній духовний сон настільки глибокий, що навіть зворушили пісні і вогнисти проповіді не порушують смертельної летаргії і не досягають їхніх ожорсточених твердих сердець. Вони не дбають ні про свій молитовний дім, ні про працю Божу, ні про служіння обездоленим, і таким життя створюють спокуси і спотикання цирим шукачам правди.

Критика М. Подворняка, по суті, є і самокритикою, бо ж і він належить до євангельської церкви, духовне зауваження якої так болюче вражає його чутливе серце. І в його докірливих словах одноразово відчувається і особлива ніжність, що нею він жагуче бажає пробудити заснулих християн до неліцемірної братерської любові. В цьому і полягає ціль його критики, — допомогти людям підпорядкувати своє життя Богу провідництву в постійному доброчинстві і в особистому освячені. Більшість оповідань критичного характеру, зокрема “Добре рішення”, “Хворий”, “Свідоцтво старого професора” й інші показують, як віруючі в різних обставинах каялися і пробуджувалися до зрозуміння свого обов’язку перед Богом і перед людьми і як практично виправляли свої скривлені християнські дороги. І хоч дошкульний докір Духа Святого порушував їхній фальшивий спокій, але після його прийняття і після визнання гріха з каяттям, їхні серця наповнювалися чудовим Божим спокоєм, який разом з радістю спасіння створює в душі християнина правдиве блаженство.

Особисте свідчення Автора про його навернення до Господа, передане в оповіданні “До світла”, повне хвилюючих спогадів про духовні прагнення дитячої душі і про розвиток нестремного євангельського руху на

Волині, який і його захопив в свою могутню течію і привів до спасенського світла Божої правди. Але в цій маленькій автобіографічній повісті бракує детального опису самого процесу навернення, докладного вияснення дій Святого Духа в серці просвіщеного промінням Євангелії юна-ка, зрозуміння особистої пріховності

і прийняття вірою спасіння в Христі. Автор подає лише маленький натяк на внутрішню переміну, яка пізніше привела його до євангельського хрещення по вірі, в епізоді спільноти молоді в неділю під липами, коли його серце “паленіло від якогось глибокого сквильовання”.

У відношенні літературної художності М. Подворняк — безумовно талановитий пейзажист. Його опис краєві місцевості і кліматичних змін захоплюючий, яскравий, мальовничий. Особливо вміло Автор поєднує почування і настрої персонажів з явищами природи: вони або гармонізують з внутрішнім станом чи діями людини або вживаються як разочаріваний контраст до них.

Письменник М. Подворняк своєю новою працею, як і раніше виданими книжками, показав незрівняну перевагу християнських чеснот і взагалі всього духовного над матеріальним і тілесним. І кожному читачеві “Божий спокій” принесе не тільки естетичне задоволення, але й велику користь і збагачення для душі.

П. Колибаїв

ЖИЗНЬ ВЕРЫ

Январь-Март, 1967

І друга Волинь у книжці споминів Панаса Хуртовини **Під небом Волині**, Вінниця, 1952.

Уже на перших сторінках споминів натрапляємо на людину. Щиру, релігійну людину, яка в свою тендітну душу мусить вбирати страждання війни. Але так воно було, це пережили ми всі, одні на Волині, інші на інших землях. Той же подих смерти, та ж гнітуча атмосфера позафронтової смуги. **Під небом Волині** — це документ трагедії української землі. Бойові й злочинні дії ворога переплітаються з акціями повстанців, а серед цих жорстоких днів живе (чи живе?!) безпомічна людина, в якій, на диво всім, наростає специфічний гуманізм, як єдиний рятунок перед моральним занепадом. Автор з причин своєї релігійності не може мати зрозуміння до деяких об'явів воєнної дійсності; але ці його міркування можемо сприйняти з повною толерантією тому, що на кожній сторінці відчуваємо “воєнні спомини християнина”, як це назначає автор у підзаголовку.

Спокійно, без журналістичних красот і без пози говорить автор про роки окупації і трагедію волинського села, про бої УПА і життя малої людини; врешті бажає “відійти туди, де не чути гіркого запаху згарищ, знайти тишу, спокій. Але такого місця тоді на Волині не було-”

Оформлення книжки С. Зубілевича не відповідає вартості споминів П. Хуртовини.

“ОВІД” — травень 1953.

3 НОВИХ КНИЖОК "ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ"

Під такою назвою на книжковому ринку з'явилась ще одна праця з під пера волинського письменника Михайла Подворняка, який тепер живе і працює у Вінніпегу. Михайло Подворняк, — відомий діяч на літературному полі, редактор часопису "Християнський Вісник", голова видавництва "Дорога Правди", а також автор великого числа віршів та оповідань, які видані ним самим у книжках: "На шляху життя" (2 томи), "Різдвяна зірка", "Великодній ранок", "Добрий приятель" (календарі за 1956 і 1957 роки) і т. п. Багато його праць були опубліковані в різних релігійних часописах і світських газетах під його прізвищем, а інші були підписані псевдонімом. З цієї простої причини не всі читачі праць М. Подворняка, знайомі з усіма творами автора.

Книжка "Зелений Гай" — це чудові оповідання, повні сванельського духа любові й естетики мистця. Найважнішим є те, що кожне оповідання містить в собі християнську етику й високу мораль. Мені доводилося читати багато різних оповідань, включно з вищезгаданими, але мушу призначатися, що жодної книжки я не читав з таким величним захопленням і безперервно, як це я читав книжку "Зелений Гай". В цій книжці автор вживає фігуративно-алегоричної мови й особи, які

відіграють головну роль в оповіданнях, переходят із стадії духу до високого духовно-морального рівня: грішники навертаються, скупі стають щедрими, розсварені примиряються і т. п. І в цьому, на мою думку, полягає сенс оповідань, щоб засмучених потішити, а нещасливих зробити щасливими. Автор

книжки розшифровує події так майстерно, що полонить всю увагу читача, підносить його на гору найбільшої цікавості, довершує те, що хотів сказати і моментально кінчає оповідання, залишаючи читача в великом розгарі заінтересування. Таким чином читач не відчуває жодної втоми і йому хочеться ще і ще читати. Тому авторові книжки належиться велике признання й щира подяка.

Оповідання "Зелений Гай" написані літературною українською мовою і добірним легким стилем. За виїмком кількох технічних помилок немає жадних архаїзмів чи діялектик. Ця книжка видана на гарному книжковому папері і має рівно 200 сторінок. Ціна її тільки \$1.25. Нехай не буде ні одного дому, ні одної родини, де не буде б книжки "Зелений Гай". Виписуйте з видавництва "Дорога Правди", 148 Tecumseth St., Toronto 3, Ont., Canada.

В. Богуслав

НОВИЙ ШЛЯХ, ВІННІПЕГ, МАНІТОВА, 29 ТРАВНЯ, 1959.

ТОМИК ГУМАННИХ ОПОВІДАНЬ

“Світ чудовий і гарний, хлопці, — сказав професор, встаючи. — Але коли б люди пізнали Бога так, як треба, то так само гарно було б у людських серцях. А тоді більше нам нічого не треба. Нічого. Ми були б щасливі. Треба тільки Бога знайти...” Так закінчується оповідання “Недалеко за рікою” у збірці оповідань М. Подворняка: “ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ”. Збірка з'явилась у “Християнському Видавництві “Дорога Правди”, Торонто-Чікаго 1959 р., сторін 198+2 великої вісімки. Друкована в друкарні “Християн Пресс” у Вінніпезі, на дуже добром папері; гарна мистецька обкладинка мистця Мирона Левицького.

Ідейно “Зелений гай” об’єднаний великою гуманістю і обвіяній християнським духом, але в розумінні євангельсько-баптистському. Розуміння це підкреслене в кожному оповіданні автора, часто ті вставки виходять навіть неприродними й відчувається, що вони впроваджені штучно для релігійного руху, який автор заступає. Не заперечуємо, що автор свою ціль осягнув, але симпатичні оповідання, а дійсно в збірці такі є, втратили свою загально-літературну вартість. Чи автор з нами погодиться чи ні — це його справа й страва його сумління.

Ми стверджуємо, що автор вміє гарно й ніжно розказувати, при цьому він цікавий розповідач, будуючий, глибокохристиянський із сильним нахилом навіть до містицизму, що випливає з його не поверховного християнства. Сюжетово всі оповідання навіть свіжі, мають силу зворушити читача, хоч не всі й не у всіх випадках. Дещо автор видумав навіть неприродно. Приклад: Хто може повірити, що вбогий Михайло (“Правдиве щастя”), що відбував польську військову службу, маючи тижнево стільки платні за свою службу, що не вистачало на найконечніші потреби вояка, “дістав свого гаманця, висипав з нього всі гроши, які там були, собі на долоню, пішов до калікі. Насипав йому повну долоню дрібняків, а кілька паперців поклав до його кишені”, не забуваючи, що найменшим папірцем можна вважати 5 злотих.

Якось абсурдально звучить, що той же Михайло, що вдома належав до найбідніших у селі. "У нас одне однісеньке вузеньке поле, поросле пирієм, а четверо душ разом зо мною". Навіть не вибрали пирію зо своєї нивки, а це свідчить про велике лінівство.

Якось дивно звучить, що отаман ніколи не читав Євангелій. Дивність не в тому, що він не читав, а що читає її так, якби ніколи нічого не чув про неї та про події, що в ній описані. Це також виглядає неприродне ("Великодній дзвін").

У книжці є ще кілька прогріхів композиційного характеру, трохи друкарських помилок та немало граматичних. Автор, між іншим, грішить московською формою *кличного* відмінка, проти якого, в останньому часі виступив у Києві навіть Максим Рильський; чашка замість склянка, коршма замість корчма, дві весіллі замість два весілля.

Назагал, однаке, "Зелений гай" робить добре враження. Гарна прикмета автора, що він застуває погляди своєї віри, але нікому її не накидає, не опоганює віри другого, не вдирається насильно до душі другого. А на це не кожен здобудеться. Ця толерантія його не відкидає читача від книжки, хоч відчувається, що вона написана із спеціальною метою — пропаганди (не треба розуміти цього слова в найвульгарнішому, московсько-комуністичному значенні, Д. Б.) своєї віри й релігійного середовища, до якого він належить і яке заступає.

Мадрід, у листопаді 1959 р.

Д-р Дм. Бучинський

БІБЛОС, березень 1960 р.

Нью-Йорк

“Зелений Гай”

Цього року в винніпегських книжкових крамницях зявилася в продажі під вище згаданою назвою нова книжка М. Подворняка.

Письменник М. Подворняк відомий українському читачеві попередньою його книжкою “На шляху життя”, якої перший том вийшов з друку в 1950, а другий — 1951 році. Обидва її томи були пронизані шляхетною ідеєю справжньої християнської любові людини до людини, чого нам у наші дні так дуже бракує. Тому ця книжка безперечно відіграла помітну роль в формуванні психіки в сучасної людини.

В своїй книжці “Зелений гай” М. Подворняк цю ідею поглиблює, бо спостережливий письменник бачить, що в наш атомовий вік привид матеріальних вартостей починає затмрювати найбільшу нашу вартість — людський дух, у наслідок чого все далі людина відходить від людини, перетворюючи любов у ненависть, добро в зло, милосердя з жорстокість. Це безперечно письменника М. Подворняка дуже хвилює (і не тільки його, а й багатьох сучасних ріжномовних письменників), і він у жмутику своїх оповідань, у міру своїх творчих сил,

прагне освітити людський шлях на землі до справжнього життя, де людина людині була б братом, а люди — братерською родиною. Смолоский у цього — це нещідкунна, глибока, чиста і щира віра в нашого Творця, віра не в словах, не про людське око, а віра з ділами бо “Віра без діл — мертвa”. Вірити в Бога, а брата ненавидити, тобто — не робити братові добра — це не віра.

М. Подворняк відчуває це всією душою, і в своїх оповіданнях показує віру своїх близьких з Божими ділами, де зло перетворюється в добро (“Молитва”), а в повені жорстокости, яка панує довкола, розkvітає милосердя (“Різдв'яної ноchi”); де як скеля, непохитно стоять дитяча братерська любов (“Сироти”), а віданість Богові вічно світить у людських серцях, як сонце на небі (“Христос Воскрес”); де ломиться зневіря у хвилинно затьмареній душі (“Вернувся”), а смерть одної людини второвує шлях іншій до життя (“Недалеко за рікою”) і т. д.

Всі оповідання, яких у книжці п'ятнадцять, близькі тематично й по мистецтві — всі переливаються теплими фарбами, в усіх

трепочуть людяність і любов, немов життя в вічно зеленому гаю. М. Подворняк — євангелист і виступає з євангельських позицій, але це в жадній мірі не може турбувати християн інших віровизнань, бо ж він закликає до справжньої віри в Бога і до широї молитви Йому, чого саме в наш час потрібно. Тому ідея М. Подворняка в книжці "Зелений гай" є близька християнам усіх віровизнань, — усіх-же мусить єднати Бог, а не ритуали, які йдуть своїм корінням з землі.

М. Подворняк обдарований чутливою душою, добристю, любовлю до природи й органічним умінням змальовувати її. Він також може похвалитися технічним досягненням, — умінням будувати свої твори. Відо-

ма річ, що письменники з технічною досконалістю не родяться, а здобувають її в тяжкій щоденній праці над собою. Отож оповідання в "Зеленому гаю" щодо технічної вправності стоять багато вище від оповідань у попередній книжці. Це вказує на те, що М. Подворняк у наступній своїй книжці технічно переросте "Зелений гай".

Нова книжка М. Подворняка "Зелений гай" вартизна й корисна, особливо в наш час, коли ставляться кордони між духом і матерією.

Ол. Гай-Головко

КАНАДІЙСЬКИЙ ФАРМЕР

— — —
28-го ВЕРЕСНЯ, 1959.

РОДИОН БЕРЕЗОВ.

ИНТЕРЕСНАЯ КНИГА.

(МИХАИЛ ПОДВОРНЯК: «ВЕРИТЬ И ЛЮБИТЬ»).

Один из великих людей сказал: «Все виды литературных произведений хороши, за исключением «кущих».

«Книг много, а жизнь коротка — поэтому читайте только лучшие книги» — советует Лев Толстой.

Один английский философ сравнивает книгу с рекой. Входя в эту реку, мы можем быть грязными, утомленными, раздраженными, раз очарованными. Освежающая вода удалит грязь, даст бодрость, свежесть. Вместо разочарования у человека появится желание творить, действовать, радовать окружающих людей. Только ту книгу можно назвать в полном смысле слова книгой, которая переделывает наше сознание, которая обновляет и обогащает нас. Если мы из книги выходим такими же, какими вошли в нее, значит, автор потерпел поражение и нанес нам вред, отняв у нас несколько драгоценных часов, потраченных на чтение.

Знаменитый английский писатель Оскар Уайлд сказал: «Если книгу не хочется перечитывать несколько раз, ее не стоит читать и один раз».

Все эти мысли невольно возникают при чтении сборника рассказов Михаила Подворняка: «Верить и любить», переведенных с украинского языка Николаем Водневским.

Я знаю другие книги М. Подворняка и могу сказать, что все они интересны. Ни один его сборник не положишь на стол, пока не прочтешь.

Произведения Подворняка захватывают остротой темы, легкостью стиля, необыкновенной лиричностью, приятной простотой, мастерством фабулы, неожиданными концовками.

В книге «Верить и любить» 12 рассказов на животрепещущие темы. Многие нельзя читать без слез. О каждом бы хотелось сказать несколько слов, но читатели предупреждают: «Не передавайте содержания книги — иначе ее неинтересно будет читать».

Читая книгу, я восторгался описаниями природы, присутствующей в каждом рассказе и дающей тон повествованию.

За такие книги нужно прежде всего благодарить Бога, благодарить за то, что Он вдохновил автора на чудные рассказы и дал ему нужные слова, которые обогащают читателя любовью, человечностью, жертвенностью, благородством, сочувствием к несчастным и обездоленным.

Родион Березов.

Михаил Подворняк, редактор украинского журнала «Евангельский Вестник» — серьезный, вдумчивый писатель. Его рассказы полны духовной глубины, морально чисты, прозрачны. В них есть честность, правдивость, тонкий лиризм и непоколебимая живая вера в Иисуса Христа, как личного Спасителя.

В его рассказах много интересных размышлений о христианской морали, об истинной красоте и правде, о дружбе и любви.

Сборник рассказов М. Подворняка «Верить и любить» (на русском языке) можно выписать по адресу нашей газеты. Цена — 1 долл. (Ред.)

Сегодня мы заканчиваем печатание рассказа «Осень», в котором М. Подворняк показывает нам, как жестоко и безжалостно губит мамона молодого человека — Романа.

“ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ”.

(Враження по перечитанні книжки)

.. Під повищою назвою недавно вийшла з друку книжка Панаса Хуртовини. Кіжка друкована у видавництві “Канадського Ранку” у Вінніпегу, Канада. Книжка має 208 сторінок, а ціна її \$1.00.

Одержанши цю книжку, я відразу взявся до читання. Читеться вона дуже легко, надзвичайна цікавість привокує увагу, бо все хочеться знати, що далі, що далі. За два довгі вечорі, я, так би мовити, “пережував” її від початку до кінця, перечитав її з найбільшою увагою, хоч і не доспав. А враження від неї виніс таке, якого не вмію висказати, бо на це просто немає в мене слів. Справді такої книжки я ще не читав після останньої війни. Автор, Панас Хуртовина, змалював словами жахливі воєнні події на Волині, які при читанні книжки видно ніби живі образи на еkrані.

Я не хочу переповідати одне чи друге з цих страшних описів, чи взагалі зміст книжки, щоб не зменшувати вашої цікавості. Кажу лише, що автор змалював воєнні події так майстерно, і — скрізь це видно — так правдиво, що краще не може бути. Перечитавши книжку до кінця, я жалів, чому вона не більша, в два, три і п'ять разів. У найбільшій широті, бажанні, раджу кожному українцеві, а головно кожному українському

протестантові, євангельському християнинові обов'язково перечитати цю книжку і подбати, щоб читади її всі, хто тільки вміє читати. Це великий історичний документ. З цієї книжки ви ще раз навчитеся і переконаєтесь, чому ви мусите бути українським протестантом, євангельським місіонарем у вашому окруженні, у вашому оточенні. Довідаєтесь також, що український народ не є “замаринований” в ритуалістичній вірі, бо ось частина України, Волинь, є доказом, що наш народ, головно простолюдя, наше село, — найвірніший апостол української правди, шукає правдивої Христової віри, а, знайшовши її, живе в ній, уміє її боронити перед усіми недовірками, а

то й життя своє наражає на небезпеку.

Книжка написана чудовою мовою, мовою Тараса Шевченка. Кожне слово, кожна думка, цілі речення, — ясні, зрозумілі від початку до кінця. В цій книжці ви побачите й самого автора, його характер, виховання, душу та його талант.

Кожний український протестант, де б він не був, повинен негайно купити книжку “Під небом Волині”, перечитати й подбати, щоб цю книжку читали українці у вашому оточенні. Зробіть це негайно. Всіми розкупім ці примірники як-

найскорше, щоб тим самим оцінити труди автора, піднести його на дусі і вможливити йому писати більше, орати обліг та сіяти здорове зерно. Без сумніву Панас Хуртовина є вроджений письменник, якого ми повинні дорого цінити. Нераз наш християнський обов'язок наказував нам іти назустріч невідомим людям не з порожніми руками, за що пізніше нас ще й лаяли різni "фахівці", то скільки ми повинні подбати за тих людей, які по вірі Христовій є нашими братами. Подбаймо, громадяни, щоб в тій прекрасній Шевченковій мові з'явилось

більше творів з під пера Панаса Хуртовини.

Місцеві громадяни (Люарку, Ірвінгтону, Мейплвуд, Лівінгстон, Юньон, Белевіл, Іст Орендж та ін.) замовляйте книжку "Під небом Волині", у своїй Громаді, Першій Українській Пресвітерській Церкві, або просто в мене і тим самим заощадите собі працю в пересиланні грошей до Видавництва.

Іван Пасічник

Рецензії

М. Подворняк. Зелений гай. Оповідання. Видавництво «Дорога Правди», ч. 14. 1959. Торонто—Чікаго. Канада: 1 дол. 25 цент. Стор. 199. Обгортка мистця Мирона Левицького.

М. Подворняк — людина в українському письменстві не нова. Він уже видав два томи своєї збірки оповідань і поезій «На шляху життя». Крім того, часто друкується по наших часописах. Він емігрант до Канади з польської колись частини Волині. Кому обридла література про кохання чи про кримінальні пригоди, той найде в творах Михайла Подворняка добрий матеріал, який покаже йому, що світ і люди не такі погані, є для чого жити й боротися, подасть малюнки доброго подружжя, дитячої прихильності, людської дружби, скаже про віру в Бога й про вартість цієї віри для людини.

Всі оповідання Подворняка, як у збірці «Зелений гай», так і в попередній — «На шляху життя», недовгі, життєві, просякнуті любов'ю до Бога, людини й природи. Більшість із них можна давати читати і дитям. Ці твори придатні

й для читання на різних зборах чи вечірках дорослих і молоді. У них не має ні надмірної сантиментальності, ні лякування життя, ні отруйного пессимізму. Він бореться за свободу людини в усіх аспектах, а тому в затхлій атмосфері Советського Союзу твори цього молодого ще письменника були б заборонені. Але й тут, в умовах свободи, його, як і більшість емігрантських літераторів, переслідує інша неприємність: брак видавничих коштів і часто брак покупців та читачів поважної літератури. З цього випливає потреба вмісто боротися за читача, освідомлювати його, з допомогою періодичної преси, про нові книжки й вартість їх.

Ця книжка дійсно «Зелений гай» завдяки різноманітності тем і образів із життя як міського, так і сільського, а подруге, заради приемного, підбадьорюючого враження, яке лишається після

кожового, цілком реалістичного, оповідання.

В книжці п'ятнадцять оповідань. Ось, наприклад, нарис «Недалеко за рікою», де в чудовому поетичному облямованні подано розмову професора-емігранта з молоддю про те, як він увірував у Бога. Або

«Христос воскрес» — показує приїзд до галицького села атіталтора-антірелігійника, як він виступає на Великдень з безбожницького доповіддо, а селяни мовччи прослухали її й відповіли привітом «Христос воскрес!». Ця річ була б під Великдень балкані в кожному українському часописі;

А ось «Осінь», де отруто подано, як емігранти за океаном вбиваються в господарство, дбають лише про власні domi, багате умебловання, авта, банкові рахунки, а зовсім забувають про хворих і бездомних братів у старому світі, навіть ховаються, щоб ті бідаки не візвали їхньої адреси й не докучали просльбами про допомогу. На цьому тлі виникає конфлікт між емігрантом Романом і його нареченою, медсестрою Марійкою; суперечка кінчається розривом між цією парою, бо дівчина не може помиритися з егоїстичною настанововою Романом. «Найкраще нам кожному піти своєю дорогою, поки ще не пізно», — каже Марійка. — «Потім буде занадто пізно, і ми будемо одне одному тигарем і перешкодою на все життя».

Далі зустрічаємо оповідання «Боротьба», як селянин, обтяжений боргом, кдає пособити собі, обікравши сусіда, бо примітив, що той вночі ховає на високій лілії якийсь сидраб. Селянин довго бореться з собою, бружина взнає його задум, плаче, відмущує від злочину. Нарешті, селянин зізнається сусідові про свою боротьбу, просить переховати золото, бо він бідний, у нього діти, він

може спокуситися. Сусід пояснює, що він ховав у дуплі липи не золото, а лише мідяні хрести й медалі, відзнаки отримані ще за царата під час війни 1914—1917 рр. Розчулений бідняком, сусід дарує йому борг.

А ось іще «Правдиве щастя». Волинський селянин служить у польському війську в Варшаві. Бачить, як студенти ходять до університету на Krakівському передмісті. Навіть сам побував там на публічній лекції. Але знає, що в нього немає коштів учитися, з війська він мусить повернутися на село до своєї халупи. Він обурюється на свою долю. Однаке зустрічає біля одного костюлу жебрака сліпого, глухого й без ніг. Тепер розуміє, що є люди багато нещасливіші за нього й почуває себе навіть щасливим, бо він молодий і цілком здоровий.

Уся книжка ніби хозуб із спокусливими, поєднаними ягодами. Більшість оповідань друкується тут вперше. Варто їх прочитати.

Адреса видавництва: «Doroha Prawdy»
148, Tecumseth St.,
Toronto 3, Ont., Canada
Г. БУДИЛО

БОЛЬШОЕ В МАЛОМ

Открываю первую страницу только что полученной книги. Впрочем, нет... Книгу ведь начинают читать с обложки. Незамысловатый, но характерный рисунок в зеленых красках, а ниже — название книги рассказов: "Зеленый гай". Ее автор — известный в зарубежье украинский писатель Михаил Подворняк.

Первый рассказ "Недалеко за рекою", как и все четырнадцать последующих рассказов говорить об одном: автор вдумчивый, талантливый писатель, тонкий наблюдатель, умеющий в небольшую форму рассказа облекать глубокие истины. Рассказы за небольшим исключением взяты из современной жизни. Это кусочки нашей эмигрантской доли, но доли не безнадежной, а лучшей доли. Рассказы не отходят от жизни, назидательны и правдивы. Рассказ, например, "Осень" рисует бытовую картину в лице молодого эмигранта Романа. Он пережил страшные годы немецкого плена, вместе со своим другом Юрко, подвергаясь опасности, вырвался на свободу. Позднее, после окончания войны, Роман попадает в Канаду, с головой входит в материальную жизнь, обручается с верующей девушкой Марией, мечтает о переселении в Калифорнию. Юрко же, наоборот, застряв в Германии из-за болезни, слег в больницу. Маришка случайно узнала из газеты, что одинокий, всеми забытый больной Юрко разыскивает своего друга и принесла эту весть Роману. Но это его не порадовало. Мелкая душонка просвещивает у Романа. Он боится, что его больной друг будет просить у него помочь и, несмотря на уговоры Маришки, отказывается дать о себе знать. Маришка поняла свою ошибку, смело высказала Роману правду о

жизни, и пока было не поздно, остановила его. Это личное событие молодой эмигрантской пары проходит на фоне канадской осени, "скучных деревьев и неприветливого холодного ветра". И такую же осень показал автор в серце человека, закрытого для любви Христа.

Великие и святые чувства любви к человеку просвечивают каждый рассказ этой замечательной книги. К глубокому размышлению ведут они читателя. В беседе с молодыми парнями, профессор, верующий и знающий жизнь человек, говорит: "Чудный и прекрасный свет... Но если бы люди познали Бога, как нужно, также прекрасно было бы в людских сердцах. И тогда нам больше ничего не нужно. Мы были бы счастливы". В этом — главный мотив всей книги, всех пятнадцати рассказов.

"Зеленый гай" я прочел с глубоким интересом и вниманием, как и ранее изданные книги этого вдумчивого, наблюдательного автора. Объективность рассказов, их сжатость, умение в небольшом показать большое и значительное — вот чем привлекает читателя автор.

Книга Михаила Подворняка "Зеленый гай" похожа на озеро, в котором отражается и луна и вишневые сады и хаты Украины, а также наша эмигрантская жизнь, а главное в этом отражении — невыразимая словами любовь Христа к человеку.

Видно, эту любовь автор знает из личного опыта.

Издательство "Дорога Правды" сделало великое дело, издав эту прекрасную книгу.

Сакраменто, Калифорния.

Николай Водневский

“ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ”. Мих. Подворняка (изд. “Дорога Правди”, Торонто-Чикаго, 1959, 200 стран., 1.25 дол.). Сборник рассказов на украинском языке. Рассказы (всего 15) написаны с талантом, и все они, в том или ином виде, говорят о правде Божией. Материал для них взят из пережитого во время войны, партизанщины, советской власти, из жизни ДиПи, новых и старых эмигрантов в Америке и пр. Обилие наблюдений, приключений, художественному зарисованности картина природы, глубоко волнующих чувств и четко выраженных мыслей, — все это в мироощущении умственно и духовно просвещенного христианина. Любитель полезной литературы — в лучшем смысле этого слова — с наслаждением прочитает эту книгу.

Типография сделала свою работу более чем удовлетворительно, на хорошей бумаге.

К. Г.

ДРУЖЕСКОЕ СЛОВО, № 9-10, 1959

● М. Подворняк: Зелений гай. Оповідання. Накладом Християнського (баптистського) Видавництва “Дорога Правди”. 1959 р., 199 сторінок.

У гарно виданій книжці вміщено 15 оповідань, — цікавих, простих і ясних.

ВІРА І КУЛЬТУРА, ч. 10-11 (70-71)

“ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ”

М. Подворняк. Збірка оповідань. Накладом видавництва “Дорога Правди”.

Кілька тижнів тому ретельний англійський листоноша підійшов до моого помешкання і через широку щілину в дверях, спеціально зроблену для листів, просунув невеликого пакунка. Я поспішно відкрив його, і мої очі приємно вразила нова книжка з чепурною срібно-білою обкладинкою, в верхній частині якої було мистецьки намальовано троє дерев, а внизу художньо-фігурними літерами — романтично-ліричний заголовок: “Зелений гай”. З приємністю й здивованням я відзначив, що це була нова праця українського євангельського письменника М. Подворняка. Мимоволі в голові пролетіла думка: “Звідки цей невтомний працівник, що так успішно редактує часописа “Християнський Вісник” і має багато інших обов’язків, знаходить час для літературної діяльності?”, але спрага скоріше познайомитися з його новими творами відтягнула мою увагу від усіх другорядних питань. Скінчивши невідкладну роботу, яку я в той час виконував з братом Г. Добровольським, я з насолодою “запійного” читача занурився в приємне читання.

В “Зеленому гаю”, не зважаючи на романтичну назву, я знайшов мало романтики, зате майже в усіх його оповіданнях приємно виділяється рідкісний художньо-літературний стиль, який я назвав би духовною лірикою, — мистецька гармонізація краси і явищ природи з внутрішнім переживанням людини. Наприклад, в оповіданні “Осінь” самолюбні почування нареченого Романа ви-

ступають ще в більшій непривабливості й огидності на фоні осінньої пригнічуочної погоди, а в "Сусідах" руїнницька сила ненависті й ворожечі посиlena описом зливного нічного дощу й вітру. Подібне влучне пов'язання пейзажу й стану душі знаходиться і в оповіданнях "Календар", "День за днем" і в інших.

Найбільша вартість нової книж-

ки М. Подворняка, як і обидвох його збірок "На шляху життя" полягає в її високо-моральному християнському спрямуванні. В ній зло виявляється в "звичайних" і жахливих формах і безкомпромісово засуджується в усіх його проявах, а думки читача ввесь час скеровуються до вищого ідеалу, до добра, до Бога. Глибокідайні оповідання ушляхетнюють почуття й поривають серце до чогось чистого й святого. Автор, з властивою йому м'якістю й ніжним підходом до душі, не нападає на злочинців, не поборює "зла злом", а в практичний спосіб показує красу й перевагу добра над ненавистю й пробуджує в серці спрагу за праведністю, чистотою й любов'ю. По цій причині й тематика оповідань М. Подворняка не вузько євангельсько-баптистська, а загально-християнська. Декому може здаватися, що Автор в деяких місцях виявляє занадто прихильне ставлення до номінальних, духовно не відроджених християн і ніби позитивно описує іхні релігійні почування ("Великодній дзвін", "Сусіди", "Боротьба"), але він просто називає добро добром, незалежно від того, ким воно виконується. М. Подворняк, — співець Божого, необмеженого добра, яке не можна помістити в рамці тільки якогось одного конфесійного визнання, і він бачить його всюди, де діє милосердна Божа рука.

Чесність, співчуття, щедрість, милосердя, доброчинство, — ці чудові чесноти залишаються незмінно похвальними й гідними до наслідування, незалежно від того, в кому вони виявилися, — в православному, в євангеликові чи в католикові. Не зважаючи на широкість поглядів, автор не відступає від ідеї євангельського відродження й докладно п'язмальовує в таких показових оповіданнях, як “Молитва”, “Тиха ніч”, “Вернувся” та інші.

У протилежність цьому, як було вже зазначено, зло постійно й беззастережно осужується. В оповіданні “Осінь” суворо бичується скупість і матеріалізм, як непримиренні вороги людської душі, нищівні щупальці яких нестримно розповсюджуються по всьому світі. Образ Романа є характерним для людей нашого часу, і справедливе розв'язання оповідання, яке дає моральне задоволення, — розрив заручин співчутливої доброї дівчини й безсердечного самолюба, — є добрим попередженням для кожного егоїста: життя тільки для себе ніколи не принесе щастя.

Недобри, гріховні дії й євангельських віруючих не скрашуються й не оправдуються автором “Зеленого гаю”. Хоча серед них не спостерігається таких грубих гріхів, як грабіжництво, крадіжка й інше, — але неспівчутливість, самолюбство, скупість, гордість, незгоди часто знаходять місце, і М. Подворняк через персонажів своїх оповідань гараже закликає віруючих до правдивої любові і єдності. В оповіданні “Сироти” він зо смутком констатує відсутність братерського єднання, а в “День за днем” показує, як легко воно досягається в тяжких обставинах. Напевно, у в'язниці всі віруючі з'єдналися б, бо горе згладжує повністю всі конфесійні, націо-

нальні, освітні й інші межі. Бідний в'язень Сорока, який провів п'ять років в концентраційному таборі, прийшов до вірного незаперечного висновку: "Найголовніше, що ми брати у Христі" (ст. 93). Невже ж усім віруючим необхідно перейти школу в'язниці, щоб зрозуміти цю просту правду? Кожен згоджується, що найголовніше є те, що з'єднує нас на вічність. Бо ж земне життя пролетить як мить, і скоро, як листок календаря, відірветься наш останній день ("Календар", ст. 97) і з ним порвуться всі земні зв'язки, що серед більшості людей бувають "найголовнішими", — для чого ж тоді ради них припиняти спільність з тими, з ким ми будемо у вічності?

До речі, в цьому оповіданні М. Подворняк одним мистецьким штрихом чудово схарактеризував хід земного життя, — "в молодих роках повзе, а в старості летить". Як це правдиво!

З оповідання "Календар" треба відзначити ще одну цінну позитивну сторону нової праці М. Подворняка, — висвітлення вірного відношення віруючого до мистецько-культурних здобутків людства. Євангельський віруючий Олекса Павелко, крім Біблії й багатьох духовних публікацій, в своїй маленькій домашній бібліотеці має твори Шекспіра, Гоголя й, певно, інших класиків світової літератури. Це дуже похвальне явище, яке може бути гарним прикладом для тих, що все ще рахують читання не чисто євангельської літератури "світськістю" або навіть і "гріхом". При цьому варто пригадати, що апостол Павло був дуже добре обізнаний з творчістю грецьких поетів і філософів і часто цитував їхні вислови в своїх проповідях і листах (Дії Ап. 17: 28, Тит.

1: 12). Чи посміє хто сказати, що апостол Павло був “недуховним” християнином? Саме тому, ішо він був духовним, він не відкинув літературних досягнень грецького народу, а вжив їх в своєму нестримному благовіщенні. В наш час видатний євангельський працівник В. Марціковський в своїх працях часто звертається до творів Достоєвського, Толстого й інших великих мистців пера. Ні один чоловік сам ніколи не може бути на всіх відтінках і щаблях життя, і твори різних письменників допомагають йому вийти з свого маленького кола й зрозуміти, чим, якими думками й прагненнями живуть інші люди. Таке знання може принести велику користь в духовній праці, і євангельським віруючим, особливо працівникам, ніколи не пошкодило б більше ознайомитися з творчістю Шевченка, Сковороди, Франка, Куліша й інших померлих і сучасних письменників нашого й інших народів. У “Календарі” присутність творів класиків зробила на Антона приємне враження й викликала в його серці більше довіри до слів проповідника.

Можна без застережень сказати, що з духовно-етичного й художньо-літературного поглядів “Зелений гай” є великим досягненням Шановного Автора. Зрозуміло, як і в кожному творі, в ньому є й недосконалості, але вони зовсім незначні в порівнянні з його ідейно-християнською вартістю.

До недостатків можна зарахувати неясність опису головних діючих осіб. Автор, цілком доцільно, багато уваги вділяє передачі внутрішнього стану персонажів, але рідко коли зупиняється на описові їхнього зовнішнього вигляду. Читач змушеній сам малювати в своїй уя-

ві образ діючої особи, — її зрист, колір волосся й очей, риси лица, відзнаки одягу, — і це до деякої міри викликає враження недокінченности в загальній картині. Але воно зовсім не понижує вартості “Зеленого гаю”, — звичайно, читач (не критик) цього недостатку й не зауважує і без труднощів до ясного духовного чи внутрішнього образу додає свої власні штрихи фізичного вигляду і таким чином має повноту зображення.

У відношенні мови автор, як і більшість письменників на еміграції, не вільний від діялектичних впливів. В оповіданнях часто зустрічаються слова й вирази, властиві тільки одній частині України і неузгіднені з українською літературною мовою. Для прикладу наведу тут деякі з них: “підкасав колошні” (має бути — “підкотив холоші”), “продопкана стежка” (“продоптана стежка”), “пішов тудою” (“тудою”) й “сюдою” — нелітературні вислови), “блисла близкавиця” (бліснула близкавиця), “полегша” (полегшення), “мачає” (вмочає), “кушка” (баклажка), “домів” (додому), “дусить” (душить) і кілька інших. Невірно написане і слово “сельрада”, — мусить бути “сільрада” (сільська — не “сельська” — рада). Вповні можливо, що М. Подворняк ужив ці діялектичні слова в своїх оповіданнях для кращого відображення в них місця подій, як це спостерігається в творах Стефаника, Коцюбинського, Свидницького й інших.

У кількох місцях вкралися і синтаксичні помилки: часто в

підрядних і складних реченнях бракує потрібних ком. Напр., на ст. 116 є таке речення: “Остап поглядів у кишені твердого револьвера і дійсність обірвала спомини”. Тут пропущена кома після слова “револьвера”. Це — складне речення, утворене з двох простих речень, — 1) “Остап поглядів у кишені твердого револьвера” і 2) “Дійсність обірвала спомини”, — і тому перед “і” мусить бути кома. Подібні речення й подібні помилки зустрічаються і в інших місцях.

Зрозуміло, зазначені недоліки, це непомітні краплини в океані досягнень. “Зелений гай” є безсумнівно великим здобутком в українській євангельській літературі, і брата М. Подворняка можна щиро поздоровити з новим успіхом в його письменницькій діяльності для слави Божої. Серед тисяч і мільйонів аморальних, безбожницьких і просто політичних, повних ненависті книжок, “Зелений гай” виділяється як перлина високої ідейності, з якої переливним світлом випромінюється Божа любов, євангельський спокій, братерська єдність і невтомне християнське добroчинство.

Кожен християнин повинен на бути цю незвичайно цінну книжку, а також прийняти активну участь в її розповсюдженні. Роблячи так, віруючий здобуває три користі: для себе, для близьнього і для діла Божого. “Зелений гай” надхненними сторінками освіжить душі багатьох людей і допоможе їм твердостати і триматися на блаженній дорозі практичного живого християнства. А братові М. Подворнякові молитовно побажаємо нового надхнення і нових успіхів в його багатовартісній літературній праці.

Англія.

П. Колибай

Недопетая Песня

НЕЗАБЫВАЕМЫЕ ВСТРЕЧИ

Такие встречи Бог посыпает на земных путях. Чужие люди становятся сначала знакомыми, потом приятелями и, наконец, друзьями.

У них оказывается много общего во взглядах, понятиях, моральных установках, в симпатиях и привязанностях. При повторных встречах они могут разговаривать часами, не замечая времени.

Такая взаимность общих интересов напоминает слияние могучих рек: Миссисипи с Миссури, Волги с Камой. Одна река дополняет другую. Одно сердце обогащает другое.

О такой дружбе пишутся волнующие рассказы и стихи.

Образец такой дружбы — взаимная любовь Ионафана и Давида, описанная в Библии.

ЧЕМ МОЖНО ЗАМЕНИТЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКУЮ ДРУЖБУ?

К великому сожалению в наше время такая дружба — редкое явление. И все чаще появляются грустные признания, что дружба убита суетой двадцатого века, что каждый человек теперь старается замкнуться в своем одиночестве.

Другие утверждают, что дружба возможна только на расстоянии. Не радостно от таких признаний. Душа рвется на простор, чтобы созерцать еще не умершую Божью красоту. И навстречу ищущей, тоскующей, смущенной душе — спешит с распростертыми объятиями хорошая книга!

Почему книга, а не человек? Потому что в наше время, в эпоху, когда у людей нет времени для разгона воров, еще остались часы и минуты для книги во время перелетов, переездов, путешествий или на сон грядущий, как успокаивающий целебный бальзам.

Добрая книга стучится в каждое сердце. И горе тому, кто заткнет уши от этого стука, кто закричит на книгу: «Не мозоль мне уставших глаз!.. Я не желаю видеть никого и ничего!»

— Ты вероятно заболел? — спросит участливо книга, — а я могла бы исцелить тебя от многих недугов... Читая мои страницы, ты мог бы поплакать, но это были бы очищающие слезы, как обильный дождь после длительной засухи... Эти слезы удалили бы пыль с твоей души и наполнили бы освежающим воздухом доброты, светом человечности, теплом великих кодушия... Не бойся, я не нагоню на тебя усыпляю-

шней скучи, не озлоблю своими откровенными при знаниями, от моей правды расправятся крылья твоей души для полетов в иные сферы.

За мной не нужно ухаживать, как ты ухаживаешь за собачками, кошками и птичками. Меня нужно только внимательно читать, пропитывая душу влагой благородства, как губка пропитывается водой, освежающей твое тело.

Так убеждает нас добрая книга. Можно ли сомневаться в ее словах? Можно ли хоть один день прожить без книги?

ДРАГОЦЕННЫЙ ПОДАРОК

Такую книгу, полную красоты, возвышенных мыслей горьких признаний, незабываемых картин природы, показа человеческого страдания и распоясавшегося зла — прислал мне в подарок талантливый украинский писатель Михаил Миронович Подворняк.

Книга на украинском языке. Сначала я подумал, что мне будет трудно ее понимать. Но когда начал то не мог оторваться.

В течение долгой жизни я не раз упивался красотою украинской речи и задушевностью украинских песен, но читать больших книг на этом языке не приходилось. Теперь я жалею об этом.

В книге «Недопетая песня» 350 страниц. Я очень занят, и все же прочитал книгу в три вечера. Почему так быстро? Потому что книга чарует, захватывает, берет в плен внимание, волю, чувства.

Читая ее, трепещешь, скорбишь, видишь все, что описывает с беспредельной любовью автор.

А описывает он свою Родину — прекрасную Волынь — ее поля, леса, луга, рощи, озера, селения и больше всего — людей, молодежь и родителей, начальство и подчиненных, силы света и беспредельного зла.

Какое время описано в книге? Канун немецко-польской войны, потом война, приход красных на Волынь и немецко-советская война.

Главный герой — чистый, благородный ищащий правды юноша Юрко — испытывает на себе все ужасы развернувшихся событий, порою отчаяние охватывает его, какая-то темная сила внушает: «Тебе ли осилить зло? Кончай с собою»... Но светлая сила всегда в последний момент оказывается победительницей: Юрко остается жить, чтобы бороться за торжество света над тьмою.

Путеводная звезда для него — девушка христианка Орися, с которой он случайно познакомился в поезде: Над нею издевалась целая орава польских солдат. Не боясь распоясавшегося хамства, молодой человек вступился за девушку. Так было положено начало их дружбе.

Чтобы книгу было интересно читать, я не передаю ее содержания. Ведь очень многие люди просят: «Не рассказывайте... все узнаю сам»...

Эта книга способна захватить не только украинского читателя, но каждого русского, любящего правдивое, высоко-художественное слово.

Какой вывод сделает читатель по прочтении книги? Михаил Подворняк бо-

льшой современный, украинский писатель на христианской ниве. В книге нет ни одной фальшивой ноты или за волосы притянутого слова. Описание природы сделаны с таким непревзойденным мастерством, что их перечитывая несколько раз, как слушаешь многократно любимую граммофонную пластинку.

Михаил Миронович Подворняк — писатель Божьей милостью. Счастлива украинская духовная нива во взрыхленные борозды

которой разбрасывается такое доброе семя. Михаил Подворняк — неутомимый сеятель добра, человеколюбия, благородства, душевной красоты.

Бог дал большой талант сироте из бедной крестьянской семьи. Этот талант с годами разросся, окреп, расцвел и теперь плодоносит на радость тысячам людей, оторванных от родины, рассеянных по всему миру.

Выпуск в свет книги Подворняка: «Недопетая песня» — большое литературное событие в жизни славянской эмиграции.

РОДИОН БЕРЕЗОВ

«НАШИ ДНИ» —

Суббота 6 апреля 1968 г.

„Зелений Гай“

Стойть гора високая,
По-під горою гай,
«ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ», густесенъкій,
Неначе справді рай.

Під гаєм в'ється річенька;
Як скло вода блищить,
Долиною широкою
Кудись вона біжить.

Таку пісню співали наші
молоді дівчата й хлопці на рід-
них землях. Не маю заміру ко-
ментувати про зміст цієї народ-
ної пісні, а лише повідомити,
що спонукало мене нагадати її.

До моїх рук попала книж-
ка євангельського письменни-
ка М. Подворняка, під назвою
«Зелений Гай», що її випусти-
ло в світ видавництво «Дорога
Правди». Прочитавши її заголо-
вок, я мимоволі пригадав собі
батьківщину, гарний та присм-
ній спів вищезгаданої народної
пісні й радісно завів співати:
«Зелений гай, густесенъкій, Не-
наче справді рай».

Розглянувши **«Зелений Гай»**
я переконався, що його окремі
«дерева»-статті справді творять
одне ціле, той справжній ду-
ховний гай, що в ньому знахо-
дить прохолоду й відпочинок
кожна перебуваюча душа. Мені
більше й більше бажалося пе-
ребувати в цьому зеленому гаї,
вдихати арому свіжих «дерев» —
статтів та розуміти шелест кож-
ного листочка — кожного слова.

Залишивши збоку зауваги меншої ваги, книжка «Зелений Гай» справді дорогоцінна. Душа Богошукачка знаходить у ній правдивий відпочинок, душевний спокій та добру духовну поживу. Кожна людина, що її читатиме, останеться задоволена. Любителям здорової християнської літератури від серця рекомендую читати цю книжку, бо ж вона дійсно збагатить серця читачів.

МИБА

«ЄВАНГЕЛЬСЬКЕ ПРОМІННЯ»

В овечій шкурі „євангельського проповідника“

Хуртовина Панас: "Під небом Волині" (Воєнні спомини християнина), Вінніпег 1952, 190x125 мм. — 207 стор.

Під небом Волині діялись різні дива. Але, лож і ненависть до українських борців за свободу, пере кручування історичної правди і те риторіяльну та релігійну ненависть між українцями проповідували там — чужинці, окупанти, вороги українського народу, і це до див не належало. Дивовижу добровільного, щирого і вдалого виручування в тому наших національних ворогів українцем, та ще й "євангельським проповідником", ми зустрі чаємо щойно у виданій невідомо ким (бо ні видавництва, ні друкарні не подано) в Канаді книжці Панаса Хуртовини: "Під небом Волині".

Звичайно, і на титульній сторічці споминів "євангельського проповідника" і в тексті, цитати з Святого Письма і побожні медитації, і тим подібне. А побіч цього, — ось кілька уривків:

"Мельниківці були толерантні, виразумілі, інтелігентні... Бандерівці були другого покрою... Нам, євангельським християнам, відразу таки казали, що коли вони прийдуть до влади в Україні, то зроблять з нами те, що німці з жидами. І ми вірили, що так було б, бо пізніші їхні дії показали, що це не люди, а звірі, не повстанці, а бандити. Тепер у бандерівцях опинилися всі, хто прагнув чиєсінь крові, хто мав на когось злобу. Такі йшли до бандерівців і мстилися на своїх противниках. Тому й опинився в них ввесь непотрібний елемент, всі ті, які не мали в душі жодного співчуття до людини, не мали сум-

ління. Вони "робили революцію", люди мовччи просили Бога, щоб Господь не допустив їх до влади". (Ст. 141—2).

"Була тепер Україна, ніби своя повстанча влада, але вона не була краща за большевицьку чи німецьку" (Ст. 144).

"(Я) не бажав входити до управи "Просвіти", бо там почав панувати дух церковно - православний і для євангельських віруючих там місця не було". (Ст. 101).

"Тепер є Україна, а в Україні має бути тільки одна віра, православна. А більше тут жодних вір не буде". (Ст. 102).

"Особливо великою інсавистю палали до нас бандерівці - галичани, яких набралося десь на Волині. Ці вихованці греко - католицизму ніяк не могли зрозуміти, що в майбутній Україні має бути якесь інша віра, крім їхньої. Вони навіть стиха говорили, що вся Україна має бути католицькою, бо так, ма бути, казали їм їхні священики. І ми переконалися, що коли б, не

дай Боже, вони мали змогу піти далі в Україну, вони б залили її кров'ю, вони поклали б на неї нове ярмо католицизму, який ні в чому не уступив большевикам, як каже нам історія хрестових походів і "святої" інквізіції". (Ст. 147).

Так ось проповідує "євангельський проповідник" Панас Хуртовина. Огідні інсінуації на греко-католицизм і на православія — з міною побожного "євангельського" християнина, нікчемне зневажування українських повстанців та цуквання на "галичан", ніби живцем узяті з "Большевицької Правди", або "Радянської України", тільки

зруочно прикриті "християнізмом", "патріотизмом" і „співчуттям" автора до українського народу, мученого більшевиками і німцями.

Справжнє ж обличчя Хуртовини його "патріотизму" виявляється в інших фактах: По встановленні німецької окупаційної влади він добровільно зголошується на "державну" посаду рахівника при стяганні наложених німцями контингентів з українського населення. В цій ролі він почувається знамени то і ні словечком не згадує про жалі й болі граблених українських селян. Навпаки, Йому турбує те, що "з лісу" прийшло повідомлене, щоб не збирати по селах для німців жодного контингенту, а з міста знову прийшло розпорядження, щоб контингент збирати і ще більший, як перед тим. **І не відомо будо, кого слухати, каке Хуртовина.** (Ст. 126).

"Справжньому християнинові і патріотові" Хуртовині невідомо було, кого слухати! Йому не застягали ноги перед німецькими грабіжниками, але задрижали тоді, коли українські повстанці покликали Його дати ключі від магазину, щоб повернути селянам пограбоване в них "контингентом" майно:

"Я скоро вдягнувся і вийшов на подвір'я. Чомусь третміли мені ноги, хоч я і зінав, що нічого вони мені злого не зроблять". (Ст. 127).

I "бандерівські звірі і бандити", як це називає українських повстанців "український евангельський проповідник", справді нічого злого не зробили Йому, членові контингентової комісії, який всупереч виразному закликові УПА не помагати німцям грабувати українське населення, далі **стягав збільшенні контингенти**. Більше того: щоб врятувати Його перед можливим переслідуванням німців, дають Йому скоронище в УПА, при чому, шануючи Його "евангельські" переконання, дають Йому запевнен-

ня (і додержують Його!) не вживаючи Його ~~нікому~~ де будьяких бойових акцій, а доручають працювати книговодом у харчевому відділі

УПА. Отже, та сама праця, що він робив її попередньо для німців, з тою різницею, що тепер Йому доводилось працювати для своїх, українських повстанців. Але зміну свого становища "евангельський проповідник" кваліфікує в своїм нотатнику так:

"І почав я свою нову, **примусову** працю. Сидів цілими днями над паперами, стукав рахівницею, а ту га поривала мене **домому**". (Ст. 160).

Значить, стягання контингентів з українського населення для німецьких окупантів було для "евангельського проповідника" добро вільним, милим, християнським і патріотичним заняттям; а канцелярійна праця для УПА — примусовою, важкою, нестерпною...

А може Його тягнуло додому, щоб свободно, по своєму помолитися, бо ж, як він твердить, так і панцирі греко - католицькі, як і болинські православні "бандерівські звірі", мазочи владу, — а тепер вони її мали над ним, — рішені зробити з інакшевіруючими те, що німці зробили з євреями?... Мабуть, що ні, бо сам він пише:

"Недалеко нашого постюю лежали села, в яких були церкви евангельських християн і баптистів. **Щонеділі я ходив туди на Богослужіння, проповідував там слово Боже.** Братья там знали мене ще зперед війни, Не дивувалися тому, що я "в партизанах", бо й з іхніх громад деякі брати були на такій праці". (Ст. 161).

Виходить, — що та страшна пра вославна та греко - католицька бандерівська СБ знала, куди він щонеділі ходить, бо ж Богослужіння не були таємними і не тільки з ним та з іншими "евангельськими братами", які працювали в рядах УПА, не зроблено "того, що

німці з жидами", але й одного слова заборони чи якогось застереження їм не сказала; навпаки, вона дала їм повну свободу молитися та проповідувати в їхній некатолицькій і неправославній церкві.

Так ото сам таки "евангельський проповідник" виявляє нехочачі брехню про релігійну нетерпимість і терор православних чи греко-католицьких "бандерівців".

Подібно мається справа і з іншими брехнями "евангельського проповідника". В одному місці, він пише, що ... "бандерівців уважали люди своїми ворогами і тішилися, коли десь німці з поляками розбивали їх". (Ст. 160).

А чотири сторінки дальше пише: "... Я... не встиг задрімати, як хтось застукав у вікно. Я зауважив лямці". Під хатою стояли сані, а на санях якісь пакунки, мішки. До хати ввійшло двох селян в довгих, біліх кожухах. Постава-

ли під стіною і посыдали шапки.

— Чи то тут міститься повстанча канцелярія?

— Я не знаю, куди вам треба, бо тут є кілька таких постів... Це є земельний відділ. А вам куди, до кого?

— О, то ми, знаєте, з Галичини. Наше село дещо зібрало для своїх повстанців і міс. дрізеди. Ми скинемо у вас, а ви вже тут знаєте, куди його післати.

Дядьки почали приносити до хати якісь дерев'яні скрині, білі мішки, пакунки, поскладали це все до самого стола, а потім попрощалися зо мною, побажали веселих свят і, мабуть, порахували мене якимсь тут старшим". (Ст. 165).

Так от сам, "евангельський проповідник" описує, що українські селяни, що самі терпіли нужду, з власного почину збиралоють між собою святочні подарунки, і, не дивлячись на небезпеку, доставляють їх "нашим повстанцям", бажають їм веселих свят і перемоги. Котрі ж це, тоді, "люди" уважають "бандерівців" своїми ворогами і тішаються їхніми невдачами, як це

запевняв коротенько перед тим "евангельський проповідник"? Хіба лише такі, що добровільно помогли німцям здирати контингент зі своїх братів для окупанта і вважали це приемною "державною посадою", а працю для свого народу — вимушеною, та нестерпним тягарем.

Та при появі згаданих різдв'яних дарунків виявляється ще одна інтересна риса характеру "евангельського проповідника":

"Коли дядьки вийшли, я відкрив одну дерев'яну скриню. Вона була повна печених різдв'яних сухариків, цукорків, медівників, а зверху лежала різдв'яна картка, на якій було написано: "Поздоровляємо наших рідних волинських братів - повстанців з Різдвом Христовим. Галичани".

Значить, дарунки були призначенні для українських повстанців, а "евангельський проповідник" — коли мова про працю, то він запек лій ворог "бандерівців" — коли запахли сухарики та медівники, тоді він враз почув себе "бандерівцем", православним, чи греко-католиком, — "їв, а вони були такі смачні. І згадався мені чомусь Львів, Тернопіль, Рава Руська... Все ж це одна українська земля, один український народ, однаково поневолений, однаково страждающий". (Ст. 165).

Очевидно, таким соборником і любящим братом для греко-католицьких галичан був "евангельський проповідник" лише тоді, коли згадав їх смачні, не для нього призначенні медівники. Бо дуже скоро після цього, він висловлює тим галичанам, там у свому нотатнику, свою відчіність так:

"До цього часу я ходив селами Болині, віруючи мене скрізь приймали, піклувалися мною, але в Галичині того годі було сподіватися. Тут менше було евангельських віруючих і на прожиття треба було мати гроши". (Ст. 200). Тобто, — "евангельські" волиняки піклують ся ближнім, а греко-католицькі га-

личани без гроша і куска хліба голому не дадуть.

Неабияка "евангельська вдячність за медівники!"

Та й не тільки за медівники. Зі щоденника "евангельського проповідника" довідуюмося далі, що коли Йому при переході фронту грозила смертельна небезпека, він звернувся по рятунок до греко-католицького дядька і той, вислухавши "всю Його справу", з нараженням власного життя, ховає Його перед німцями, а вночі моло-ден'кий "греко-католицький, бандерівський" хлопець, теж з нараженням власного життя, переводить Його, інакше віруючого українця, до дальнього села, де ним заопікувався знову знайомий того хлопця. І нікотрий з них якось ні сотика за це не вимагав. Рятували, переховували, кормили і помагали дістатись закордон, хоч добре знали, що він не греко-католик і не галичанин, але — українець. Нара жали для нього і своє власне життя і життя своїх близьких на те, щоб той "евангельський проповідник", діставшись у безлечне місце, до Канади, за все те — обкідав їх гайдкими зневагами та інсінуаціями. Так само, як і українських повстанців, які врятували Його перед німецькими репресіями, а раз, коли "евангельського проповідника" та інших українських селян, переважно "евангельських братів", німці поарештували й вивели на розстріл, зробили засідку, розбили німців і врятували їх від неминучої смерті. І неодин "бандерівець", рятуючи "евангельських братів", українців, наложив в бою головою, на те, щоб врятований такою ціною "евангельський проповідник", діставшись до Канади, зневажав прилюдно їхню пам'ять: "Це не люди, а звірі, не повстанці, а бандити"...

Особливо гайдким є нацьковування "евангельським проповідником" "східняків" на волиняків, мовляв:

..."Багато полонених утікли, коли (німці) їх гнали вночі. Вони розійшлися по селах, стали в господарів на працю, але більшість їх потім таки загинула, але вже не від німців, а від своїх божевільних партизанів, які кожного полоненого з Великої України вважали комуністом". (Ст. 106).

..."Бандерівське СБ ходило по селах, вишукувало бувших полонених і забирало з собою. Їх виводили до лісу і там розстрілювали. Розстрілювали невинних українців з Великої України, тих, чиї батьки загинули від голоду, були заслані большевиками на Сибір, а тепер цих бідних хлопців, своїх невинних братів били бандерівці, бо казали, що вони большевики, вони виховалися під большевиками і їх ніщо не може вилікувати від кому нізму". (Ст. 146).

Таке демагогічне нацьковування українців на українців при помочі очевидної брехні, тим більше обурююче, що навіть большевикам загально відомо, що "бандерівці" навіть взятих у бою в полон бійців "істребітельних отрядів НКВД", звичайно не розстрілюють, а звільнюють, якщо ті є українцями. А що ж тоді говорити про бійців червоної армії, та ще й тих, що втекли з німецького полону! А колишній комсомолець "східняк" Позичанюк, головний редактор видань УПА та член УГВР, а курінні командири УПА: Яструб, Лісовий, Степовий, Береза, Сербіенко, Перець, Луговий, недавні старшини червоної армії, "східняки" і в більшості вчоращені комсомольці, а вчоращені 80% викладачів старшинської школи УПА, недавні старшини червоної армії, "східняки" і переважно вчоращені комсомольці, цілі відділи УПА на Волині, зложенні з самих "східняків" і навіть та велика кількість в УПА відділів узбеків, кавказців і т. д., недавніх воєнно - полонених червоноармійців, про які згадує й сам "евангель

ський проповідник", — це все ду-
хи постріляних бандерівцями "схід-
ніків"?

Читаючи "Під небом Волині" Па-
наса Хуртовини, дивно стає, що
таку партійну ненависть, лож, пе-
рекручування історичної правди,
ненависть "східника" до волиня-
ків і галичан, а волиняків до гали-
чан, релігійну ворожнечу, пропо-
дує — "евангельський пропові-
дник".

Особливої це, видно, якості
"евангелизм".

М. П.

» ГОМІН УКРАЇНИ « — 26 грудня 1953

“НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ”

М. Подворняк, накладом видавництва
“Дорога Правди”, 1967 р.

Невтомний і талановитий євангельський письменник Мих. Подворняк неодноразово викликав здивування і захоплення читачів духовно-художньої літератури своєю творчою продуктивністю, але на цей раз, здається, він досягнув кульмінаційного рівня своєї надхненної діяльності. Його повість “Недоспівана пісня” можна назвати шедевром його успіхів як в відношенні розміру великої праці, так і з погляду вмілого розвитку фабули твору. Зміст “Недоспіваної пісні” є зразком правдивого життєвого реалізму, що так яскраво і правдиво передає внутрішні і зовнішні переживання звичайної молодої людини, Юрка Яблонського, під час минулоГ світової війни. Але незвичайним в його житті є щире шукання Бога і Його правди, яке почалося від розмови в потязі з віруючою дівчиною Орисею і ввесь час поглиблювалося з ходом подій. Чим більше Юрко переконувався в несправедливості людських доріг, тим більше серце його прагнуло піznати Бога і виявлену в Христі дорогу спасіння. Кілька разів Юрко чув чудовий спів євангельської пісні, що так гармонізувала з найшляхетнішими бажаннями його душі, але завжди вона переривалася несприятливими обставинами. Вже повернувшись до Христа, останній раз Юрко почув її на похоронах коханої ідеальної дівчини-християнки, яка і здоров'я і життя своє віддала в практичному виявленні добродинної лю-

бови до ближнього. Її хвороба і смерть, змальовані в книжці, звору-шують читача до глибини душі. Але сумне закінчення повісті зовсім не зменшує вартості цінного твору: він тільки підкреслює перевагу духовно-го над земним, вічного над дочасним.

Безсумнівно, цією новою літера-турною працею Михайло Подворняк прославив Боже ім'я і Його любов, а також приніс вічну користь людям, викликаючи в їхніх серцах прагнення до спасіння і до чистого християн-ського життя.

Нехай благословіння Господнє і Його небесне надхнення спочиває і на майбутній творчості нашого ша-новного Автора!

На цьому місці варто додати, що наклад повісті "Недоспівана пісня" швидко вичерпується і цього року вийде її другий наклад. Це дуже від-радне явище в нашій євангельській видавничій праці і воно найяскраві-ше свідчить про зміст і вартість книжки "Недоспівана пісня". Хто ще її не має, я, можливо один з перших її читачів, широко раджу всім її при-дати. Якщо ви маєте знайомих, по-шліть їм цю книжку, вона торкнеться їхнього серця і вони будуть вдячні вам за це. Ціна цієї корисної книжки \$3.50. Виписувати від видавництва:

"Doroha Prawdy", P. O. Box 3, Sta-
tion D, Toronto 9, Ont., Canada.

П. Колибаїв

Walki polsko-ukraińskie na Wołyniu w r. 1943

Książka Panasa Churtowny*) ukazuje nam dole i niedole wsi ukraińskiej na Wołyniu (sądząc z treści, rzecz dzieje się w powiecie zdobubnowskim), w latach 1939-1944, i rozczarowania ludności podczas obu okupacji, tworzenie kołchozu, i strach, który ogarnia ludność, uniemożliwia opór przeciw akcji okupantów. W innych rozdziałach czytamy o walkach polsko-ukraińskich, o stosunkach wewnętrznych w Ukraińskiej Armii Powstańczej (U.A.P.), o rozłamie jaki w niej następuje, oraz o reakcji ludności na te zjawiska. Nie pominął też autor sprawy ghetta żydowskiego i jego zagłady.

Zdaniem autora, na wieńcze że „polka partyzantka prześladuje” naród ukraiński w Chełmszczyźnie, „ukraińscy powstańcy na Wołyniu z takim samym okrucieństwem odpłacali się Polakom za krew ich braci. Nie było wtedy żadnego miłosierdzia, nie stało sumienia u ludzi, gdyż ludzie przeobrazili się całkowicie w zwierzęta”. Dalej dowodzi przekonywająco że „w tym wszystkim była ręka niemiecka, by doprowadzić oba zniewolone narody do wzajemnej walki” w celu ułatwienia sobie sytuacji. Dlatego też Niemcy trzymali w General-Gubernatorstwie ukraińską policję do dławienia polskich powstańców a na Wołyń przysyiali Polaków [autor ma na myśli granatową mundurową policję]. I rozpalila się między Polakami a Ukraińcami wielka wojna... Najgorętsze jest to że najwięcej wyginęło niewinnych tak Polaków jak Ukraińców, bo ginęli nie sami powstańcy, ale ich matki, ojcowie, siostry... Gdy z rąk polskich zginął ojciec ukraińskiego powstańca, wtedy powstaniec mścił się na wszystkich Polakach. To samo robili Polacy”. Ponieważ Polacy mieszkający po wsiach donosili polskiej policji o ruchach U.A.P., „pow-

stańcy ukraińscy wydali odezwę do wszystkich Polaków, by się spokojnie przenieśli do miast. Każdej rodzinie [polskiej] powiesili taką odezwę na

*) Panas Churtowna. Pid nebom Wołyni (wojenni spomyny chrystyjana). Obokladynka Stepana Zubilewycza. Winnipeg, The Christian Press, 1952; str. 207 i inl.

drzwiach i wyznaczyli dzień, w którym dana rodzina miała opuścić wieś. Niektórzy usłuchali wezwania, przenesli się do miasta i w ten sposób uratowali życie. Inni nie usłuchali groźnego nakazu. W szczególności nie usłuchali groźnego nakazu ci Polacy, którzy urodzili się na Wołyniu [autor ma na myśli potomków dawnych kolonistów jeszcze z XVII i XVIII w.], tu wyrośli, uważali że tu ich ojcowizna; wielu z nich nie umiało nawet dobrze mówić po polsku. Gdy minął wyznaczony na przeprowadzkę dzień, powstańcy ukraińscy napadali na wsie zamieszkałe przez Polaków i wszystkich, którzy nie przeprowadzili się do miast, w nieludzki sposób mordowali, wszystkie gospodarstwa polskie popalili... Polska policja mundurowa wraz z Niemcami odwzajemniły się, mordując Ukraińców i paląc wsie ukraińskie... We dniu widać było dymy unoszące się nad spalonymi wsiami ukraińskimi, nocami widać było luny pożarów polskich wsi palonych przez Ukraińców... We wsiach tak polskich jak ukraińskich gospodarze trzymali w pogotowiu swój dobytek spakowany na wozach i gdy tylko warta wiejska dawała znać o zbliżaniu się „nieprzyjaciela”, próbowali wozami uciekać w las czy w pole; nie zawsze się to udawało... Tak było długo w ciągu r. 1943. Ludzie nie mieli spokoju, męczyli się i ginęli".

Autor opisuje organizację U.A.P. i podkreśla że stosunek ludności ukraińskiej do niej był początkowo przychylny. Wkrótce jednak gdy w U.A.P. nastąpił rozłam na banderowców i mielnikowców, nastrój ludności się zmienił, a stał się wręcz wrogi, gdy przewagę na Wołyniu osiągnęli banderowcy, zwłaszcza wobec nieludzkiego postępowania S.B. (Służba Bezpieczeństwa) nie tylko z przeciwnikami-mielnikowcami, ale i z resztą ludności ukraińskiej.

Jakub Hoffman.

NIE BYŁO WALK POLSKO- UKRAIŃSKICH NA WOLENYIU

Do redaktora „Wiadomości”

W nr. 473 „Wiadomości” ukazała się recenzja p. Jakuba Hoffmana z książki ukraińskiego autora Panasa Churtowny „Pid nibom Wołyni (Pod niebem Wołynia)”; recenzja ta musi wywołać zastrzeżenia każdego świadomego faktów Polaka. Już w samym jej tytule („Walki polsko-ukraińskie na Wołyniu”) mieści się insygnacja, jakoby na Wołyniu toczyły się w r. 1943 „walki polsko-ukraińskie”! Jest rzeczą wiadomą że takich walk — nie było. Prawdą jest natomiast że na Wołyniu bandy ukraińskie dokonały masowych rzezi ludności polskiej właśnie w tym ponurem dla sprawy polskiej roku. Zginęło wówczas ponad 30.000 mężczyzn, kobiet i dzieci, okrutnie pomordowanych.

Książka Churtowny jest próbą *wybierania* tych krwawych, a kompromitujących dla społeczeństwa ukraińskiego, zdarzeń. Autor ukraiński czyni to za pomocą podwójnego fałszu. Pierwszy polega na przypisywaniu winy za wypadki wołyńskie Polakom, którzy niedługo przedtem (pod okupacją niemiecką!) mieli rzekomo „przesiądować naród ukraiński w Chemszczyźnie”. Drugim fałszem jest twierdzenie że Wołyń był w r. 1943 widownią *wzajemnych* rzezi i *wzajemnych* walk polsko-ukraińskich.

Polski recenzent przytacza tę tendencijną wersję bez komentarza, nie próbując jej prostować tam nawet

gdzie najoczywiściej mija się ona z prawdą. Tytułem zaś artykułu zdaje się ją akceptować.

Jestem zdania że w interesie możliwie poprawnych stosunków polsko-ukraińskich przydałaby się powstające, o ile chodzi o powracanie do liwości, o ile chodzi o powracanie do tych bolesnych a dla Ukraińców powstydlowych spraw przeszłości. Postugiwanie się jednak fałszem przy przedstawianiu faktów z tak niedawnej historii i posiadającej jeszcze tak licznych świadków, mija się całkowicie z celem.

Tadeusz Piszeckowski
(Monachium)

НОВІ КНИЖКИ

НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ. Михайло Подворняк. Стор. 348. Видання „Дороги Правди”.

М. Подворняк — співець, поет, хоч його прозаїчні твори переважають правдиво поетичні, віршовані композиції. Проте й у одних і в других він завжди співає, і ці всі його твори дійсно подібні до пісень, в яких він прославляє Гос-

М. Подворняк

пода та Його чудові діла в серцях людських. І хоч його твори завжди духовні, проте мають значення загальнолюдське, бо в них героями їх є завжди бідні, нещасні люди, без силі та немічні до навернення, й міцні та відважні по прийнятті в іхні душі Бога та Його святого Слова.

Безліч його оповідань, розкиданих у духовних християнських часописах і журналах поруч із книжками, друкованими переважно в Америці по Другій світовій війні, правлять за цінний вклад в нашу літературу художню.

Останній його твір — „Недоспівана пісня”, що має без сумніву автобіографічне забарвлення, є не тільки оповіданням про повільне до Господа навернення одного з наших бідних земляків, але й історичною відбиткою подій, що

буревісм пронеслися по наших західніх землях, Галичині й Волині, під час другої світової війни. Читається ця хроніка з безперервним захопленням.

Цим твором закінчує автор 40-річчя своєї літературної діяльності та 25-тиріччя журналу „Християнський Вісник”, невтомним редактором якого є бр. М. Подворняк.

Читачі „Післанця Правди” напевно з почуттям глибокої вдячності будуть вітати бр. Подворняка, що так довго та корисно працює на ниві Божій серед нашого народу.

Редакція „Післанця Правди”, в якому Автор книжки колись брав діяльну та плідну участь, так само сердечно вітає Брата та усіма нашими віруючими ческас від нього дальших овочів на славу Господеві!

ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ. Воєнні спомини християнина. Написав Панас Хуртовина. Вінниця, 1953. Сторін 297. Ці спогади є безпретенсійним, але при тому щирим оповіданням баптистського проповідника на Волині за часів останніх років польської окупації і пізніших окупацій наперед большевицької, а потім німецької. Читач слідкує за оповіданням автора із зацікавленням про всі його переживання під цими різними окупаціями, при чому можна також знайти в нього загальний образ народного положення в тих часах. Автор не політичний діяч і тому нема в нього подробиць міжпартийної боротьби серед Українців у тих часах. Тим більше важливо почути від нього оповідання про те, що він безпосередньо бачив і чув, як незацікавлений у тих суперечках свідок. Зокрема варто прочитати його спостереження щодо початків НДА і дальніої її долі.

“Народня Воля”, 17 вересня 1953 р.

Панас Хуртовина: “Під небом Волині”. (Воєнні спомини християнина). 1952 р. Вінниця, Канада.

Ці спомини євангельського проповідника з'явилися дуже на часі і заповнюють прогалину в нашій мемуаристичній літературі про останню руйну на наших землях. Книжка читається з великим зацікавленням. В спокійній епічній формі автор описує події, людей, природу. Твір просякнутий великою любов'ю до “своєї сонячної Волині, своєї рідної розп'ятої землі”.

“Літопис Волині”, ч. 2 1955 року

СПОМИНИ ОЧЕВИДЦЯ ПРО ВІЙНУ НА ВОЛИНІ

Панас Хуртовина, ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ. Воєнні спомини християнина. Вінниця 1952.

З першого погляду ледви хто буде довіряти «воєнним споминам» повоєнного емігранта та ще коли він на самім заголовнім листку називає себе християнином. Але в цім випадку недовір'я не буде оправдане і книжку Панаса Хуртовини варто прочитати. Він не вигадує і не спогадує героїчних подвигів і перемог. А його релігійна віра теж не похожа на те християнство, що його привезла сюди повоєнна еміграція: показне, прелатське, політичне, націоналістичне, меченоносне, влади прагнуще. В його християнстві є жалість до страждаючих людей і такі інші прикмети, що як християнські записані ще лише в катехизисах. Жалів і рятував чужовірців і чужородців. З критичним підозрінням дочитавши його спомини до кінця, ніде ми не спостерегли, що б своєї релігії він вживав для якогось політичного чи не-політичного «бизнесу».

Не зовсім звичайний такоже його патріотизм, що не виродився в націоналістичне самоодурення і кровожерливість. В нього виражається в тузі за рідною землею і в майже перечулених споминах про своє село і знайомі хати, про волинські краєвиди і людей, що жили «під небом Волині» і аж надто багато їх полягло на її скривавленій землі.

Прочитати його спомини варто саме тому, що в них він списав що там бачив і що переживали там люди в роки воєнного лихоліття. Взагалі повоєнні емігранти наче завязлися, щоб про ті страшні роки 1939-1944 нічого не сказати і наче викреслити їх з історії свого краю. Мабуть Панас Хуртовина має чисте сумління. Не викликає сумніву, чи пише правду. Може бути, що довга розлука і туга за рідним краєм прикрасили в його споминах той край і людей. Але не прикрашене те зло, що там творилося.

Свое оповідання починає з липня 1939 року, коли він вибрався в подорож по Волині, щоб відвідати тамешні «евангельські громади». Він належить до тій християнської секти, що називається баптизмом, і в вільний час був баптистським проповідником. З його оповідання видно, що та віра була там доволі поширенна. В багатьох місцях він стрічає як не цілі громади своїх одновірців, то окремих «евангельських братів». До поширення баптизму і його пристосування до місцевого ґрунту мабуть причинилася традиція старої української «штунди». Вороги тих «евангельців» так і називали їх штундою і штундярами, а україн-

ські націоналісти відносилися до них так, як колись до штунди відносився славний одеський генерал-губернатор Гурко.

В серпні його подорож перервали чутки про війну. По селах ніхто певно не знав, але поголосок розходилося все більше. А незабаром «люди говорили тільки про війну і чекали її з неприхованою радістю». Говорили, що вже й почалася, але польський уряд не хоче сказати. На стінах домів з'явилися урядові оповістки з проголошенням загальної мобілізації. По селах люди збираються на вулиці і тільки розмови що про війну і чи вже почалася. Всюди той сам настрій: «тепер їм, ляхам, буде кінець!» Люди тішаться, щасливі, не знають що їх жде.

Мобілізація досягнула його села. На вулиці довгий ряд возів вимощених соломою і застелених білими ряднами. Коло возів батьки, матері, жінки, діти. Зносять пакунки з харчами. Плач, прощання. Вози вирушили, а за ними понеслося голосіння матерів, жінок, сестер. На другий день прийшла черга на Хуртовину і його однолітків. Знов на вулиці вози, знов прощання і плач. За селом заспівали «о.. там на горі женці жнуть». Але на кожнім серці камінь. «Ми іхали на війну, але кого ж ми мали боронити?» Ту Польщу, що їх неволила і поневіряла. Поки-що їм пощастило. В повітовім місті їм сказали, що війська вже не треба і нехай вертаються додому. Велика була радість в селі, але ще ніхто не знав що сталося. Були тільки чутки, що польська армія розбита і німці оточили Варшаву. «Люди вірили чуткам і тішилися, що Польщі приходить кінець».

Та ось на шляху за селом з'явилися довгі вагни возів, автомобілів, мотоциклів і роверів з польськими втікачами, що хотіли добитися до румунського кордону. Для багатьох автомобілів не вистачило бензини. Втікачі брали на плечі що могли взяти, а решту залишали на шляху. В ровах лежали автомобілі і валзи з всяким добром. Місцеві люди могли брати що хотіли, але мало хто брав. Більше було таких, що виносили нещасним втікачам їжу або й підвозили тих, що були з малими дітьми. Не всі дібралися до Румунії. Перегородила їм дорогу совітська армія, що за угодою з Гітлером посунула на Західну Україну. Верталися назад і розбрілися по містах і селах Волині. Потім виловила їх совітська поліція і заслали їх на Сибір.

Іде совітське військо займати Західну Україну. В селі наче свято. Всі йдуть на шлях дивитися на довгі колони піхоти, кавалерії, танки, автомобілі з начальством. Військо стало на спочинок, селяни розпитують солдатів про тамтешнє життя. Червоноармійці відповідають, жартують, заграла гармонія. Офіцер інформує селянина, що під новою владою він сам не схоче возитися з кіньми і коровами, волітиме піти в колхоз «на все готове». Дістали «Красну Звезду» і в ній малюнки веселих людей і радісного життя в Совітськім Союзі, в протилежність обідраним хатам і бідним людям на Волині. Люди переконані, що прийшло їм визволення. «Таки там лучша життя». Вірять газеті,

летючкам та й самі бачили совітське військо. «Та то ж свої люди».

З районного центра прийшов наказ, щоб в селі вибрали сільраду і «незам» (комітет незаможних селян) і щоб майно з панського фільварку роздати бідним, а що залишиться списати і подати до району. Хуртовину вибрали секретарем сільради і він списував майно, а «незам» багато його роздав, а ще більше залишилося. З того користали лише члени комітету і сільська поліція, що на фільварку влаштовували собі бенкети і варили самогон. Хуртовина зрікся свого секретарства і ще тільки поміг втікти учителеви полякови, що його мали арештувати. Каже, що шкода було людини, хоч українцям він дуже дошкуляв. Потім в селі наново відкрили школу і Хуртовину вибрали учителем, але й тої посади він зрікся, як прийшли нові учебники з антирелігійною пропагандою.

В своєму визволенні волинські люди скоро розчарувалися. Діялося багато всякої несправедливості і зловживань з боку різномірного начальства. Життя робилося все бідніше. Не було солі, нафти, мила, сірників. Одного дня в селі з'явилися чужі люди, обідрані і виснажені. Просили милостині і брали все, що хто давав, — хліб, буряки, моркву. То були волиняни зпода совітського кордону. Але не хотіли говорити що там діється. Кілька жінок з села пішло подивитися за той недалекий колишній кордон. Повернувшись розповідали про таку людську біду, якої ще не бачили. Потім ніхто вже туди не ходив і відтіля не приходили. Кордон між Совітським Союзом і Західною Україною замкнули і сторожа нікого не перепускала.

Ще одна надія. Прийшло розпорядження, що будуть вибори: люди виберуть з поміж себе депутатів і ті пойдуть до Львова і там вирішать долю свого краю. На Волині вірили, що їх депутати можуть навіть ухвалити, щоб була самостійна Західна Україна.

Перед виборами приїздили представники влади, скликали людей на майдан і говорили про щасливе життя в Радянському Союзі. В переддень виборів приїхав з промовою сам голова району. Люди хотіли поставити свого кандидата, власне Панаса Хуртовину, але на щастя він відмовився, а районний голова заявив, що кандидат вже є і для інших запізно. Люди заворушились і представники влади втікли. На другий день були вибори і комісія найшла лише 38 важних голосів, решта чисті бюллетені. Такі звідомлення прийшли також з інших сіл, але обласна газета оповістила, що мешканці області ішли до виборів з піснями на устах і всі віддали голоси за вибраних народом кандидатів. По інших селах люди таки виставили були своїх кандидатів. Вночі перед виборами їх забрала поліція і пропали як камінь в воду.

Панаса Хуртовину остеріг голова сільради, що про нього питалися в районі. Вирішив втікати заграницю і далі опишує, як з всякими пригодами перебрався через границю до Варшави і відтіля виїхав в місійну подорож на Холмщину.

шу — це вже в німсько-польськім генерал-губернаторстві. Але там затужив за Волиню, за своїм селом і ріднею. Боячися, що за його втечу покарають старого батька. Знов з величими труднощами добився до свого села. По дорозі на станції Підзамче коло Львова бачив довгі ряди товарівих вагонів з маленькими загратованими віконцями, що з них виглядали людські обличчя.

Батько і мати не втішилися, що син вернувся. Попереднього дня вивезли з села вісім родин на Сибір. З сусідніх сіл теж повивозили. Пригадав собі вагони на Підзамчи. «Це була перша хвиля вивозу, що перекотилася по Волині і по Галичині.»

Новий голова сільради, його добрій приятель, порадив йому стати в селі головою кооперативи, щоб не казали, що цурається громадського життя. В районі знов за нього питалися. Були чутки, що всіх «штундів» вивезуть на Сибір. А втікти вже не було як.

Весна 1940 року. Люди оріють і сіють, але ніхто не знає, чи будуть збирати хліб. Лягають спати з страхом, кожний приготований, що його вивезуть. В кожній хаті за пічю висять торби з сухарями. В літі знов вивозили. Після того село ще більш стривожене і пригноблене.

Тої весни приїхав з району землемір і поділив панську і церковну землю поміж незаможних селян. Кожний брав скільки йому призначено «в вічне користування». Землю обробляли, засівали і в осені здали до району майже все зерно — не лише з панського і церковного поля, а й з своєго. За пуд зданого державі зерна діставали п'ять рублів, за які можна було купити чотири фунти хліба. З району приїздили агітатори і казали, що зерно треба посылати для голодаючих робітників в Франції, Америці і інших краях.

В осені Хуртовина покинув роботу в кооперативі, де ніколи не було для великого села досить краму, і люди вже й на нього нарікали. Кожний раз, як приїхав з району з крамом, заставав біля кооперативи довгу чергу людей, що їх багато прийшло ще вночі, щоб одержати сірників чи шматок мила. А кому припало взяти метр чи два якого матеріалу, той мусів ще купити портрети вождів або «Історію Партії ВКПБ». Знов за порадою голови сільради став вагтовим в державнім лісі.

Весною 1941 року приїхали з району урядовці з наказом, що в селі має бути колгосп. Відібрали назад панську і церковну землю. Замкнули кооперативу і загрозили, що нічого до села не дадуть, поки не буде колгоспа. Загрозили Сибіром тим, хто не запишеться. А нічого так люди не боялися, як щоб їх не вивозили. В призначений день розписувалися, що добровільно віддають до колгоспу всю свою землю, худобу, збіжжя, господарське знаряддя. Увечері були збори для організації колхозу. За столом сиділи представники району, на подвірі поліція. Районний секретар сказав промову і розповів про колгоспний добробут. Люди мовчали і мовчки згодилися, щоб колгосп назвати ім'ям товариша Сталіна.

Нарешті влада досягнула й Панаса Хуртовину. Його кличуть до районного начальника НКВД. Там вже знають, що він їздив до Варшави, і начальник погрожує, що можуть його судити як шпіона. Поки що каже йому підписати заяву, що він «щиро жаліє, що переходити кордон, і обіцює віддано працювати для свого народу». Але через тиждень начальник НКВД вже йому наказує, щоб прислухався що хто в селі говорить і розкривав ворогів радянської влади, особливо серед евангелистів. Він виправдується і вишується, але йому показують його заяву: над його підписом дописали, що він також обіцює «доносити до НКВД про всяку контрреволюцію».

Не хотів губити життя і не міг «бути Юдою». Приятель порадив йому зробитися «радянською людиною» і написати до якоїсь газети статтю про те, як селяни радіють радянській владі і про початки радісного колгоспного життя. Написав статтю і вірша і післав до Києва. Київська газета надрукувала, похвалила, прислава гонорар і просила далі писати. Но помогло. Начальник НКВД теж статтю похвалив і передбачував для автора велики літературні можливості. Але передусім він повинен ділом доказати, що він радянська людина і викривати контрреволюцію в своєму селі і серед евангелистів. Як на другий раз нічого не принесе, то вжують інших способів — «ви в наших руках».

- Умовляв його ще якийсь «великий комісар», що приїхав з Києва і говорив лагідно і по українськи. Переконував його, щоб відкупив свою вину перед радянською владою і поміг їй викорінити контрреволюцію. Побачить Київ і Крим, але поки що має їздити по Волині, по евангельських громадах і проповідниках, і розвідувати що хто думає про радянську владу і чи не листується з заграницею. Повідомляють його з Воєнкомату, щоб з'явився до області, і там дадуть йому вказівки і гроші на дорогу. Вирішив втікати, як лише дістане те повідомлення, але вже його не дістав.

Знов впала на Волинь війна — німецько-совітська. Відразу всі про ню знали, бо відразу німецькі літаки бомбардували Львів, Рівне, Житомир. Знов мобілізація, в селі знов підводи на греблі, прощання, плач. Але мобілізовані втікали вже по дорозі до району, а решта втікла, як іх вели через густий ліс з району до станції.

В селі знов радість, свято. Люди ідуть на шлях за селом і вертаються з радісною новиною визволення. На шляху посугуваються на схід великі маси німецького війська. Одна частина стояла в селі кілька днів. Солдати варили собі обід і людям давали добрий суп і кашу, дітям цукерки і іграшки, які певно десь забрали. Одному селянинові дали портрет Гітлера. Він довго в нього вдивлявся і сльози потекли йому з очей: «Дякую тобі, освободителю, що звільнив нас від діявольської влади.»

Пише Панас Хуртовина, «Бідний дядько, не знав тоді, що за рік часу освободитель спалить його двір, помордує дітей, знищить все, чого ще не встигли знищити большевики».

В місті люди розбили в'язницю і знайшли багато помордованіх в'язнів. «А були це наші селяни, бідні наші волиняки, яких за що-будь більшовики арештували, а тепер, відступаючи, помордували.» Люди йшли до міста, шукали між помордованими своїх, матері пізnavали синів. Убитих зараз поховали, але в льюху НКВД ще й потім залишилися сліди мордування: стіни обрізкані кровлю, змішана з кроюю солома, жмутки волосся, зализні прути і дерев'яні палки. Так само постріляли в'язнів в Рівному, Кременці і Луцьку. З великої в'язниці в Дубні не встигли в'язні вивести і розривали їх гранатами кинутими до переповнених людьми камер.

Пише Панас Хуртовина: «Але минуло те страшне лихоліття. Тепер люди гоїли свої свіжі рани і не знали, що в недалекому майбутньому їх чекає ще більше горе.»

Через деякий час він поїхав знов в місійну подорож по євангельських громадах на Волині і міг бачити що там дістється під німецькою владою.

В Дубні, Рівному, Володимири, Ковелі і по інших містах були табори для полонених з совітської армії, здебільша молодих хлопців, що самі здалися були німцям, а тепер сиділи за колючими дротами і вмирали з голоду. Шляхом з Києва на Рівне ішли безконечні валки нових полонених. Гнали їх голодних, босих, обідрианих. Була літня спека, але гітлерівці не давали нікому навіть холодної води їм подати. Багато полонених падало по дорозі і конвоїри їх дострілювали. В Рівному українці організували допомоговий комітет, що збирав харчі і одяг для полонених. Німці комітет розв'язали і конфіскували харчі. Каже Панас Хуртовина: «Тепер було ясно видно, що в них було на меті виморити голодом всіх полонених, що вони пізніш і зробили».

Оповідав йому член його євангельської громади, що в осені втік з полону, як їх, кілька тисяч полонених, німці гнали від Житомира до Холма. Більшість вистріляли по дорозі конвоїри. Кільканадцять соток пригнали під Холм. В чистім полі обгородили їх колючим дротом, казали по-

скидати шинелі і чоботи і залишили босих і в самих сорочках під дощем і сніgom. Полонені рвали суху траву на межах і запихали за сорочки, щоб загрітися. Кидали їм напівгнилої гички з буряків і люди їли її разом з болотом. Що вечера ставали один коло одного, стулювалися докупи і так стояли цілу ніч. Рано лежали на болоті трупи.

З місцевого населення насамперед знищили жидів. Загнали до міста тих, що живуть... Потім переселили всіх в найгіршу частину міста, обгорідили її високою дерев'яною стіною і поставили на брамі сторожу. Вранці поліція виводила тих, що їх праця потрібна була в місті, і увечері приводила назад. Одного ранку поліція забрала з гетта кільканадцять сильних чоловіків на роботу в каменоломах. Під вечір завели їх до глибокого яру і всіх роз-

стріляли з кулемета. Працюючі в каменоломах люди бачили, як гестаповці ходили поміж убитими і кожному прикладали до носа свічку, пробуючи, чи хто не прикинувся мертвим. Каже Панас Хуртовина, що «після того відійшла від наших людей надія волі».

Розійшлася по селу вістка, що в місті німці забивають всіх жидів. До міста че пускали нікого, але з гори над геттом люди бачили що діється. Заїздили грузовики і озброєні гестаповці виводили з хат чоловіків, жінок і дітей. Клали їх як снопи на грузовик, одних на других. Гестаповці сідали зверху на людях і вивозили їх за місто. Були вже викопані глибокі ями. Своїм жертвам гестаповці казали розібратися догола, заганяли їх в ями і били кулеметним огнем. Потім так заганяли другу чергу і дальші, поки яма не була повна. Тоді переходили до другої. Матері тулили до себе дітей, голосили, умлівали. Непримінних жінок і малих дітей закопували живих. Скінчивши свою роботу гестаповці співаючи верталися до міста. Взяло їм кілька днів, поки замучили всіх. Потім до сільських кооператив прислали на продаж багато сорочок і чоловічої і жіночої одягу, але люди навіть даром не хотіли брати, бо знали, що це з помордованих.

Дехто з жидів склався, але їх виловлювали. Більш як місяць після загального народобивства Хуртовина бачив в місті, як везли на смерть двоє десять чи дванадцятьлітніх дівчаток. Посхиляли голови і гірко плакали. Біля підводи два поліціянти з рушницями і лопатами. Бачив такоже, як в опустілім гетто знайшли молоду жінку з малим хлопчиком. Обличчя замашене сажою, змарніле, голодне. Ховалася по льохах, коминах, каналах. Поліціант сердито дозволив йому перекинути через паркан трохи хліба і черешень, але «їй вже не треба». Жінка схилилася по хліб, хлопчик почав збирати черешні, але в цій хвили заїхала підвода і на ній два поліціянти з рушницями і лопатами. Черешні залишилися порозкидані по траві.

Те саме творилося по всій Волині. Панас Хуртовина і його євангельські браття змогли лише врятувати одного лікаря жида з жінкою, переховати їх і перевезти до Львова.

Тут ми лиш коротко переказали першу половину його споминів. Більше і докладніше розповіджено в самій його книжці. В другій половині пише про німецький терор над українським народом на Волині, про страшний 1943-ий рік, про поляків, повстанців, націоналістів, і, як ми казали на початку, варто кожному прочитати і знати що там творилося під тим волинським небом.

О Б О Р О Н А

№ 6, грудень 1955

“НЕБЕСНИЙ ДІМ”

Мих. Подворняк, “Дорога Правди”, 1965

В кінці минулого 1965 року в руках багатьох євангельських віруючих показалася надзвичайна за своїм задумом і змістом нова книжка брата Михайла Подворняка під назвою “Небесний дім”. Хоч для мене її появлення в світі не було несподіванкою, бо Шановний Автор раніше люб'язно поділився зо мною своїм наміром її надрукувати, я все ж був невимовно приємно вражений духом чистої християнської любові, який відчувався на всіх сторінках цієї чудової збірки стислих повістей життя видатних євангельських діячів великої слов'янської духовної ниви. Народня етика радить про померлих говорити лише добре, або зовсім нічого не говорити, але брат М. Подворняк, збираючи відомості відкликаних до Господа слуг Євангелії, керувався не лише етичними почуваннями. Його серце палало бажанням злагатити сучасне наше Братство історичними даними про перебіг євангельської праці серед слов'янського населення довоєнної Польщі і на еміграції в Західному світі, а також особливо передати теперішнім і майбутнім поколінням віруючих надзвичайно багатий і корисний досвід служіння видатних євангельських працівників.

Дуже приємно хвилює серце причитанні цієї книжки повна національна і деномінаційна безсторонність опису життя окремих чоловіків християн. Вартість і заслуги кожного з них не оцінюється принадлежністю до того чи іншого народу або успіхами в поширенні “своєї віри”, а лише любов'ю до гинучих душ і горливістю в проповіді чистої Євангелії. І хоч усі ці достойні слуги Божі мали різне

етничне походження і виконували свою працю в різних євангельських угрупованнях, тепер вони знаходяться в одному місці, в небесному домі, в блаженних оселях Милосердного Отця.

З літературно-художнього боку варто відзначити вміння автора в коротких біографіях подати багато фактів і важливих подій з життя і діяльності своїх п'ятдесяти п'яти персонажів. Їхній життєпис читається не як сухі біографічні відомості, а як цікаві і хвилюючі оповідання, які перед читачем відкривають ясні картини славних дій євангельських ідеалістів. І хоч автор не вдається до особистих закликів, ознайомлення з цілеспрямованим життям Христових робітників наповнює серце прағненням мати їх за взірцевий приклад і свого часу приєднатися до них в небесному домі.

Залишається тільки побажати, щоб подібний небесний дім, дух згоди і єдності і співпраці, існував поміж усіма живими слов'янськими віруючими на еміграції, які так багато спільногомають в минулому і ще більше будуть мати в вічному майбутньому. Ми належимо до Небесного Царства. Наш Цар і Спаситель не від світу цього, і ми, Його піддані, теж до цього світу не належимо. Як небесні горожани, в нашій християнській спільності на землі ми повинні показати світському оточенню правдивий “небесний дім” єдиної Христової Церкви, в якій Спаситель приготував місце всім віруючим в Нього.

Дякуючи Богові за цю цінну працю і за її автора, я щиро раджу кожній християнській душі без зволікання придбати собі книжку “Небесний Дім” і з її сторінок прийняти духовне збагачення і благословіння, вкладені в неї Господом. Ви будете мати від читання її невимовне душевне вдоловлення і напевно будете щиро дякувати Богові за велику духовну працю, яку протягом минулих років звершали духовні робітники між усіма слов'янськими народами. Про це книжка “Небесний Дім” яскраво розповідає.

П. Колибаев

Mikhail Podworniak,

20 Jahre Leiter der slawischen Abteilung der „Christian Preß“, übernimmt neue Verantwortung.

Mikhail Podworniak wurde im Jahre 1911 in Wolhynien, in dem Teil der Ukraine, der zwischen den beiden Weltkriegen zu Polen gehörte, als Sohn rechtgläubiger (prawosławnyje) Eltern geboren. Die Volkschule besuchte er in seinem Heimatort, wo er die siebente Klasse derselben beendete.

Im Jahre 1925 bekehrte er sich und nahm den Herrn Jesus als seinen persönlichen Erlöser an. Am 12. Juli 1926 ließ er sich taufen und wurde Mitglied der örtlichen Gemeinde der Evangeliumschriften. In den Jahren 1929/1930 besuchte er Bibelschule u. arbeitete danach als Missionar des Slawischen Verbandes der Evangeliumschriften in Polen.

In den Jahren 1937—1939 besuchte er die Interdenominationale Bibelschule in Warschau und war gleichzeitig Redakteur der ukrainischen Zeitschrift „Ewangeliczny Chrześcianin“. Auch arbeitete er an fast allen slawischen evangelischen Zeitschriften mit, die zu der Zeit in Polen erschienen. Er schrieb Gedichte, Erzählungen in der ukrainischen, russischen und polnischen Sprache.

Während des Zweiten Weltkrieges war er in Deutschland, wo er mit vielen polnischen und ukrainischen Menschen in den Fabriken beschäftigt wurde. Nach dem Kriege bereiste er mit dem Ukrainischen Missionschor Westdeutschland, wo er die verschiedenen Ukrainerlager, die sogenannten „Di-Pi“, besuchte. Auch war er Redakteur des ukrainischen baptistischen Blattes „Doroha Pravdy“.

Zm Jahre 1949 kam Michail Podworniak nach Kanada und begann in Winnipeg in der mennonitischen Druckerei „Christian Preß“ zu arbeiten. Zu dieser Zeit war er Redakteur des Organs der Vereinigung Ukrainischer Baptisten in Kanada, „Christian Herald“. Während der Zeit seines Wirkens in der „Christian Preß“ schrieb er viele gute christliche Bücher in der ukrainischen Sprache. Er arbeitete in der slawischen Abteilung und verrichtete gewissenhaft und fleißig seine Pflicht. Er liebte diese Arbeit von Herzen und aus tiefster Seele.

In der Zeit seiner Arbeit in Winnipeg war er lange Jahre der Präses des Baptistischen Ukrainischen Verlages „Doroha Pravdy“, welcher viele nützliche Bücher herausgegeben hat. Seit alle diese Schriften und Bücher hat Bruder Podworniak auf der Linotype-Schreibmaschine in unserer Druckerei ge-

lebt und ihre Herausgabe überwacht.

Die folgenden Bücher sind von Michail Podworniak verfaßt und in der „Christian Preß“ herausgegeben worden:

„Na Schlachu Shittja“

2 Bände - - Eine Sammlung von Erzählungen und Gedichten, 1951/53.

„Selenij Gaj“

Eine Geschichtensammlung, 1959.

„Daleka Doroga“

Betrachtungen, 1963.

„Nebesnij Dim“

Sammlung von Predigten verstorbenen Brüder, 1965.

„Boshij Spokij“

Sammlung von Erzählungen, 1966.
„Nedospiwana Pisnia“
Novelle, 1967.
„Werit i Liubit“
Gesammelte Erzählungen, ins Rui-
sische übersetzt, 1962.

Nach zwanzig Jahren verläßt Bruder M. Podivorniak unsere Arbeit, da die Ukrainische Baptistsche Vereinigung ei-
ne eigene Druckerei gekauft hat, zu de-
ren Zeitung sie Bruder M. Podivorniak
berufen hat.

Die Geschäftsführung und die Mit-
arbeiter der „Christian Preß“ gratulie-
ren ihrem langjährigen Mitarbeiter zu
einer Beförderung und danken ihm für
seine treue Mitarbeit. Allen wird seine
freundliche Ercheinung und sein auf-
munterndes Wort fehlen. Wir hoffen
aber auch weiterhin auf eine weitgehen-
de Zusammenarbeit der beiden Verlage.

Mennonitische Rundschau

1. Januar 1969

«ОТСТУПНИКИ»

Михаил Подворняк выпустил в свет на украинском языке небольшую книгу: «**ОТСТУПНИКИ**». Рассказано в ней о двух отступниках — богатом и бедном. Один из них когда-то выехал с женой в Канаду, полный желания без устали трудиться на ниве Христовой. В Канаде он разбогател, стал, как помещик. Через много лет, после смерти жены, решает навестить родину.

На другой же день по прибытии в родное село идет на прогулку, чтобы посетить все места, памятные с детства.

На прогулке встречает то варища по начальной школе — бедного, жалкого, изможденного, боящегося прятнуть руку приезжему.

— Разговорились. Бедняк исключен из членов церкви за некоторые неблаговидные дела во время войны.

— Нужда заставляла делать это, — признается он.

Богатый канадец из общины не исключен, его все уважают, перед ним преклоняются, но он сам видит себя, погрязшего в заботах о стяжании, охладевшего, отступившего от заветов Христа. Падение бедняка извинительно, но грех богача тянет его в бездну, как жерновой камень.

Прекрасный, как всегда у Подворняка, язык книги. Хорошо описана родная природа, как бы укоряющая богача. Книга наводит глубокие размышления. Стоимость книги 50 центов.

Выписывать по адресу:

DOROGA PRAWDY

P. O. BOX 3, STATION D.

TORONTO 9, ONT.

CANADA

СЕРГЕЙ АНДРЕЕВ
• • •

Quiet Evangelical Leader

For many years the Christian Press has printed magazines and books in several Slavic languages—Russian, Ukrainian and Polish.

One man has typeset all of these. The quiet man who for 20 years operated the Linotype with the Russian typeface was Michail Podworniak, a devout evangelical of Ukrainian origin who resigned from the Christian Press December 20 to help found a Ukrainian Baptist publishing organization in western Canada.

Podwerniak's history reads like a chapter out of the Reformation. Born in 1911 to parents who belonged to the Russian Orthodox Church, he was converted to the evangelical faith in 1925 and the following year identified himself with evangelical Christians through baptism and church membership.

In 1929-30 he took some Bible courses and became a missionary to slavic people in Poland. In 1937-39 he attended the interdenominational Bible school in Warsaw and simultaneously became the editor of the Ukrainian language *Evangelical Christian*. At that time he was participating in nearly all the Slavic evangelical publications appearing in Poland, writing poems and stories in three languages.

Along with many of his Slavic compatriots, he fled westward to Germany during the Second World War and spent a good deal of the war working in German industries. After the war he carried on a extensive ministry to displaced persons and edited for a time the Baptist paper *Doroha Prawdy*.

The Christian Press was the first place Podworniak came to after immigrating to Canada in 1949 and there he stayed until a few weeks ago. During this time he continued to edit the *Christian Herald*, a publication of the Ukrainian Baptists in Canada, and served as president of a publishing organization of the Ukrainian Baptists.

He also edited and wrote a steady stream of books. In 1951/1953 he published a two volume set of stories and poems entitled *Na Schlachu Shittja*. In 1959 another collection of stories appeared. In 1963 a collection of meditations was published and among the recent works a novel, *Nedospivana Pisnia*, appeared in 1967.

Although Podworniak will be working for a new organization, it is anticipated that group will continue to do its press work at the Christian Press. No more Slavic type will be set at the Christian Press since the Linotype he operated for so many years was sold to the Ukrainian Baptists so it might accompany the typesetter.

At his leaving Podworniak said that though he had belonged to another church group than the Mennonites during his long stay at the Christian Press, he had always felt that he was building the Kingdom of God together with them. The feeling was mutual and for that reason this brief article. Those who worked with him wished him God's richest blessings in his new endeavour. They gratefully recall his dedicated labour.

Mennonite Brethren Herald

January 10, 1969

«Зелений Гай»

Засобами видавництва "Дорога Правди" вийшла ще одна книжка відомого евангельського письменника М. Подворняка під назвою "Зелений Гай". Ця книжка надзвичайно багата духовною поживою.

Своїм змістом вона сіє дорогоцінні перли віри в Бога, духовності й моралі в тих серцях, що її читають. Кожна стаття "Зеленого Гаю" є наукна й доцільна. Стиль писання книги збуджує в читача любов до Бога і близького, а також воскрешає згадку про все рідне, настільки дороге та міле кожному християнинові, що живе за кордоном батьківщини. Для кожного мешканця південноамериканських держав книжка "Зелений Гай", це чашка холодної крішталальної води в гарячий день при праці.

Не пропустіть можливості набути цю книжку. Пишіть на адресу:

DORONA PRAWDY.
148 Tecumseh St.
Toronto 3, Ont.,
C A N A D A

«ЕВАНГЕЛЬСЬКА ЗІРКА»

"ВЕРИТЬ И ЛЮБИТЬ"

В конце 1962-го года вышла из печати книга украинского евангельского писателя М. Подворняка "Верить и любить", переведенная на русский язык и изданная старанием известного литературного деятеля Н. Водневского. Можно без преувеличения сказать, что этот труд необыкновенно обогатил современную русскую евангельскую литературу и освежил ее благотворной струей евангельского идеализма.

Рассказы М. Подворняка, собранные в сборнике "Верить и любить", в противовес многим популярным книжечкам, действующим на низкие инстинкты человека, облагораживают душу, вызывают благие порывы и наполняют сердце стремлением к лучшему. Не прибегая к прямым обращениям, которыми полна религиозная литература, автор через героев своих произведений призывает людей к братству, к миру, к любви. Но его любовь, — не пустая сентиментальность гуманистов, старающихся привить идеал человеколюбия себялюбивым, злом пораженным людям, — а любовь, неразрывно связанная с верой в Бога, от Бога исходящая, а потому любовь чистая и сильная. М. Подворняк призывает людей любить друг друга, но не своей, человеческой, любовью, которая не может быть чистой и совершенной, потому что человек сам несовершен, — но любовью Христовой, идеальной и могущественной. Эту любовь человек должен и может получить верой от Бога, — для себя и для ближних. Отсюда и название сборника рассказов "Верить и любить". Любить невозможно без веры, дающей живую связь с Богом, и невозможно верить и не иметь любви. Истинная вера приводит к источнику истинной любви, ко Христу, к Его спасительной благодати и к истинному христианскому альтруизму.

Рассказы М. Подворняка читаются легко и увлекательно, и дают глубокое моральное удовлетворение. Приобретение книги "Верить и любить" принесет большую пользу каждому читателю.

С заказами просьба обращаться к Н. Водневскому по адресу: 2243 — 22nd, Sacramento 22, California, USA.

П. Колыбаев

Федір Онуфрійчук

МИХАЙЛО ПОДВОРНЯК

Серед діячів української літератури у вільному світі безсумнівно п. Михайліві Подворнякові, як письменників і поетові, належить почесне місце. В його творах ми бачимо глибокі християнські й виключно щирі вірші, а також надзвичайно сильні свою простотою та любов'ю до рідного народу і до нашої Батьківщини — оповідання, які напоєні спогадами дитинства, повівом народної пісні та красою його рідної Волині...

Вирісши в селі, на лісистих та польових волинських просторах своєї Крем'янеччини, Михайло

Подворняк у своїх творах виявляє себе, як уроджений нейзажист та як співець тяжких переживань волинського села.

В його творах є багато колориту та найтонших й найніжніших описів людського життя. Вся поезія, а також проза наскрізь просякнуті глибокою вірою в Бога, пошаною і любов'ю до близнього, а тому його можна назвати поетом людського серця.

Народився Михайло Подворняк на веселій і квітучій Волині. Вже в шкільних роках він починає писати вірші, оповідання та розвідки на релігійні теми. Друкувати свої праці почав в 30-их роках в різних українських часописах, зокрема в часописах євангельських, як — "Баптист України" (Харків), "Післанець Правди" (Львів), "Дорога Правди" (Орган Української Євангельсько-Баптистської Церкви в Німеччині). Також він був редактором журналу "Євангельський Християнин" (Варшава), редактував інші журнали та часописи і не було у вільному світі ні одного євангельського часопису, який би не друкував його творів. На цьому місці слід буде підкреслити й те, що опові-

дання Михайла Подворняка були перекладені й видрукувані іншими мовами: англійською, польською й російською.

Тепер Михайло Подворняк живе в Канаді. Він є редактором журналу "Християнський Вісник" (Орган Українського Всеканадійського Євангельсько-Баптистського Об'єднання). Він досі видав низку гарних праць: "На шляху життя", два томи, "Зелений гай", "Божий спокій", книга спогадів "Далека дорога", "Небесний дім", повість "Недоспівана пісня", збірка оповідань "Запашність поля" та інші. В євангельському видавництві "Дорога Правди" вийшло багато друкованих праць, які Михайло Подворняк переклав з російської мови на українську.

Крім письменницької праці, Мих. Подворняк бере живий удел і в національному житті нашого народу у вільному світі. Він був одним з основоположників Інституту Дослідів Волині, а також Товариства "Волинь". Він є довголітнім членом управи згаданих установ, постійним співредактором видань ІДВ і Товариства "Волинь".

Михайло Подворняк це перший визначний євангелізатор в українській літературі.

"Літопис Волині", ч.10 - 1973 рік

*

ВЕРИТЬ И ЛЮБИТЬ, Михаила Подворняка. Сборник рассказов. Перевод с украинского, под редакцией Н. Водневского. 98 стран. The Slavic Gospel Press, Буэнос-Айрес, 1962.

В сборнике — 12 талантливо написанных рассказов. Почти в каждом из них, наряду с толково задуманным, подчас даже увлекатель-

ным сюжетом и живописными картинами природы и быта, на видном месте представлен Христос, Его истина и любовь. Рассказы поэтому — один в большей, другой в меньшей мере — обладают духовной и художественной ценностью, в чем немалую роль играет удачный перевод. Читатель не раньше отложит книгу в сторону, как прочитав ее до конца, и сделает это с чувством удовлетворения.

В дальнейших изданиях следовало бы удалить географическую неточность, относящую Капернаум (где была воскрешена дочь Иаира) к Десятиградию (рассказ „Умирающий Христос“).

Заказы принимает Н. Водневский (адрес см. выше).

*

ДАЛЕКА ДОРОГА, Мих. Подворняка. 334 стран. Изд-во „Дорога Правди“, Торонто — Чикаго, 1963.

Книга носит, преимущественно, автобиографический характер (на заглавном листе указано, что это „Спогади“ — Воспоминания), однако, в ней много сведений о деле Божием вообще, особенно в период „скиタルчества“ по германским лагерям во время 2-ой мировой войны и по окончании ее, поскольку автор сам принимал участие в духовной работе, там происходившей. Читаются мемуары с большим интересом, так как описанные в них события близки многим из нас, по той или иной причине.

Автор владеет незаурядным даром рассказчика, и это делает его изложение ярким, жизненным. Всё воспринимается с точки зрения верующего христианина, который и

на чужбине, в водовороте всевозможных приключений и переживаний, какие несет с собою военное время, везде ощущает близость Божию, милующую и спасающую.

Писатель — украинец из Волыни, любящий родину и свой народ. Этих чувств он не скрывает и тогда, когда нить воспоминаний приводит к натянутому положению, какое создалось в Германии между украинским и славянским братством, впоследствии кончившемуся разрывом. Автор усматривает причину такого печального факта отчасти в несправедливом отношении руководства "славян", но признаёт, что не в меньшей мере ответственность за него падает на украинцев (стр. 307 - 8), среди которых, кроме настроенных духовно тружеников, были и менее уравновешенные.

В книге неоднократно, с заметной тоской, вспоминается горячая брат-

ская любовь, какая в свое время соединяла верующих во Христа, как одну семью, — украинцев, русских, поляков и кто бы они ни были. Так это и должно быть. Ни одна возрожденная душа иначе чувствовать не может. Мир этот и без того полон вражды на почве расовых, национальных, политических и всяких других различий. Какое жалкое представление о Христе дает Церковь Его, если и она раздроблена по тем же причинам! Разве нельзя ничего сделать, чтобы выйти из такого положения? Как посмотрит на него Господь, которому вскоре дадим отчет?

Книгу, вызывающую эти размышления, с неослабным интересом и пользою прочтет всякий верующий. Адрес издательства: "Doroha I'rawdy", 148 Tecumseth St., Toronto, Ont, Canada.

К. Г.

„Дружеское Слово“

№ 7/12 — 1963

У КНИЖНОГО СТОЛА

„ЕЛИСЕЙ СУКАЧ“, И. И. Лазарева.

Лазарев — русский политический деятель и писатель второй половины прошлого столетия. При Александре III был сослан в Сибирь. Находясь в ссылке, познакомился со „штундистом“ Ел. Сукачом, который был сослан из Украины за свои религиозные убеждения. Сукач, простой крестьянин, но искренний христианин, произвел на Лазарева глубокое впечатление. Бежав в 1890 г. из ссылки в Японию, а оттуда в Северную Америку, Лазарев потом описал свою встречу и беседы с Сукачом в книжке „Моя жизнь“, которая была издана в 1935 г. в Праге. С этой книжки М. Подворняк, известный в евангельских кругах литературный деятель, сделал перевод на украинский язык, который теперь издан в Канаде.

Лазарев со слов Сукача просто, но с неподдельным участием и ярко описывает переживания штундистов в связи с их духовнымиисканиями. Насколько можно судить, автор сам не имел опыта возрождения чрез веру во Христа. Однако, книга вызывает особый интерес именно тем, что является правдивым свидетельством постороннего наблюдателя о виденном и слышанном от евангельских верующих своего времени.

Книга выпущена в свет Христианским издательством „Дорога Правды“ в Торонто. Напечата на хорошей бумаге, имеет 78 стр. и стоит 75

центов. Адрес для заказов: „Doroha Prawdy“, 148 Tecumseth St., Toronto 3, Ont., Canada.

*

Оксана Керч

М. Подворняк. Недоспівана пісня; повість. Видання друге. Вид-во „Дорога Правди”, Вінниця, 1968, 348 ст.

Юрко Яблонський, молодий волинянин, що відбував військову службу в Варшаві, бажає залишитись на постійно в тому місті, заробляючи на життя кравецтвом. Але батько, передчуваючи напередодні війни розлуку з сином, спонукав його вернутися до рідного села Вільшанки біля Крем'янця. Ідучи додому, він познайомився в поїзді з галицькою дівчиною Орисею, в яку закохався. Хоч він розлучився з нею в Дубні, всі його думки були біля неї. Під її впливом він кинув курити і почав читати Біблію, бо дівчина була, як виявилось, євангелисткою і навернула Юрка на свій обряд. Перед Юрком простелився довгий і важкий шлях до нового способу життя, згідно з науковою Євангелією. Початок війни з німцями, наступ большевиків і пов'язані з тим нещастя, що впали на життя бідної селянської родини, а передусім розлука з Орисею спонукали Юрка Яблонського заховатися в лісі, де він жив життям добровільного заточенця. В ньому визрівала віра в Божу справедливість і надія на те, що розшуки за Орисею увінчуються успіхом. Коли німці прогнали москальів, Юрко Яблонський вийшов зі своєї криївки і став командантом поліції з рідному селі. Але й тут не пощастило йому знайти Орисю, яка в міжчасі стала медсестрою в кременецькому шпиталі, а пізніше перейшла до повстанців. Юрко тим часом потрапив до концентраційного табору і був би там певно й загинув, якби не Орися, що жила недалеко і приносила в'язням трохи хліба й передавала крізь колючу загороду. Її однаке пристрілив вартовий і вона померла на руках Юрка, що, визволений аме-

риканцями, поспішив відвідати мілосердну „німкеню” і подякувати за врятування життя від голодової смерті.

Згадуючи побожну пісню, що її співали неофіти, яких хрестили в річці біля Кременця:

„недалеко за рікою
берег вічного життя”...

Юрко вважає її недоспіваною піснею власного життя, жорстоко обірваного наїздниками його батьківщини. Але віра в Боже милосердя наказує цю недоспівану пісню продовжувати для добра земляків і батьківщини.

Є в автора свіжість передачі теми. Не дивлячись на деяку невиробленість, особливо авторову непевність, коли він хоче показати життя чужого міста, сюжетна лінія розвивається цікаво, напруження росте і розв'язується трагічна подія пущантою, яку автор з покорою приймає як щось, що мусить бути. Він зрікається тихо й без жалів особистого земного щастя, тієї „недоспіваної пісні”, бо вірить, що його чекає „берег вічного життя”.

Талановито змальоване життя украйнського села, жива акція і напруження, притаманні воєнним подіям, витримані в тоні якби об'єктивної розповіді учасника. Скупа й водночас місцями образна мова — це прикмети цієї гарної та сумної повісті з недавнього минулого.

**“Українська Книга”
ч. 2, 1972 - Філадельфія**

3 НОВИХ КНИЖКОК

У 1973-му році з'явилася в нашому братстві книжка Михайла Подворняка "ШАЛОМ", яку видало видавництво "Дорога Правди". Книжка має 128 сторінок і це вже порядкове 50 число працьовитого нашого видавництва. Наше Українське Єв.-Баптистське Братство знову злагодилося ціною й важливою працею пера нашого письменника, брата Михайла Подворняка. Книжка чепурно та з технічного боку бездоганно зредагована й видана. Ім'я автора підказує нам також, що книжка має бути написана цікаво, вона має бути легкою до читання. Дійно, книжка "Шалом" написана чудовою образною українською літературною мовою і хоч це мав би бути життєпис, цебто сухе передання фактів з життя євангельського діяча, автор зумів зробити з біографії історично-літературний твір високої вартості, який читається із справжньою насолодою.

В книжці оловідається про життя, навернення до Христа та працю відомого біблійного вчителя і євангелиста, брата Мойсея Гітліна, який, хоч походження був з юдівського народу, але народившись в Україні, він присвятив своє життя з основному для духовної праці між нашим народом.

На сторінках згаданої книжки ми бачимо Його юнаці літа, літа матеріальних бідувань і в той же час бачимо в нього постійне шукання філософічно-духовної роз'язки питання існування людини. Знаходимо там і оповідання про чудове навернення д-ра М. Гітліна, в якому в великій мірі брали участь українські вірючі з Кривого Рогу, які своєю любов'ю та прикладним християнським життям були тим світлом у темряві спраглій юнацій душі, яка шукала Бога. Велику роль в наверненні брата М. Гітліна відограла молода дівчина Маруся Кириченко, яка не тільки подарувала Йому Євангелію в мові Його народу, але заохоченням та своїм прикладним життям, як про це брат М. Гітлін не раз говорив був, була чи не найбільшим фактором в Його наверненні до Христа.

По наверненні, як це часто буває, довелось братові Гітлінові перенести випробування та переслідування від своїх домашніх та від усіх юдів там, де він жив. Але він усе переміг силою Божою, бувши завжди вірний Господеві. Згодом почув поклик до благовістя Євангелії, він виїхав до Америки, закінчив там біблійну школу і повернувся в Україну, щоб звіщати Євангелію погубаючим грішникам.

Отже, більшість книжки оповідає про ту його працю, як біблійного вчителя та евангелиста. В книжці на всіх її сторінках пробивається спла любові та спасаючої благодаті Божої. Читаючи книжку "Шалом", читач наново переважає радість спасіння та перемоги Слова Божого в житті неспасених людей та сповняється відчynnістю Богові, що Він покликає Своїх з усіх народів для слави Своєї, для збудування церкви та для спасіння грішників. Бої зужив покійного брата М. Гітліна власне в цих цілях між нашим народом. Покійний багато послужив Церкві Христові та чимало спричинився до поширення світла Євангелії через підготовку працівників та проповіддю Слова Божого в Західній Україні, а також на еміграції.

Брат М. Гітлін правильно дивився на національне питання, а тому присвятив своє життя праці українському народові, між яким народився фізично й духовно та по довгих шуканнях зазнав спокою своїй душі. Він розумів, що український народ не гірший від інших народів та що українська милозвучна мова належні з іншими мовами приємча Богові, а тому, коли часто наші ж українці в своєму незнанні вживали в церковному житті чужу мову, ніби то як мову "культурнішу", покійний брат М. Гітлін, хоча сам був народу юдівського, знає також інші мови, зокрема мову російську, він як принцип, вживав виключно українську мову, коли проповідував до українців.

Книжка "Шалом" це не тільки біографія однієї людини, але це також до певної міри частина історії нашого братства в Україні та в розсіянні. В ній багато цінного матеріалу про духовну працю, яка провадилася нашим братством в Україні і на чужині. Як було уже згадано, брат М. Гіллін був визначним евангелистом, а тому багато відвідував церкви та місцевостей на Волині, Поліссі та в Галичині, проповідуючи Євангелію. В книжці, отже, є багато згадок про з'їзди окремих релігійних організацій, союзів та церков, що й робить вартісною цю книжку з історичного боку. Це також робить її надзвичайно цікавою, бо ж кожен віруючий, я певний того, цікавиться минулим праці Божої в нашому народі, а

брат М. Подворняк чимало фактів цієї праці Божої згадав у своїй монографії "Шалом". З цієї ж причини книжка також матиме свою вартість для майбутнього дослідника евангельської праці між українським народом.

Окрім того, книжка пересипана вартісними знімками, на яких можна бачити багато передозих працівників з евангельської духовної ниви в Україні і на чужині. Ми ніби на фільмовому екрані бачимо окремих проповідників, цілі громади, молитовні доми, з'їзди, які несли в наш народ евангельське світло чи то в Україні, чи в Німеччині, чи на континентах обох Америк.

Асумуючи вищесказане, треба ствердити, що автор зумів цікаво переплести факти життя однієї людини на загальному тлі нашої праці, вдягнувші це в чудезу форму літературного твору та прикрасити все барвистою й мелодійною мовою, створивши твір, який дає дійсну насолоду для читача під кожним оглядом.

Щира подяка отже належить від нас шановному автору за працю багату історичними фактами та одягнену в високу мистецьку форму. Також подяка братові Р. Тростянецькові за фінансування книжки та видавництву "Дорога Правди", яке взяло на себе її видання. Я думаю, що книжка "Шалом" матиме широке розповсюдження між усіма слов'янськими віруючими.

М. Брич

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ВІДМІНА

Орган РОВЕНСЬКОГО ОБКОМУ ЛКСМУ

Внедряется в 1939 г.
Щина 2 км.

СУБОТА, 7 грудня 1974 року

№ 147 (11262)

ЛЕМЕНТУС, БО НАЙНЯВСЯ...

ІДЕНЦІО ГРО ЖИТЬ І СПРАВИ «СМИРЕННОГО» МИХАЙЛА ПОДВОРНЯКА

У цьому антирадянському витті виділяються своєю заповзятливістю українські буржуазні націоналісти. Але оскільки ідеяка «соборної нечвікі» надто вже засложечена руками всіляких теоретичних пройдисевітів типу Донцова, якого це В. І. Ленін свого часу назвав націоналістичним міщанином малопоганяного розряду, і головорізів з бандерівських боївок, — то сучасні «модернізовані» націоналісти змушені свої ідеїки вирайдвати в підновлені шати. Найбільш придатними для цієї мети є шати релігії. Цим твердженням ми не хочемо образити почуття чесних віруючих громадян. Але правди ніде діти: за кордоном на націоналістичний тризуб блокується з хрестом.

том, незалежно, хто цього хреста тримає — глаша так званої Української автокефальної православної церкви митрополит Мстислав, отці Української католицької, тобто сумнозвісної уніатської церкви, чи «головин» її пастори різних протестантських об'єднань українців за кордоном. В цьому відношенні влучно ззвучить народний афоризм: «Всі попи однією миром мазані...».

Широка громадськість у нашій республіці дещо обізнана з діяльністю запроданців із кошар автокефалістів та уніатів. Однак декому може здається, що евангельсько-баптистські чи п'ятидесятницькі проповідники, які мають вплив на певну частину української еміграції за кордоном, нібито далекі від політики, що вони займаються суто проповіддю сангелія. Думати так — значить бути по-дитячому наївним. Взти хоча б для прикладу діяльність одного із «смиренних» евангельських слуг — Михайла Подворняка. Хто ж він, цей слуга божий?..

ДАЛЕКОГЛЯДНИЙ ОТРОК

Михайло Подворняк родом із Старого Таража, що на Тернопільщині. Його мати, проста селянка, мріяла про кращу долю синочка, і коли Михайло досліг отрочочого віку, виїрішила відда-

ти його ченцем у Почаївський монастир. Та юного Подворняка не вабила чернеча келія. При добрих харках і фізичному неробстві вона дещо обмежувала свободу дій. До того ж, чернеча ряса зобов'язувала іноді, хоча б про людське око, дотримуватись певної пристойності. Зваживши на все це, Подворняк у 16-річному віці приймає водне хрещення у баптистів. А через два роки поїзд везе Подворняка у Варшаву до Біблійшої школи, яка готувала місіонерів для українського населення поневоленої Західної України. Очолював цю школу Моісеї Гітлін. Еvreй за національністю, сіоніст за переконаннями, Гітлін ще до першої світової війни, раптом... приймає водне хрещення «в евангельській вірі», проходить спеціальний вишкіл у так званому Російському Біблійному інституті в США. У 20-х роках розпочинає бурхливу місіонерську діяльність «на терені» Галичини, Волині і Західної Білорусі. Крім мереж короткосрочних біблійних курсів, що піородично діяли в Луцьку, Маньковичах, Барановичах, Здолбунові, Млиніві та інших містах і містечках поневолених Західної України і Західної Білорусі, Гітлін засновує у Варшаві Біблійну школу, що утримувалася на кошти місій-

ного товариства США, товариства Американо-Європейської дружби та ще одного «товариства» — взаємної допомоги евангельських християн у Польщі. Згадані «товариства» щедро фінансувалися колами, які були зацікавлені в духовному закріпаченні трудящих

мас. Гітлін був близьким емісаром і повноважним представником цих «товариств».

Так ось до цієї Біблійної школи і був прийнятий у 1928 році Михайло Подворняк. Навчався він тут з перервами аж до 1938 року. А в перервах — служба в польській армії (денщиком у генерала Масного), евангелізаційна «праця» в селах Волині, Холмщині, Підляшшя. Спонукала до цієї праці не лише евангельська ревність, а й прагнення постійно відчувати свою «зверхність» серед овечок стада Христового і матеріальний достаток «благовісника» за рахунок овечок цього стада. Матеріально обдираючи під лілку віруючих, Гітлін та його вигодованці перебували ще й на щедром утриманні єщезгаданих «товариств», тобто замаскованих ідеологічних організацій фінансового капіталу.

Ось чому далекоглядність юного Подворняка гідна подиву. Він не став православним монахом, бо бізнес евангельського проповідника зручніший, вигідніший, перспективніший... Про таких «далекоглядних» пройдисвітів у народі кажуть: «Він з вареної крашанки курча висидить»...

НА ЧУЖОМУ ВОЗІ...

Про свою «евангельську» роботу під час німецької окупації Михайло Подворняк мемуарів ще не написав. Сумніваємося, що й напишети.

Надто вже активно діяв він у так званій Подільсько-Волинській евангельсько-баптистській місії, яку окупанти називали «Унзере Фрайнінг Евангелішен Баптістен», що перекладається «Наше (честбо, фашистське — н. В.) об'єднання евангельських баптистів». У своїй діяльності це «об'єднання» керувалося інструкціями, які вдавало товариство «Ліхт ім Остен» («Світло на Схід»), що розташувалося в рейху, в м. Вернігороде. Яка дивовижна співзвучність назви та завдань цього «Ліхт ім Остен» з назвою та ідеями гасла німецьких завойовників — «Дранг нах Остен!». Гауляйтер Еріх Кох, наприклад, основним завданням евангельсько-баптистського «Фрайнінга» вважав прискорену «евангелізацію тубільного населення», тобто якнайшвидше прищеплення на «східних територіях» гітлерівського «нового порядку»...

Та під натиском Червоної Армії драпали «нах Хаузе» фашистські завойовники. Разом з ними тікали і їх прислужники — націоналістично-клерикальна «чистильня» євреїв. В числі втікачів метялося, як куцій бик у череді, й положливий Михайло Подворняк. Про цю свою одіссю-втечу запроданець розповів у книжечці «Далека дорога», що вийшла в 1963 році за окремо. У передмові до книжечки відзначивши пише, що «майбутній історик» знайде в ній «історію евангельсько-баптистського руху за межами України», і в цьому, можлив, полягає цінність «енагадів» Подворняка. Насправді книжка не варта, як каракута, і ламаного гроша.Хоч, треба зауважити, автор іноді буває відвер-

тим, а це дає можливість зрозуміти справжню за- проданську суть втікачів з України, зображену не- привабливе обличчя свя- тенника Подворняка з братією.

Передусім, автор «Далекої дороги» засвідчує, що про євангельсько-баптистських втікачів з Радянської України зав- жди й усюди по-належно- му турбувалися «добри німецькі брати». Тобто, Подворняк і його духовні побратими навіть у найскрутніші хвилини гітлерівського рейху пере- бували під неотомною і ретельною опікою фаши- стської влади. З рідних місць Подворняк подався ще в березні 1944 року— спочатку до Льєвова, а по-

тім до Варшави. Туди «спеціально прибув один німецький брат, щоб вря- тувати нашу (втікачів-сектантів — П. В.) гру- пу... Про це подбали доб- рі німецькі брати з Вестфалії».

Ця група українських євангельсько-баптистських втікачів виїхала з Варшави до Берліна 27 липня 1944 року. Нага- дасмо читачеві, що в цей день свою визволительку — Червону Армію зустрічали трудящі древнього Льєвова. Група втіка- чів, у якій був Подвор- няк, стала «у Західній повоєнний Німеччині тим центром, який давав напрямок усій великий благословеній праці між усіма слов'янськими на- родами...».

Знай наших!.. «Між усіма слов'янськими на- родами...»! Коли Подвор- няк на чужому возі плен- тався на Захід, «до доб- рих німецьких братів», слов'янські народи з брат- ньюю допомогою Радян- ского Союзу у хвіст і гриву били німецьких окупантів, гнали із сво- їх одічних земель фа- шистську нечисть.

Та все ж певна частка правди у наведеному виз- нанні Подворняка є. Так, дійсно, українські буржу- азні націоналісти разом із своїми поспічниками— релігійними діячами ве- ли роботу серед вивезе- них на фашистську като- гру українців, росіян, бі- лорусів, поляків. Сми-рення й покори «остар- байтерів», яких не могли фашисти домогтися тортурами, євангельські «брати» частково досяг- ли за допомогою випро- буваного засобу — релі- гійного задурманення. Свою кайнову роботу баптистські проповідни- ки здійснювали методич- но, настирливо, з лаке- ським завзяттям. М. Шна- йдерук, І. Нідгорецький та інші однодумці Под- ворняка, «проповідуючи слово боже», просто-на- просто одурманювали каторжан. Інші проповід- ники — Олекса Гарбу- зюк, Ілларіон Тарасюк, Іван Попіщук, Володи- мир Остапчук, наприклад, «назвертали молодих дів- чат з великої України», які пра- цювали на фабриці «доб- рого християнства» в м. Кірспе. З «навернених до господа» дехто згодом допустив фатальну по- милку — опинився в та- борах для переміщених осіб. Саме до цього великих заклики подворняків: «Брати і сестри, не про- тестуймо... Треба не пла- кати, а вірти й помоли- тись богові. Ідьмо туди, кому куди призначена до- рога...».

Відомо, скільки жертв поклали трудящі окупованої Польщі на алтарі своєї свободи. Робітники селяни, патріотично на- строєна інтелігенція Польщі, керовані комуні- стами, довели всьому світові свою мужність і незламність у боротьбі проти фашистських оку- пантів. По всій Польщі,

Й особливо у Варшаві, багато пам'ятників героїм боротьби. Вони нагадують про те, що Польща у війні втратила кожного п'ятого свого громадянина. Вдячні нащадки свято шанують пам'ять загиблих героїв. Це, зокрема, знайшло свій доказ у святкуванні 30-річчя відродження Польщі. На торжествах з приводу цього ювілею брали участь запрошенні керівниками ПНР Генеральний секретар ЦК КПРС Л. І. Брежнєв. Б його промові в сеймі ПНР дано високу оцінку антифашистської боротьби трудящих братньої Польщі.

22 липня 1944 р. у визволеному Червоною Армією польському місті Хелмі було проголошено Польський Комітет Национального Визволення. Боротьба проти окупантів у країні в цей час була на вершині свого піднесення. Саме тоді на польській землі вешталася частина українських націоналістів. Мабуть, не дуже безпечно почували себе вони тут. Михайло Подворняк у своїй книжечці ремствує, що «скрізь проявлялися саботажні дії польського підпілля». Чуєте? Не геройчна боротьба польських патріотів, а «саботажні дії! Треба було звиди негайно тікати. 1 серпня 1944 року, коли Подворняк мандрував по Німеччині, «того дня, — пише він, — у Варшаві запалилося повстання, але ми вже були далеко від того вогню. Який добрий був до нас господь!» — патетично вигукує Подворняк.

А на наступній сторінці автор зізнається, що всі воїни були сквильовані турботою німців. «Ми не самі, ми не залишенні напрізволяще!» — не вдаючись до містичних міркувань, стверджує Подворняк. З приводу

поразки повстання у Варшаві він не може утриматися від зловісніх: «Варшава була віддана на вогонь і знищена...». Про визволення польської столиці Червоною Армією і Військом польським Подворняк з гіркою констатує: «Впала Варшава...».

І хоч подворнякам вдалося втекти від гніву народного завдяки турботі гітлерівців, вони, ці природженні перевертні, швидко переорієнтувалися, коли побачили, що фашистська свастика безнадійно захиталася. Куди й поділося ще недавнє захоплення гітлерівськими покровителями. Тепер, перед очевидним фактом краху фашизму, погляди евангельсько - баптистські їх продайдуш звернені в інший бік.

«Далеко, десь за океаном, постала ще більша сила, яка переважно йде із Заходу і приносить нам волю», — пише автор. У світлі цього зізнання стає зрозумілим, чому Подворняк із своєю братією опинилися у зоні окупації англо-американських військ і не лише від хрестилися від своїх недавніх шефів з «Ліхт ім Остен», але й запропонували свої послуги новим господарям. Спочатку в американській військовій формі, а потім у цивільному одязі евангельські проповідники шастають по тaborах, в яких перебували радянські громадяни, домагаючись свого повернення додому. Подворняк з іншими провокаторами залякують людей примарою їх «переслідування» після повернення в Радянський Союз. Звичайно, відспіваним зрадникам і катам нічого не залишалося, як шукати порятунку у нового

«хазліна». І вони прагнули вибратися якнайдалі від Європи. В Іх числі одними з перших були Михайло Подворняк, Олекса Гарбузок, Іллярій Тарасюк, Іван Барчук та інші нинішні подорії так званого Українського евангельсько-балтистського братства в США та Канаді. Швидше, що до цієї компанії потрапили люди, яким нічого було лякатися рідної землі. Багато з таких людей зараз жалкує за цей свій необдуманий си-бр.

ВІНОТЬ ПРИРЕЧЕНИ

Пройшовши крізь сітою реште, опинившись на «землі обітованій», цебо на чужому смітнику, Подворняк вирішив мститися всім за те, що дослідився в тексті «з неїни України». Звільнавшись з побратимами по долі, постукавши у двері козих господарів і назиравши в такий спосіб трохи прошеннят, Подворняк вирішив видавати духовно-пovчально - націоналістичний журнал. Спочатку хотів дати йому Імперативну назву «Покажу, де раки зимують!», але, порадившись із своєю націоналістично-клерикальною кошарою, погодився наректи журнал «Християнським вісником». Так зручніше; назва нейтральна, можливо, хтось із християн візьме журнал в руки... Власне, журнал з такою назвою вже колись був. Вперше він вийшов у Львові в 1942 році і вдавжався друкованим органом сумнозвісного «Ліхт ім Остен». Та цей «ліхт» від незалежних від нього причин згас. Продовжити

видалиня жорстко відмінно, але відмінно.

Михайлова подорожку. Про що тільки не пишеться в цьому «віснику»! Тут і з'являється про різні «з'їзди», «конференції» й «конвенції» евангельсько-балтистського українського братства за кордоном, її оперативна інформація з «місійного життя», і відзначення всіляких «ювілеїв», і звичайна купецька «реклама»... Але від усього цього чтива тихе щаленою антирадянською ілюттю до всіх людей, «які дивляться на жилиця в цьому світі більше з матеріалістичного погляду». А посилені в світі таких людей пересажна більшість, то «Християнський вісник» висловлює не стільки суто християнські, скільки витончені людиноненависницькі ідеї.

Перегорнемо сторінки кількох номерів цього рупору Українсько - евангельсько - балтистського братства. «Живемо в дуже важливих часах, коли світ розбурханий знаходиться на краю своєї страшної погибелі», — такими словами «поздоровляє» і вітає провід «канадського» братства своїх единовірців з приходу нового 1972 року.

Усюди, куди не кинеш оком, «є ще з кожним днем тоне все більше й більше в беззаконні...». Над світом «з усіх кінців насуваються грізні часи неспокою...» Можливо, читач думає, що йдеться про безправ'я й беззаконнія, які терплять трудящі капіталістичних країн? Ні, ні! Не «бачать» подворняки ні мільйонів безробітних, ні того, що твориться у негритянських гетто...

Для Подворняка і його компаньйонів країни світу поділяються на «вільни, щасливі» й «бездожні». Ці останні — ні мало ні багато — «ведуть усе людство... до загибелі».

Головним об'єктом своїх випадів Подворняк передусім обрав нашу країну. На брудних сторінках «Християнського вісника» не знайдеш правдивої інформації про наші успіхи в економічному і культурному житті. Сторінки «Християнського вісника» Михайло Подворняк надав різном злочинним перед радянським народом елементам. Так, один із активних діячів Подільсько - Волинської місії Богдан Любомиренко в кількох номерах «Християнського вісника» надрукував своє зізнання під претензійним заголовком «З Христом по Україні». Усі «братья» місіонери у цих спогадах замасковані таємничими літерами, та й сам автор ніякий не Богдан і ніякий не Любомиренко. Та річ не в тому. Цінність подібних «спогадів» у самови-критті «смиренних» евангельських поводирів: «Першого липня 1942 року згадані місіонери зустрінулися в Місійному Домі в місті Рівному, щоб звідти поїхати в заплановану подорож. Всіма шануваним брат Г. В. (Гусарук Володимир, власник цукеркової фабрики, голова евангельсько-баптистської місії, гітлерівський холуй — П. В.) розкладав на столі перед нами велику мапу (карту — П. В.) України, обів пальцем широкі простори, що маємо Іх відвідати, підкresлив олівцем головні міста і прочтавши до нас: «На цій т-реторії(1) живе багато людей... Їдіть і для всіх несіть Добру Новину спасіння... Нехай Господь вас зберігає в цій небезпечній по-

дорожі і допоможе вам здійснити це велике завдання...». Цей евангельський «Дранг нах Остен» мав на меті, як ми вже знаємо, допомогти фашистам швидше встановити на завойованій «території» їх «ордунг». А любомиренки й подворняки слухняно йшли, передавали «шири привіти від вільного Братства на Заході», домовлялися і скликали «округові з'їзди», із шкіри пнулися, щоб вгодити «німецьким братам»... У ці трагічні для України дні вони не вимовили жодного слова докорі фашистам за їх страхітливі злочини на радянській землі. Замість

того евангельські проповідники «виявляють радість(!)» і «задоволення(!)», що дочекалися «щасливих днів(!)...

Далібі, чи є межа падінню цих виродків, які по-блузнірському славословили фашистську окупацію і виносили за неї подяку всевишньому?!

I після всіх цих власних зізнань колишні гітлерівські посіпаки вдають із себе ображену невинність, якщо констатуємо істину, яку вони самі вибовтують на сторінках «Християнського вісника».

Всупереч бажанню болюбивих запроданців правда про великі успіхи Радянської країни владно доходить у найвіддаленіші куточки землі. Чесні люди світу пишаються з цих успіхів, бачать у Радянському Союзові свою опору і надію. Це лякає святенників, бо в'рюючі українські емігранти зрештою можуть відійти від своїх духовних поводирів. Тому останні не гребують ніжками засобами, щоб втримати свій вплив на стадо Христове.

Та факти історії не спростуєш побрехеньками і солодкими словами. І не важко кожній здравомислячій людині переконатися, що «смиренний» і «благочестивий» Михайло Подворняк із своїми побратимами неперевершено у брехливих вигадках, від яких тхіс отруйним смородом.

Петро ВАСИЛЬЧУК,
позаштатний лектор
обкому ЛКСМ Ук-
раїни.

НАША АДРЕСА:

266000, Ровно,

вул. Ленінська, 268.

«СМЕНА» —
орган Ровенского
обкома ЛКСМУ

Обсяг 1 друк. аркум.

“КВІТИ НА КАМЕНІ”

Накладом рухливого євангельського видавництва “Дорога Правди” вийшла у світ нова дуже гарна книжка “КВІТИ НА КАМЕНІ”. Це повість талановитого євангельського письменника М. Подворняка. Вона має 264 сторінки, а ціна її враз із поштовою пересилкою \$4.50.

Думаю, що хто читав того самого автора “НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ”, то напевно забажає набути й цю нову книжку. І Ви напевно будете читати її з великим захопленням. У ній описано, як наш волиняк Андрій вийшов на пенсію і забажав поїхати в Україну, що він там побачив, які мав пригоди, як йому не хотіли дозволити перевезти Біблію та Євангелію на рідні землі, що він бачив там доброго, а що лихого. Про все це Ви дізнаєтесь, прочитавши книжку “КВІТИ НА КАМЕНІ”. Усе в ній написано талановито й цікаво. Отже, виписуйте цю книжку, пишучи на нижчеподану адресу:

“DOROHA PRAWDY”

P.O. Box 3, Station D, Toronto, Ont., Canada M6P 3J5

Нова книжка М. Подворняна

Знаний і шанований у Вінніпезі письменник Михайло Подворняк дав українській літературі ось уже 15-ту книжку своїх творів — тепер це повість "Квіти на камені", яка тільки що вийшла у Християнському В-ві "Дорога правди", має 284 сторінки друку, портрет автора та добру обгортку мистця Мирона Левицького. Як і раніше книжки нашого Автора, теж і ця має сухо український зміст, повний іщирого серця та глибокої енергії у правду і перемогу Бога над сучасним советським диявольством, схоплений добрим і вправним пепром у зворушливу дію: старший українець з Канади, якого діти на своєму хлібі і дружина давно померла, задумує на заході свого життя відвідати своє рідне село на Волині, якого сантиментальні спогад носив боляче десятиліттями в серці, щоб, може, й залишитись

там та й померти на своїй землі. Зустріч із советською дійсністю від першого зудару після причалу літака в Москві та зокрема при контролі клунків і конфіскати Євангелія і Св. Письма, яку ліквідує щойно загроза туриста негайно вернутись до Канади, потім зустріч з лячним колгоспом, що в нього повернено колишню тиху волинську оселю над Гориню, розмови з рідними,

які просять не допитувати їх та оглядаються при кожному слові навіть при заслонених щільно вікнах, мандрівки по зруйнованому цвинтарі з могилами батьків, відвідини закритої церковці, в якій колись молився з матір'ю щонеділі, "випад" до опущеного й замкненого Почаєва, який носив як святість у душі та, жахливі розповіді найближчого друга і колишньої дівчини, тепер останніх прошаків — все це розкриває очі приїздному і він, замість вертатись до рідного села, вертається до Канади, щоб звідси аж до самої смерті помагати своїм майном найближчим, колишнім друзям та тим, які й у страшній червоній дійсності не бояться визнавати Бога й одверто Йому покла-нитись.

Оце й тема повісті "Квіти на камені", в яку вплетено ще й до сліз зворушливу історію юнацької любові, що скінчилася трагічно та відновилася з приїздом в рідне село в новому й цікавому аспекті. Палка віра в Бога і правду України пересякають книжку і її напевно з приємністю та зворушенням — як ось і автор цих рядків — перечитають ті, що люблять небуденну та небанальну книжку. За неї справжня дяка й авторові і видавництву.

А. Курдилик

"Кан. Фармер-Юніон" 1972

БЛАГОСЛОВЕННАЯ КНИГА

«КВИТИ НА КАМЕНИ», а по-русски «ЦВЕТЫ НА КАМНЕ» — так называется новая книга Михаила Подворняка. И украинцы и русские любят его книги, рассказы, стихи. У него прекрасный, художественный язык, в каждой строке — глубокая мысль, все, что создано им, овеяно любовью к Богу и к ближнему. Он редкостный человеколюбец. Начав читать его книгу, уже не можешь оторваться от нее. Такие благословенные качества и у его последней книги: «ЦВЕТЫ НА КАМНЕ».

Кто из нас, очутившись на чужбине, не мечтает хотя бы перед концом жизни, побывать на родине, чтобы побродить по тем стежкам-дорожкам, по которым мы бегали в детстве? Нам хочется встретить друзей, с которыми вместе бегали в школу, а в летние ночи пасли лошадей в лесу.

Мы спрашиваем самих себя: «Что стало с тем селом, где мы родились и провели первые годы нашей короткой жизни?». Нам хочется услышать родную речь, проведать могилы наших близких, повезти подарки оставшимся в живых.

Вот такие мысли овладели Андреем, о котором рассказывает Подворняк. Андрей — верующий человек, он прожил в Канаде 40 лет, вышел на пенсию. Его оба сына женаты — один на француженке, другой на англичанке. У отца с сыновьями — ничего общего. А в Польше его родной брат, на Волыни, в селе Пилипивке — родная сестра вдова.

И он решает: «Поеду на родину сначала на разведку и если там хорошо, вернувшись в Канаду, продам свой дом и совсем перееду на родину, чтобы там закончить свою жизнь».

Автор трогательно и проникновенно описывает переживания Андрея, его встречи и беседы с братом, который картинно поведал обо всем страшном, что было во время войны и после нее. Он побывал в Киеве, в Ровно, в своей родной Пилипивке, увидел бедствующих друзей детства, говорил и молился с ними. Обо всем этом рассказано с такой яркостью, душевностью и сочувствием, что читателю трудно удержаться от слез.

Родина оказалась не такой, какая ему рисовалась в мечтах до встречи с нею. Родная сестра советует ему вернуться в Канаду.

В ожидании заката жизни, в присутствии пастора церкви, он завещает все свои средства послать в родное село, чтобы там построили новый молитвенный дом и помогли его обездоленным друзьям детства.

Книга, написанная по-украински, понятна русскому читателю. Тот, кто прочитает ее, обогатит свою душу и возблагодарит Господа за Его неисчислимые милости.

Родион Березов

"Наші фічі" - к. 505

8 грудня 1976

"КВІТИ НА КАМЕНІ"

Така символічна назва нової книжки-повісті нашого талановитого і плодовитого письменника — Мих. Подгорняка. Вийшла вона з друку накладом "Дороги Правди". Вінніпег-Торонто, 1976 р. Вона має 262 стор., на гарному папері. Обкладинка ілюстрована: чорні і син... Наша українська страдальниця мати, очі її засумлені. А на п'ятій стор. — знімка самого автора, що пройшов нелегку дорогу життя, по скітаннях, але ласка Божа привела Його з багатьма іншими товаришами, братами по вірі у Спасителя, до гостинної Канади. Там Його літературний хист розвинувся і на волі стараний автор-друкар зміг видати кільканадцять цінних книжок. Писати почав у юнацькі роки на рідній Волині. А Канада була у мріях юнака: може колись опинюся там. Чув і читав він про своїх друзів у тій хорошій країні, надіявся і мріяв... Мило згадати мені Його гаряче оповідання, як він був колись отримав нашу "Ліру Емігранта" з Канади, у р. 1937... Як зачитувався, а потім як війна наступила — ховав її і інші книжечки у скриньці, закопавши в землю рідну українську, волинську... Яка любов до поезії! Дякую, брате Михайле, за оту згадку і за дружнє ставлення і розуміння нас, та й цього автора.

Зміст "КВІТІВ НА КАМЕНІ" переносять читача до незабутніх рідних місць на Україні і до прибраної батьківщини — Канади... Автор просто фотографує простих селянських людей, що шукали щастя, шукали волі, любили Україну й розлучалися з нею — опинившись на еміграції.

Андрій — найголовніший характер повісті. Мих. Подворняк "зберігає" його в молодості від повернення на Україну, поневолену радянську. Зберігає письменницьким хистом, майже

драматично... Андрій згодом йде до Канади на щасливве поселення там. Вія віруючий. І от уже з Канади йде на Україну наших днів, як вільний турист, поглянути на рідну Землю, на Піліпівку свою незабутню. Отут спомини мчнулої — дитинство, юнацтво... Повіртування в Господа Спасителя... Еміграція... Автор там все воскрешує у пам'яті гостя у поважному віці. Неслухався Андрій про гірке минуле, надивився на все... Але, ласкою Божою, він повертається до Канади, де й кінчається його життєва дорога, — така знайома багатьом читачам, що будуть читати оті сторінки і згадуватимуть свої мандри-скитання по світу та й ласку Божу над собою.

Д-р Ів. Кмета-Єфимович

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ВІСНИК

Березень-Квітень, 1977

Йосафат Іваськів

КВІТИ НА КАМЕНІ

I

„Квіти на камені” — під такою назвою минулого року з'явилася у видавництві „Дорога Правди” нова книжка визначного євангельського поета-письменника Михайла Подворняка. Це вже з черги 14-та книжка цього ж автора, окрім перекладів. Обгорта книжки мистця Мирона Левицького. Постать жінки на обгортаці дуже добре відповідає обидвом жінкам, які описані в повісті, а це Олена та Марійка, але постать чоловіка, на мою думку, замолода, як символ Андрія. Ця картина більше відповідає драмі-трагедії „Мама і я”, яка мала місце в підсвітській Україні, після большевицької революції.

Повість дуже цікаво й різnobарвно написана, вона охоплює понад пів століття часу, в якому зазили радикальні зміни в усьому світі. Але людина остается завжди та сама зі своїми клопотами, турботами й духовними проблемами та потребами.

Головним героєм повісті є Андрій, звичайний сільський хлопець, який мав природний імпульс до релігійного життя, — а навіть бажав стати монахом.

Але тим часом він попав на євангельське богослужіння і замість того, щоб іти в монастир зі своєю чутливою душою, яка так захоплювалася красою природи, він став віруючою людиною по Євангелії.

Звичайно, кожна молода людина має свою романтику любови. Також це пережив і Андрій у своїх юних роках. Це ціла ідилія, яку письменник так уміло відтворив, представляючи Андрія і Марійку, як пастуха й пастушку на лоні прекрасної природи: там же ж і струмочок дзюрчить, латаття і комиш росте, і те все наче шепочеться між собою якоюсь таємничию мовою, там

же чудовий спів пташок, цвіркотіння різних цвіркунів, лелекання буслів, кукання зозулі та райкання жаб. І це все собою творить прекрасну музику-симфонію Божої природи.

Те все діялося під блакитним небом Волині, рідної України, куди колись проходили славні козацькі полки гетьмана Богдана Хмельницького.

Тут і пам'ятний камінь, на якому цвітуть пахучі сині квіти(мабуть фіялки). Це той камінь, який був свідком широї, невинної юначої любові, а також великих і славних історичних подій нашого народу. А тепер той камінь є свідком страшної трагедії українського народу.

З причини убогости, як Андрія так і Марійки, доля не дозволяє, щоб вони побралися. Батьки віддають Марійку за багатого однака Танаха, якого вона не любила. Це одна головна й характерна риса трагедії багатьох подруж.

А Андрій із тієї розпачі рішив емігрувати до Канади, що він і вчинив.

Сорок років трудолюбивого Андрієвого життя в Канаді скінчилися і він став заможним пенсіонером. Ціле своє життя в Канаді мріяв про рідну землю України, щоб там доживати своїх старечих років, між своїми старими друзями, у своєму рідному селі, і вмерти на своїй рідній землі.

Але, найперше, він рішив поїхати відвідати свою рідну сестру Олену, яка жила вдовою в рідному селі, з якою він звичайно листувався. Побути в рідному селі, побачити, як його односельчанам живеться, а тоді вже рішати чи вертатися на постійно.

Без жадних перешкод Андрій отримав потрібні папери для подорожі і його довголітні мрії на чужині стали дійсністю. В супроводі своїх синів і молитов пастора та братів його церкви Андрій очутився на вигідному літаку, який поніс його на крилах до Європи. Ось Польща, Варшава, а там далі рідний Київ, столиця „суверенної Радянської України”. І ось тут на першому кроші у столиці України Андрій зустрічається із жорстокою дійсністю нахабного окупанта: — „То ви, старік, с Канади?” „Так, з Канади, — відповів Андрій”. — „А

руsskіj яzик знаeте?” — „Розумію, ale говорiti багато не можу”.

— „A пачему ви не научілісь в Канаде?”

Яка це пригноблююча дійсність зустрічає українського емігранта на рідній землі. Але Андрій цим не розчаровується, він кладе собі під яzik канадську таблетку, для нормалізації свого серця, і потішає себе в думках, що Київ все ж таки український, тут є багато історичних пам'ятників славного минулого України, які він бажає оглянути. І ось він біля пам'ятника Великого Кобзаря, народолюбця, страждальця за народну волю, вірного сина України. Так, його пам'ятникові належить ся тут бути. Стоїть Андрій і дивиться на Великого Тараса. А „він задумано стояв на своєму п'єдесталі і дивився перед себе в прозору далечінь. Під рукою тримав зложеного плаща і в Андрія було таке враження, що цей пам'ятник, ніби живий, що він відчуває те, що Андрій думає, він знає, що в Андрієвій душі тепер твориться. А в нього в душі якраз те саме, що колись було в Шевченка, — щоб Україна була вільною державою, незалежною від жадного окупанта. Отаке його бажання і таке саме було в Шевченка”.

Шофер таксівки запропонував Андрієві, що він завезе його ще до одного пам'ятника, а це Леніна, але Андрій свідомо зігнорував його, бо що доброго Ленін зробив для України?! Обманув Україну революцією, а його обожателі й поклонники обманюють її аж дотепер.

Андрій також не забув про своїх братів і сестер у Христі, а тут у Києві їх багато, і ось він попадає на одне їхнє богослуження, передає привіти від віруючих із Канади, і тоді він в дійсності почувається, як між своїми рідними, це все ж таки свій народ, помимо чужої окупації, український народ живе й діє, і правдива християнська віра тут є, яку тириани не можуть знищити.

Нарешті він іде поїздом на свою рідну Волинь, до міста Рівного, але і в поїзді відчувається нахабність окупанта, російська мова звучить всюди.

Зустріч із сестрою, яка приїхала з села до Рівного, була зворушлива, зі слізами, але ідучи авtom вони не знали про що говорити, бо рідна сестра боялася свого брата. До такого стану довела людей поганська большевицька система, яка тепер у двадцятому столітті застосовує принцип залізної Римської імперії: „людина людині вовком”. Большевики таки нахабно хочуть доказати, що людина є тільки твариною, а їхні „вожді” уважають самих себе за якихось божків, месіїв, буддів чи гуро. Що за жахливий парадокс, контраст у їхній спантеличеній матеріалістичній діялектиці!

Ідучи автом через Дубно і Крем'янець до рідного села Пилипівки, Андрій переживає в своїх думках усе минуле своїх юнацьких років. А ось і Пилипівка, його рідне село. У хаті сестри Андрій рочав розпитувати про своїх найближчих друзів із юних літ... І він довідався, що його найкращим другом Ілько втратив ногу на війні, а тепер є стороженем колгоспних ставів. Андрій рішив його відвідати. І ось він з Ільком на острові в його буді.

— „Отже, Андрію, добре, що ти прийшов. Дуже добре. Посидимо, поговоримо. Багато літ минуло, правда? — сказав Ілько”... „Андрій спитався: — Ільку, скажи мені, будь ласка, чого ви всі такі боязкі, такі несміливі? Не можна ні з ким поговорити отак від душі, всі якось підозріло дивляться на мене, навіть мої брати і сестри з євангельської громади не такі, як були колись, навіть моя рідна сестра і та затуляє вікна, коли говорить?” — „Бо тебе бояться, — кинув Ілько. — „Чому ж мене мають боятися?” — „Бо ти приїхав з другого світу, а з наших людей ніхто не знає, якого ти

духа, що є в твоєму серці. У наших людей тут витворилося таке враження, що коли тебе сюди пустили, то значить ти чимось прислужився нашій владі, значить — ти їхня людина. І тоді тебе треба боятися. І ти не дивуйся, у нас треба боятися”.

— „А ти також мене бойшся?” — питався Андрій. — „Так, друже, боюся, бо я ще не поговорив з тобою, я ще тебе не знаю. А ти мені поправді скажи, чи можна з тобою відверто про все говорити? Скажи широко, від серця, бо ж ти християнин. Тоді я не буду тебе лякатися”.

Оце є ті матеріалістичні досягнення „наукового” атеїзму, що завели людей в комуністичні, дикі джунглі й осягнули в певній мірі те, що людина людині стала страшним вовком.

Нарешті починається шира розмова між старими друзями. Андрій оповів про своє життя в Канаді, а Ілько почав з того, як перший раз у 1939 році большевицька орда прийшла „визволяти” Західну Україну з-під панської Польщі. Про руїнницьку колгоспну систему, яку насильно заводили большевики. А далі почав оповідати про дантейське пекло, яке діялося на землях України над невинними ні в чому людьми.

— „Тієї осені в нас було голосування, казали, що люди Західної України повинні сказати через голосування свою волю, чи вони бажають тієї влади, чи ні. І люди дійсно сказали свою волю. Вони вибрали своїх кандидатів, не тих, що їм виставили большевики. І збойкотували голосування. А вночі перед самим голосуванням десь поділися всі ті кандидати, яких виставили люди. За якийсь час десь ділися їхні родини, і ніхто не знає, що з ними сталося. Вони ніколи вже не вернулися додому. Це було страшне, Андрію... Нас прилучили до Росії силою, а потому почалися найтяжчі часи... Однієї ночі десь ділися із Пилипівки вісім родин, найкращих людей, статечних господарів. Закрили церкву, ваш молитовний дім забрали на клуб. Кожного дня по селі гасали в панських залибнях, запряжених панськими кіньми, енкаведисти з району. Чогось нишпорили по селі, чогось шукали, випитували, хто чим був за Польщі, хто належав до „Просвіти”, хто виписував і читав українські газети. І люди злякалися й принишкли по своїх хатах, як

миші... Це було, Андрію, страшне життя, страшніше, як сама війна, страшніше, як пекло. Коли згадаю ті часи, то ще й тепер морозить мене... Коли б я був на твоєму місці, — казав поволі Ілько, — я повернувся б до Канади, поцілував би ту чужу землю і сказав би: Прости мені, що я хотів тебе лишити. Тепер я того ніколи не зроблю. Я дякую тобі за те, що ти прийняла мене!... — сказав і дивився перед себе на став”.

Письменник М.Подворняк дуже талановито, глибоко і філософічно описує розмову Андрія з Ільком, який пережив страхіття большевицького пекла і навіть розчарувався в Бозі. Андрій говорить Йому про духовні потреби людини, про релігійне життя, яке відрізняє людину від тварини.

— „Ільку, чи ти хотів би зо мною, зо своїм старим другом отут разом помолитися? — спитався Андрій.

Ілько нічого не сказав. Він тільки кивнув головою і склав руки до молитви. І Андрій вголос помолився. Він дякував у своїй молитві Богові за те, що по довгих роках допоміг Йому відвідати рідну землю, що він ще в живих застав свого старого друга, побачив своє село, своїх людей, що він ще оце може разом з Ільком стояти на цьому знайомому Йому острові й разом молитися. І в молитві Андрій просив Бога, щоб допоміг його другові

відкрити своє серце і впустити туди Христа-Спасителя. Щоб Господь простив його гріхи і дав йому радість спасіння.

А Ілько стояв і рукавом сорочки витирав очі. Дивився до гори, до голубого неба, по якому пливли рідкі хмари, подібні до порозкиданої вгорі вати. Сонце кидало на нього пасма ясного проміння. Андрій сказав: — „Ільку, помолися і ти”. — „Я не вмію так молитися, як ти”, — відповів Ілько. — „То молися так, як ти вміеш. Молися своїми словами. Так, як відчуває твоє серце, твоя душа”.

І Ілько почав молитися...

Перед своїм від'їздом до Канади, Андрій рішив піти ще до того пам'ятного каменя, який йому пригадував усе минуле з його юних років. Біля каменя нікого не було.

„І в тій хвилині Андрій побачив, що з другого боку горбка вийшла старенька жінка, ведучи на мотузку козу. Андрій спинився, чекаючи. Сперся на камінь і так стояв,

зглядаючи квіти, які росли не тільки на камені, але покривали різними кольорами ввесь горбок...

...Жінка прийшла до самого каменя, пустивши кінець мотузка на траву. Піднесла голову і сказала: — Це ти, Андрію? — Марійко! — насилу видобув із себе Андрій давно забуте ім'я. — Так, це я, Андрію, — сказала вона. — Де ж ти тут узялася? — Я живу надалі в Пилипівці. А оце йду з праші додому. Трохи попасла козу над Горинем, а тепер йду додому... — Марійко!...Марійко!...— вирвалося в нього тяжке і глибоке, — скажи, як ти живеш, хто в тебе є? Яка твоя родина? Як Танах? — Нікого, Андрію, в мене нема. Я сама одна. Маю тільки оту козу і це все мое добро... — Я біду, Андрію, — відповіла вона зо смутком в голосі”.

Оце трагедія однієї людини й усього українського народу. Марійка з козою, — це символ убогості, яку спричинила безглаздна комуністична система.

Коли в 1939 році большевицька орда, обдерта й голодна, окупувала Західну Україну, то дивувалася, що українці під Польщею жили заможним життям, порівнюючи з їхнім колгоспним „добробутом”. А в тій же ж орді були й ширі українці й вони принесли західним українцям ось таку жахливу новину: що в них нема „ні корови ні свині, тільки Сталін на стіні”. А відносно гелерішніх обставин під сов’єтами це треба перефразувати отак: „Хоча й Брежнєв у Кремлі, то тільки коза у хліві”.

Книжка „Квіти на камені” написана гарною, сучасною українською літературною мовою.

ОГЛЯД НОВИХ КНИГ

Олекса Гай-Головко

КВІТИ НА КАМЕНІ

Так звєтється нова книжка Михайла Подворняка, що недавно появилася накладом Християнського видавництва **Дорога правди** у Вінниці 1976 року. Видана вона на високоякісному папері, об'єм — 262 стор., з двокольоровою мистецькою обкладинкою відомого мистця Мирона Левицького.

Квіти на камені, це чотирнадцята Подворнякова книжка. Як бачимо, він з досить численним літературно-творчим доробком і може похвалитися непересічною літературно-творчою плодовитістю. Він також може похвалитися своєю письменницькою популярністю, особливо в євангельських колах. Він пише оповідання й повісті про цих близьких йому людей, про їхні морально-етичні погляди і властивості, але й не гребує загальним показом людей з їхніми духовними прағненнями, шуканнями й колізіями. Ці проблеми він досить уміло розв'язує в повісті **Квіти на камені**.

Відкриваємо цю книжку і з першої сторінки знайомимося з її головним героєм Андрієм — довголітнім фабричним робітником, який відпрацьовує останній день і віходить на пенсію. Він живе самотньо — без родини. Дружина його померла, сини

одружилися з чужими дівчатами і стали для нього чужими. Також близьких приятелів нема. І оточення лишилося йому чужим. День за днем він дужче думає про батьківщину — Україну й нарешті вирішує повернутися на рідну Волинь і в ній доживати віку.

Але... перед ним виникає питання про зміни, які там сталися при комуністичному режимі. Він начитався з газет і наслухався з розмов людей, що там людина живе без волі, що там життя погане та що Волинь і Україна вже не ті, які були за його пам'яті, коли він розлучався з ними.

Це змушує Андрія задуматися. Але нарешті він таки вирішує поїхати туди і приглянутися до тамтешнього життя. Перед виїздом він накупив свої рідні подарунки, узяв з собою святі книги й вирушив літаком, а потім

поїздом до своєї рідної Волині.

Його митарства почалися з Варшави під час зустрічі з рідним братом Грицьком. Андрій відразу виявив вороже ставлення поляків до німців, українців, а особливо до завойовників червоних росіян. Це вороже ставлення тягнеться ще з часів війни, коли між поляками з одного

боку, а німцями, українцями й росіянами з другого, на терені Польщі чинилося страшне кровопролиття. Тому лише мова згаданих народів викликає гнів у поляків.

Під час зустрічі Грицько каже до Андрія: Якщо тобі важко говорити зо мною по-польському, то ти нічого не говори. Мовчи, а я сам буду говорити (**Квіти на камені**, стор. 41).

Але найгірші мигарства починаються, коли Андрій дістается до Брестя, советського прикордонного міста. На кордоні, під час перегляду речей, советчик забороняє Андрієві везти з собою Біблію і Євангелії. Він каже:

-- Етаво перевозіть нельзя.

— Чоловіче, та це ж не якісь політичні книжки, або якісь інші, що вони шкідливі, а це ж Євангелії, слово Боже, — боронився Андрій.

— Ми самі знаєм, політическіє ілі нет, перевозіть їх нельзя. Такой закон. Понял?

Коли ж Андрій протестує й вимагає, щоб його відправили назад до Канади, совет-

чики змушені дозволити йому ці книжки везти з собою.

Подібні зіткнення з советчиками відбуваються під час Андрієвого перебування в Києві. Але з найстрашнішою дійсністю Андрій зустрічається в Рівному, а потім у рідному селі.

Тут Михайло Подворняк з надзвичайною правдивістю, ніби пензлем талановитого образотворчого мистця, малює дійсне становище наших людей у советській рабській дійсності, якої основою є страх, заздрість, ненависть, недовір'я. Письменник ніби жив там багато років, пережив усе на власній шкірі й з великою письменницькою здібністю вклад в клав це в книжку з назвою **Квіти на камені**, тотожньою з її змістом.

Ця небуденна книжка, написана літературною, але разом з цим простою й дохідливою мовою, є великий вклад у скарбницю нашої культури на чужині. І яке було б велике досягнення для нас, коли б цю книжку, після дрібних сюжетних і речевих поправок, видати англійською й іншими мовами.

“УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС”, ВІННІПЕГ, МАН.,

СЕРЕДА, 13-го КВІТНЯ, 1977

Знавець душі

Мова тут про українського письменника - поета, що виявив себе плідним і позитивним у всім своїм старанню для Канади і співгородян, а особливо як тонкий і вдумливий аналіст людсь-

кого життя і діяння: Михайло Подворняк прибув сюди по другій світовій війні і невтомно трудиться пером. На нім стверджуються слова Псалтьмопівця:

“Вивідай мене Боже і пізнай мое серце!
Випробуй мене і пізнай мої задуми!
Подивися, чи я не йду якоюсь лихою дорогою
і веди мене шляхом вічності”.

(Пс. 139, 23 - 24)

Що вирізняє М. Подворняка — це велика любов рідної землі України. Він родом з Волині. Опис наших піль, осель пронятій вражливою тugoю за втраченим щастям і так у нього у всіх його творах. Ось виїмки з деяких: «Такі ніжні квіти можуть рости тільки на нашій землі. Там, де багато сонця, де широке й безмежне голубе небо. З нього вони черпають свою силу, своє життя» (ст. 22 — “Запашність поля”, Вінніпег 1971, всіх сторінок 198, всіх оповідань 14). «Ніде на світі немає крашої землі, веселішого сонця і ясніших квітів. Ви не можете того збагнати, бо ви ніколи ще не були на чужині. Ви не знаєте тісі туги за “своєю землею” (там же, ст. 23). Або таке: «Стежка з полвіря йшла поза сад між коноплями з одного боку, а з другого боку хилилися до конопель розцвілі соняшники. На них ще не висохла роса,

а тому Іван брав їх обережно рукою і відхиляв поза себе, тримаючи однією рукою і граблі з вилами, і вузлика з полуденком. Стежка була гладенька, тверда, мокра від роси і босі Іванові ноги шукали з боків стежки кущиків шпоришу, щоб не посковзнутися.» «З другого боку села на горбку стояла церква. Її хрести купалися в золотих проміннях сонця. Іван стоїть, дивиться на своє село і сам не знає, чому він затримався» (ст. 156 там же). Так пише український євангелик про церкву, що купається в золотих проміннях його душі, бо він ту церкву дуже любить і рад би, щоб усі її любили не лиш словом, але нарівні своїм ділом у щоденнім житті і діянню.

В інший своїй книжці оповідань “Золота Осінь” (Вінніпег 1974, ст. 144 і 12 оповідань) той сам жанр, питання моралі життя і по-

зитивна розв'язка через практичне виконання, як відповідь. Всі оповідання дуже цікаві, короткі, з різних подій щоденного життя, з різних країн і часів, де тільки перебували наші люди по останній світовій війні. Мова дуже гарна, чиста, спосіб оповідання пливкий, наче вода, зрозумілий усім. Це лектура, що відсвіжує і оздоровляє своїм практичним здійсненням християнства — хоч часто аж надто чуттевим, бо герой майже завжди і всюди плачуть. Ось деякі виїмки з описів: « Вітер був теплий і пахучий. Остап вилихився чéрез вікно, ловив цей вітер своїми руками, дихав ним своїми юнечими грудьми і тепер уже не думав про те, що потяг ішов поволі. Нехай собі йде. Нехай іде ще помаліше. Він дихає здоровим повітрям рідної землі, ловить руками вітер і серце його сповнене якогось високого піднесленого настрою. Які чудові поля! Вони мають свій чар і принаду навесні, коли високо над ними співає жайворон, все довкілля пахне проростом першої зелені, над щойно зораними скибами в леті веселі ластівки. Не менше ті поля чудові та-кож тоді, коли вони вщерть покриваються буйним збіжжям, по якому такий самий теплий і пахучий вітер котить м'якими хвилями, які випливають десь зза лісу, несуться з вітром попід са-

мим насипом залізниці і потім непомітно розпливаються в морі зелені. Поміж пшеницею ростуть волошки і маки, а там де їх буває найбільше, завжди співає пере-пілка » (ст., 60 - 61). І ще один приклад: « Сонце стало за рікою, впершилось кількома огненними стовпами в зелений очерет. За стодолою пахла черемха, яка щойно починала розцвіта-ти. Там десь кувала зозуля, ніби якийсь невидимий го-динник, що рахує пору вес-няного ранку. По деревах звисала роса » (ст. 80).

М. Подворняк написав ба-гато книжок, але найкра-щою для мене є його "Не-доспівана пісня" з 1967 (ст. 348) — своєрідна епопея революційних переживань на Крем'янецчині під час другої світової війни, дуже а дуже подібна темою до твору Багряного "Сад Гетсе-манський". Мені виглядає, що Подворняк міг і ще мо-же доспівати ту пісню, бо Бог дав йому талан, силу слова і незмірний творчий хист, відчуття краси і боляче пошукування правди, як вічної так дочасної між на-ми самими і для нас. А Хри-стос сказав: "Пізнайте прав-ду, і правда визволить вас" (Ів. 8, 32). Бо Правда є тіль-ки одна, вічна, незмінна, рівна і однакова для всіх.

о. С. Семчук

КАНАДІЙСЬКИЙ ФАРМЕР

Winnipeg, April 18, 1977

В. Боновський

Книга написана серцем

Видавництво релігійної літератури «Дорога Правди» кілька місяців тому випустило у світ нову повість відомого християнського письменника Михайла Подворняка, «Квіти на камені». Поява цієї гарної повісті на 255 сторінок тексту, деревописеної емоціями і написаної серцем, є відрадним явищем для українського читача. Незважаючи на свою, до деякої міри релігійну специфіку, рекомендую прочитати її кожному, в кого б'ється у трудах українське серце і хто любить свою батьківщину.

Повість «Квіти на камні», — це проста, невищукана розповідь про пригоди небагатих, простих людей, також як простою мовою, без ніяких літературних претенсій, візерунково-метафоричних словозворотів та інших літературних атрибутивів, на які, звичайно, літературні критики звертають увагу. Читаючи цю повість мимоволі пригадується з «Галілея» Євгена Плужника — «Не герой, не жертви... ми так собі... ті сиренькі, маленькі люди, в кого серця гарячий бій, болем виснажив груди». Загальний тон повісті складний і стриманий. Проте отої біль, що виснажує груди, від початку до кінця твору просякає в усі перипетії фобули.

Література — це відображення проявів життя, крізь призму світогляду автора. Можливо тому, що ця авторова призма чиста і не заплямлена, життя в ній відбивається з площини гуманізму і християнської любові й моралі, цим самим пом'якшуючи разочу жорсткість життєвої достовірності. Лагідність окреслень зменшує гостроту реакції не виключаючи ненависті, а тільки біль і співчуття.

Книга написана лагідно, читається легко і в багатьох викликає сльози майстерними, зворушилими образами жахливої весняної хуртовини, людських страждань і мовзачного терпіння. І поруч з цим жахом, приемним заспокоючим контрастом бреється ніжні, чутливі ін-

терлюдії природи. З такими нюансами і такою любов'ю описати природу рідного краю, може тільки людина, яка надзвичайно любить природу, і безмежно любить свою батьківщину. Чертування різновідніх по темітут і чуттєвому насліченню «сценічних відтинків», — висловлюючись драматургією термінологією, — надає повісті ритмічності, своєрідної пульсації, а ритм є тим елементом, який найшвидше впливає на чуття, викликуючи відповідну реакцію читача.

Поруч із цінними позитивними якостями, ця повість має жаль, має також і свої негативи. Робиться враження, що метою написання цієї повісті не була літературно-мистецька інтенція і тому на літературний бік твору зверено менше уваги, як на інші його варгости. Через це повість вийшла коострубловою. Мають місце повторення тих самих описів, чи ситуацій, які непотрібно розглядають текст, гальмують динамічність дії і, врешті починають надокучати, щоби ви ідеете, а вас весь час завертують назад, наприклад: На самому початку повісті опис відчутия самотності і довготи праці на фабриці, розтягнено від 7 до 17 сторінки непотрібними повтореннями того ж самого в різновідній переставовці фраз. Монотонність опису цього протягом 10 сторінок, навряд чи можна назвати літературно вилікованим чи мистецько обґрунтованим.

Чистота виразу в багатьох місцях переобтяжена випотрібними поясненнями, наприклад, діялог на ст. 151: — Це ти Ільку? — спітав Андрій... — Добре, що прийшов, — казав Ілько... — То сідаймо отут на березі, — казав Андрій... та ін. Оті «спітав», «казав» цілком зайві, бо діялог ведуть тільки двоє, а ті пояснення надають мові протокольного витляду.

Допущено неуважні, необдумані і тому нелогічні вирази, як, наприклад: ст. 9 «Андрій іде не тільки юнами але й ін іде своїми думками»;

на ст. 12 »Діти виросли і пішли від батьків так, як качата від квочки«; на ст. 14 »Наклав на очі окуляри« та інш.

Опис реальної обстановки оточення, мусить відповідати дійсності. Цю літературну засаду автор, здається, забув і тому описано речі, які в дійсності не існують, наприклад: на ст. 75 »над ним висила електрична лампа яка погойдувалась разом із потягом«. Важкоувато повірити в достовірність цього бо, навіть у товарівих вагонах, електричні патрони освітлення вмонтовано в корпус вагону і висячих ніде немає, тим більше у міжнародному, сталому, м'гкому вагоні, який у повісті описано. По опису екскурсій героя повісті в Києві видно, що автор міста не знає і належно не проконсультувався, бо описи зроблено невірно. Слабі місця, на перший раз, можна було б і простити недосвідченому початківцеві, але від письменника із 40-літнім стажем і багатим літературним досвідом, який випустив у світ 14 своїх книжок, і 7 книжок переклав із чужої мови, можна і треба вимагати більшої літературної акуратності.

Кожний вартісний літературний твір, це дорогоцінний камінь культури нації. Найцінніші дорогоцінні каміння — відшліфовані; в рівній мірі це стосується людей і не менше літературних творів. Щоб мати належну літературну вартість, ця повість потребує доброго літературно-редакційного вишліфовання і тоді вона заблизьці усіма гранями своєї мистецької привабливості.

»УКРАЇНСЬКА ДУМКА«

30 (1579), 21-го липня 1977 р.

ПРО НОВІ ВИДАННЯ

*Михайло Подворняк
Квіти на камені. Повість. Накладом Християнського видавництва „Дорога Правди” Вінніпег — Торонто 1976, ст. 264. Обгорта мистецтва Мирона Левицького.*

Повість „Квіти на камені” Михайла Подворняка — це перший твір цього автора, який ми оцінюємо на сторінках „Свободи”, хоч він не молодий (народжений в Кременці на Волині в 1908 році) і має вже багато творів, бо почав писати 26 років тому. Досі видав дві збірки віршів і оповідань, сім збірок оповідань, дві повісті і книжку спогадів та кілька книжок перекладів.

Повість „Квіти на камені” цікава тим, що в ній автор змальовує свого героя Андрія Ярчука на Волині перед виїздом до Канади і в Канаді, та показує, як живуть люди в Україні вже після Другої світової війни, бо пенсіонер Ярчук забажав закінчувати життя на рідній землі.

Ярчук важко працював в Канаді, де доробився майна, але втратив дітей, які „пішли від батьків так, як качата від квочки. І він їх згубив назавжди, бо сини його не розуміли”, одружилися з чужинками, а жінка йому вмерла. Старий Андрій думав продати своє майно і доживати віку на рідній землі.

Советський консул радо пустив Ярчука в Україну, коли довідався, що він хоче іхати туди з долярами. І всі советські урядовці в Україні дуже добайливо опікувалися майбутнім своїм багатим громадянином. Тут треба ще згадати, що Ярчук був євангеликом і на Волині і в Канаді. Автор пише, що Ярчук бував на євангелицьких богослужбах і в Києві, і на Волині, де його возили колгоспними автами.

Але старий Ярчук не дав себе обдурити, він бачив „українські написи, але в місті не чув української мови”. Він пізнав, що „тут не так, як він думав”, тут все „чуже для нього”. Йому не дозволяли везти Євангелію і Біблію, кажучи, що не вільно ввозити пропагандивних книжок. Він залишив в Україні людей „говірких веселих, співучих”, а тепер бачив „похмурих, боязких, насторожених, зажурених”, він „відчув, що вони бояться його, а він чомусь лякається їх”. Андрій бачив „подвір’я без тинів, без перелазів”.

І так Андрій, який „думав назавжди в Україну повернутися”, вирішив, що „Краще йому бути в Канаді”. Та він не забув про свою Пилипівку в Україні і записав її гроши на будову молитовного дому та потребуючим віруючим в Пилипівці. Андрій після повороту з України незабаром

помер, думаючи по-християнськи, що там, на тому світі „найкраще”. Син Степан питався свого батька:

— Ну, і побачили вже ту свою Україну?

— Так, сину, побачив. І вона гарна...І люди в ній чудові.

— І що ж, вам тепер дорожче, Україна чи Канада?

— Одне і друге, сину.

Автор цікаво оповідає, деколи повторюється. Гадаємо, що він таки виidelізував підсовєтських урядовців, які так зразково поводилися зі старим канадцем, що аж важко в це повірити. Не легко повірити в те, що там доволі свободно виконують громадно релігійні практики євангелики, чи як їх дехто називає штундисти. А може це вже було зааранжовано на показ владою? Хотіли приманити людину з долярами...

СВОБОДА, П'ЯТНИЦЯ, 12-го СЕРПНЯ 1977

ПРАЗДНИК ДЛЯ ЧИТАТЕЛЕЙ

Новая книга духовного писателя — всегда праздник для верующих людей. И вот такой праздник устроил для нас наш дорогой брат, одаренный писатель — Михаил Подворняк, выпустив книгу рассказов под названием: «ОДНОГО ДНЯ». На украинском языке. Это его 15-я книга. Кроме того у него 7 книг, переведенных с русского на украинский язык.

Чем отличаются все творения этого писателя? Все они написаны простым, всем доступным языком. Они высоко художественны, назидательны и увлекательны. Начав читать книгу Подворняка, от нее не хочется отрываться. Он большой мастер описания природы, его народная речь в рассказах кажется подслушанной и внесенной в книгу. Стиль его писаний успокаивает и умиляет читателя. Люди, которых он описывает, как живые предстают перед нами со всеми своими радостями, горестями, и мечтами.

Я не знаю украинского языка, но всегда читаю книги Подворняка с захватывающим интересом. Представляю, с каким восторгом читают его украинцы. Для них страницы Подворняка — сладчайшая музыка красивой и певучей украинской речи.

В книге «Одного дня» 15 рассказов. Что в них описано? Случаи из нашей повседневной жизни, но это сделано так, что эти случаи остаются в нашей памяти, как зарубки на дереве. Не стану приводить содержания всех рассказов, чтобы не лишить читателей интереса к

ним, но об одном все же упомяну. Это рассказ: «Студенты».

В этом рассказе обрисованы два студента Библейской школы -- Нестор и Степан. У Нестора мечта: по окончании школы -- быть пресвитером большой благоустроенной церкви в городе. У Степана другие желания -- приводить людей ко Христу. Оба они окончили школу. Мечта Нестора осуществилась: он стал пресвитером главной городской церкви. А Степан поступил простым рабочим на городское кладбище. Во время похорон он слышит вопли родственников, видит их слезы. С кротостью и любовью он приближается к плачущим и свидетельствует им о великом Утешителе -- Иисусе Христе. Под конец беседы он советует им пойти на собрания в ту церковь, где пресвитерствует Нестор. У Степана великий дар -- обращать людей ко Христу. За короткое время благодаря ему нашли узкий путь спасения 18 человек.

Приехавший на кладбище Нестор признается Степану:

-- Твоя работа больше моей, и я сердечно благодарю тебя!

Нестор обнял своего старого друга. На глазах Степана засверкали слезы.

Родион Березов

Книга стоит 4 доллара. Выписать ее можно из издательства:

DORONA PRAVDY

P. O. Box 3, Station D, Ont. M6P 3J5

CANADA

Сеятель Истины

июль - август, 1978

II

Другий збірник хороших оповідань «Одного дня» належить перу брата Мих. Подворняка. Видання «Дороги Правди», Торонто, Канада. На гарному папері ви прочитаете 15 оповідань з життя нашого братства, і взагалі взятих із життя. «Забута молитва... Добре свідоцтво... Добро... Останнє добро... Воскресіння... Перед Різдвом...» Та інші. Увесь зміст книжки кличе віруючих служити Господеві сердечно, своїм і чужим людям, свідчити їм про любов Христову добрими вчинками й любов'ю.

Ось перед нами образ тихого брата, без особливого обдаровання промовляти короткі проповіді до людей. Але він хоче служити Богові... Хоче чинити комусь добро. Повернувся він пізно з поля. Дружина хвилювалася, але Платон був щасливий. Про оте щастя, про оту радість тиху він розповідає дружині своїй: «Нічого не сталося, Наталко, нічого... Але треба було своє поле впорати, а також... За вечерею він розповідає без хвальби, що він виорав поле бідової вдови... А вона, його Наталка, каже йому весело: «Добре, що ти це зробив»...

Замовляйте цю збірку, пишіть до видавництва «Дорога Правди». —

DOROGA PRAVDY
P.O. Box 3, Station D, Toronto, Ont.
CANADA M6P 3J5

Iw. К'мета-Сфімович

НОВЕ ВИДАННЯ

"ДОРОГИ ПРАВДИ"

(Замість рецензії)

„Небесний дім” — це нова праця написаної евангельсько-баптистського письменника, Михайла Подворняка, яку видало українське християнське видавництво „Дорога Правди”. Книжка надрукована на добром папері, чудовий друк, 240 сторінок і 86 гарних і рідкісних фотокарток. Ціна — тільки \$2.75 з поштовою пересилкою.

Українських евангеликів не треба знайомити з іменням Михайла Подворняка, нашого баптистського поета і письменника. Його ім'я широко знане між усіма віруючими із тих чудових праць літературного скарбу, яким він збагатив наш народ. Його твори — зворушливі оповідання, надхнені вірші та просякнуті духом життя статті — друкувалися й друкуються в евангельській пресі в усьому світі та часто і в світських часописах.

Його чудовий нарис „Рідна земля” був надрукований в українському літературному журналі „Пороги”, який був передрукований у багатьох часописах у Канаді і в США. Його оповідання „Мати” було друковане у відомому літературному місячнику „Нові дні” і передрукувало його чимало українських газет.

Ми мали привілей знати особисто нашого поета, Михайла Подворняка, ще в Рідному Краю і вже там його твори правила для нас за отужу, за благословення; вони вже тоді підносили нашого духа до неба, близче до Бога, до Правди. І чим близчче ми знайомились з ним, тим більше ми вважали за щастя врахувати його в число наших кращих друзів. Його твори вже тоді робили сильний вплив на наші юні почуття і ми впивалися чаром краси його слова й ніжністю його вправного пера, що відзеркалювало його шляхетну душу.

Тоді він був редактором журналу „Євангельський Християнин” що видавався у Варшаві, але друкувався Михайло Подворняк і в „Післанці Правди”,

„Вірі й Науці” та в інших євангельських журналах. Наші віруючі на Волині та в Галичині з нетерпеливістю чекали нашого найкращого тоді журнала „Післанця Правди” і в першу чергу шукали в ньому *Михайла Подворняка*. Хто з нас не пам'ятає ще й тепер таких його віршів, як „Сирота”, „Удова” та багато інших, що декламувалися в усіх наших громадах у Рідному Краю?

Особливс ж плодовитим Михайло Подворняк виявився на еміграції, спочатку в Німеччині, а потім у Канаді. Тут його покликано на головного редактора „Християнського Вісника”, офіційного органа Всеканадійського Євангельсько-Баптистського Об'єднання, й обов'язки ці він вдало виконує аж дотепер. Тут він організував діяльне видавництво „Дорога Правди” й стався його довголітнім головою, тут він дав нам чудові твори, як „На шляху життя” (два томи), „Зелений гай”, „Далека дорога” та чимало інших під різними підібраними прізвищами, переклав на українську мову чудову працю Фр. Г. Варне, „Джорж Мюллер”, „За віру”. В. Павлова, „Останні дні Єрусалиму”, І. Мордовцева, „Єлісей Сукач”, І. Лазарева та чимало інших. А тепер нагородив він нас новою книжкою „Небесний дім”.

„Небесний дім” — це спогади про духовних робітників, що працювали поміж нашим рідним українським народом та іншими народами і які тепер уже у вічності, з Господом там, де „значно ліпше”, відпочивають „від праць своїх”. Книжка має історичну вартість і написана вона притаманним Авторові стілем, що приковує до себе увагу кожного читача.

Слово — це дар, яким небо щедро обдарувало Михайла Подворняка й його слово, як спокійний струмок вільно випливає з грудей Автора, й ви п'єте краєу слова, що до глибин зворушує вашу

душу. Із такими переживаннями й насолодою ви читаєте про тих героїв віри, „що світ не вартий був їх”. Книжка „Небесний дім” написана так, що один із моїх друзів-проповідників, коли перечитав її, то дуже жалів, що брат Михайло Подворняк поспішив, не зачекав, поки він буде там, де „значно ліпше”, щоб і його імення було в цій книзі.

Книжка „Небесний дім” — це чудова, на нашу думку, праця, і ми від серця рекомендуємо її нашій молоді, старшим та всім дітям Божим. Автор так пильно й багато попрацював, щоб принести нам

духовне благословення, що ми вважаємо, що ця книжка повинна бути в кожному християнському домі. Набудьте її собі сьогодні! Вона запалить вас духом життя й відродить споруди духовного ренесансу в нашему Рідному Краю.

Ол. Р. Гарбузюк

З НОВИХ ВИДАНЬ НАШІХ ВІННІПЕЖЦІВ

Нова книжка М. Подворняка

Тількищо подали ми вістку в попередньому числі про книжку о. Ігора Шпитковського, як уже з приємністю доводиться нам віднотувати появу чергової, на цей раз знаного у Вінніпезі та любленого тут пастора-волиняка Михайла Подворняка. Неодну вже його книжку обговорював "Канадський Фармер", бо М. Подворняк — працьовитий письменник, поет та редактор і ця, того самого характеру: Це збірка оповідань під спільнюю наз. "Одного дня..." і вийшла вона у світ заходом Християнського В-ва "Дорога Правди", що в ньому наш автор є активний від багатьох років, віддавши йому багато свого серця, таланту, труду і гроша. У збірці "Одного дня" маємо знову типову для М. Подворняка тематику, — завжди цікаво схоплену якусь хлипину з життя, якусь пригоду чи якийсь спогад, що передані добром і досвідним пером та різняться від інших оповідань нашого часу своїм внутрішнім спокоєм, глибокою позитивністю розповіді, вірою в Бога, добро та тепле людське серце, що в кінці кожного оповідання приневолюють ще раз вернутись до нього думкою і зробити власні вис-

новки. Це справді література релігійного конструктивізму, але без дешевої агітації та очевидної тенденції, якою грішать подібні книжки з оповіданнями, а тому і читається легко, приемно та з вдоволенням. Михайло Подворняк нагадує знаного релігійного письменника Г. К. Честертона, справжнього мистця переконувати людину про Божу Мудрість і Любов так, що читаєш кожну його книжку цікаво і врешті сам приходиш до заключення, що ця Мудрість і Любов Бога — найвище добро, яке дано людині. А тільки Честертон чужий нам тематикою, а Подворняк — свій і в кожному його оповіданні є хтось, що нагадує когось з наших знайомих. Таких письменників, як Михайло Подворняк, у нас небагато і якщо історія нашої літератури віднотуватиме моральні та позитивні вартості в нашу добу, — його книжки знайдуться на одному з перших її місць. Таким чином і за "Одного дня..." слід йому широ подякувати. (ак)

КАНАДІЙСКИЙ ФАРМЕР —

Winnipeg, March 5, 1979

“ДАЛЕКІ ЗОРИ”

Така символічна назва нової книжки талановитого євангельського письменника Михайла Подворняка. Багато наших Читачів знають його, як здібного письменника-прозаїка, але він та-кож талановитий поет-лірик. Його вірші-поезії надхнені глибоким чуттям. Вони друкувалися й друкуються по всіх євангельських часописах. Деякі його поезії, як, наприклад, “ВЧУЙ, СПАСИТЕЛЮ, РИДАННЯ”, “МОЯ МЕТА”, “Я ЗНАЮ КРАЙ, ДЕ ГОРЯ ВЖЕ НЕ БУДЕ” були компоновані під ноти, як усіма улюблені пісні. А колись у минулому, маленький синок брата та сестри І. Зінчик віршем брата Подворняка про сирітку зворушував до сліз усіх присутніх на наших Богослуженнях. Отже, хто любить поезію, то просимо замовити собі цю збірку поезій “ДАЛЕКІ ЗОРИ”. Ціна її 3.50 дол.

Замовляти: “Doroha Prawdy,” P.O. Box 3, Station D, Toronto, Ont., Canada M65 3J5

“Єв.Голос”, ч. I, 1979 р.

З НОВИХ КНИЖОК

Михайло Подворняк: ОДНОГО ДНЯ, „Дорога Правди”, ч. 67, Вінніпег-Торонто, 1977. (ст. 144).

Видавництво „Дорога Правди” видало чергову книжку знаного християнського автора М. Подворняка під заголовком „Одного Дня”. Технічно книжка виконала бездоганно, по мистецькому оформлена з гарним малюнком на обгортаці. Приємно також ствердити, прочитавши всі 144 сторінки, що в книжці немає ортографічних помилок, чим, на жаль, грішать праці згаданого видавництва.

В книжці поміщено 15 коротеньких оповідань, вирваних з буденного християнського життя. Кожне з цих оповідань має в собі якусь важливу євангельську мораль, що взята зо Слова Божого і пересаджена, за допомогою мистецького слова, на ґрунт нашого звичайного щоденного буття. Більшість оповідань взята з життя американських буднів, що на наш погляд, є корисним для читача Західного світу, бо він бачить у них себе й свої обставини.

Історичне оповідання „Яблуня” цікаве тим, що в ньому розказується про минулу працю журналу „Післанець Правди” в Україні, а в оповіданні „Сіячі” подано яскраву краплю з життя пionera баптистської праці в Україні, І. Рябошапки. Вони, хоч і далекі своїми подіями від нас, але з ці-

кавістю читаються, бо в них описана частина нашої євангельської історії. Зворушливе оповідання з американського життя „Забута молитва”, в якому автор розказує про блудного сина наших днів. Є кілька оповідань про осінній вік — старість, та проблеми віруючих зв'язані з старшим віком. Цікаве оповідання „Студенти”, де говориться про те, що не тільки в церкві, але й на цвинтарі можна свідчити про Христа й знайдуться такі „мертві”, що оживуть. Зворушлива історія зустрічі двох рідних братів, про що автор розказує в оповіданні „Брати”, які після довгих років розлуки зустрілись в Америці. В ньому надзвичайно цінні думки, висловлені братом з України, які змінили матеріалістичні погляди брата американця.

Усі ці оповідання тематично можна вмістити в одну думку, — діяльна віра. Всі вони цікаво написані, мають чисту християнську мораль і заставляють читача застановитись над своїми буднями та подумати про своє життя й Бога, а це нам так потрібне в цьому багатому та метушливому житті.

Як звичайно, автор користується добірною, для всіх доступною українською мовою, а тому книжка „Одного Дня” читається легко та з насолодою. Ми могли запримітити лише декілька мовних недоліків, як ось вжито слово „пливали” (ст. 10) замість плавали, подвода (ст. 24) замість літературного віз, канадське „пілси” (ст. 113) замість нашого таблетки, форму „колить” замість коле (ст. 135). Однаке це дуже незначні недоліки, які пересічний читач навіть не запримітить.

На цьому місці належиться подяка шанованному авторові М. Подворнякові за його труд, а видавництву „Дорога Правди” за видання ще однієї цінної євангельської книжки, що є великим надбанням нашого Братства та збагаченням скарбниці українського євангельського друкованого слова. Заохочуємо всіх читачів журналу на бути собі цю цінну книжку оповідань „Одного Дня” для свого душевного задоволення та духовного збагачення. Книжка також надається для широкого розповсюдження, бо в ній напевно щось знайде цікавого та повчального кожен читач, яких би релігійних переконань він не був. Отже, добре цю книжку при нагоді подарувати знайомим і друзям.

М. Брич

„ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ”

Минуло вже трохи часу від появи останньої праці нашого євангельського письменника М. Подворняка. Книжка під назвою „Зелений гай“, яку видало наше в Канаді видавництво „ДОРОГА ПРАВДИ“, після прочитання її зробила на мене велике враження, що аж хочеться цим поділитись і з іншими цією ось дорогою. А вона заслуговує на це, щоб над нею трохи застновитися.

Нам всім досить відомо, що в світі часто поодинокі особи формують людські уми, душі, характери, звичаї тощо за посередництвом їх якихсь нових винаходів. Хто ж з нас не анає цього, що коли одна людина зробить щось гідного похвали, то й на всю націю поширюється слава, чи навпаки. І часто в одній особі можна бачити всю душу його народу.

Повертаючись знова до книжки „Зелений гай“, яку можна окреслити такими ось словами: коли хтось бажає віннати про дійсний стан української душі, стан нового чоловіка, як репрезентанта майбутнього добра української душі, душі самаряніна, хай звертається до праці М. Подворняка.

Скажіть, чи ж не можна бути зворушеним, до сліз, коли читаєте про такі шляхетні події, як помилування життя воякові окупантів чи відцурання улъблена че-рез те тільки, що він збайдужнів до свого колишнього друга, що є не властиве для нашого народу та інші високоякісні оповідання!

Книжку раджу негайно набути всім хто ще її не має, а з неї ви не будете розчаровані, а навпаки — вона вам принесе духовне підкріплення.

Ціна книжки 1.25 дол., а замовляти по адресі:
„DORONA PRAWDY“ 148 Tecumseh St., Toronto 3, Ont., Canada.

С. Тимців

ЩО ЧИТАТИ?

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЙ

Ось уже минає літо... Приходить осінь, а там і непрошана зима. Із ними разом прийдуть довгі холодні вечори. Як добре та мило по цілоденній праці відпочивати десь у теплій кімнаті. Та ще кращий відпочинок є тоді, коли під руками є добра євангельська книжка. І дяка Богові, що ми ось тут, на еміграції, на новім місці поселення, маємо таких людей, які дбають про рідну євангельську книжку. До таких належить Християнське видавництво "Дорога Правди", яке за 20 років існування видало більш, ніж 50 назв різних книжок.

Остання книжка, що я нещодавно одержав, — це книжка Михайла Подворняка "Золота Осінь". Письменник М. Подворняк вельми спричинився до збагачення та до поширення євангельської літератури. Він не потребує реклами. Безперечно, що дуже мало можна знайти із свідомих євангеліків, щоб не чули про брата М. Подворняка, не читали його хоч одну-две книжки. А він уже має за собою не абиякий дорібок. Його книжка "Недоспівана пісня" була розхоплена-вичерпана в дуже малім проміжку часу, так що треба було робити другий наклад.

Його нова книжка "Золота Осінь" — це збірка євангельських оповідань. М. Подворняк — це великий знавець людських душ, невтомний та талановитий євангельський письменник. Герої його оповідань — це люди, що їх ми зустрічаємо на кожнім кроці нашого життя — в церкві, на вулиці, в родині, а навіть і ми самі. Вони мають повно помилок, але вони вчаться більш довірятися Богові, бути ліпшими християнами, любити більше Бога, свого брата, близького та робити більше добра. Читаючи про них, вам мимоволі прийдеться і тихо заплакати над їхнім пережиттям, над їхньою долею чи недолею; вам самим хочеться бути ліпшими, палкіше любити Бога та зробити щось більше корисного й доброго для своїх близьких, для свого народу.

Тому раджу Вам від щирого серця, випишіть собі цю книжку "Золота Осінь", а прочитавши її, будете вдячні авторові, що він зумів зрушити Вас аж до сліз своїми оповіданнями та зробити Вас трошки ліпшими, співчутливішими до чийогось горя. Ціна її \$2.50.

П. Шелестовський

Замовляйте від:

"DOROHA PRAWDY," P.O. Box 3, Station "D," Toronto 9, Ont.

ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ ГОЛОС

«НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ»

1965-го року минуло 40 літ, як наш дорогий євангельський поет і письменник брат Михайло Подворняк навернувся до Господа. За цих чотири десятки років Господь ужив його для Своєї слави та благословення наших людей. Завдяки письменному таланту, яким Бог обдарив його, брат Подворняк зробився плодовитим слугою Божим. Використовуючи навіть найменші деталі всього, що могло послужити на тему християнської моралі та плекання духових прикмет, брат Михайло вкладав свої 5 чуттів і, чи то з досвіду, чи з науки, чи з зауваг в оточенні, з малозначного, як нам часто здається, витягав прекрасні повчаючі людину лекції.

В книзі пророка Єремії, 15-му розділі, другій половині 19-го вірша, Господь сказав до Єремії: "...а як здобудеш дорогоцінне з нікчемного, будеш як уста Мої; до тебе самі вони звернуться, а не ти до них звернешся".

Подібво змісту цих слів, брат М. Подворняк часто здобував дорогоцінне навіть з нікчемного. На все мав відкриті очі та насторожений слух:

був немов та бджілка, що перелітає з квітки на квітку й вибирає мед та складає в своєму вулику. Він, немов той добрий господар, складав усе до своєї скарбниці знання, щоб потім, при потребі й нагоді, винести з неї нове та старе, як про це сказав Господь Ісус Христос у притчі про Господаря (Матвія 13:52).

Не велике "щось" поміж рожами бачить колюхи, але куди цінніше зауважити що на таких колючках ростуть рожі. Однак на такі спостереження не всі мають талант, а тільки великі оптимісти, тільки ті, кому дано здобувати дорогоцінне з нікчемного, як ось наш дорогий брат Подворняк. Навіть на колючих будяках він бачить квіти, а слози матері перетворює в радість її дітей та потіху тих, хто користається його письменним талантом.

За ввесь час свого життя з Христом брат М. Подворняк дуже батато писав до журналів, газет тощо, був організатором і учасником різних ділянок праці на ниві Божій та видав багато книжок духовно-будуючого змісту. Остання його праця — пе недавно видана його книжка "НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ". Кожен читач цього допису може бути певний у її кориснім матеріалі, бо ж саме прізвище автора задоволююче натякає на її зміст. "НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ" має 350 сторінок гарного читкого друку з мистецькою обкладинкою панорами з рідних земель та солідне технічне виконання. З замовленням звертатися на адресу "Дорога Правди".

“ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ”

Недавно вийшла в світ нова книжка нашого євангельського автора, брата Михайла Подворняка під назвою “Зелений гай”. Це збірка нових оповідань, більшість з яких ще ніде не були друковані. Читачі нашого журналу знайомі з працями бр. М. Подворняка, а тому напевно випишуть собі нову його книжку. Оповідання, якими виповнена книжка “Зелений гай”, написані гарною українською літературною мовою, написані широко, від душі і всі вони читаються з великим зацікавленням і сердечним схильованням.

Книжку видало благословенне і дуже корисне євангельське видавництво “Дорога Правди”. Усі наші віруючі повинні її виписати для себе, а також для своїх знайомих.

По виході книжки у світ появилися на неї рецензії навіть у світській пресі. Одна газета пише так: “Книжка “Зелений гай” — це чудові оповідання, повні євангельського духа любові й естетики мистця. Найважнішим є те, що кожне оповідання містить у собі християнську етику й високу мораль... Автор книжки розшифровує події так майстерно, що полонить всю увагу читача, підносить його на гору найбільшої цікавості, довершує те, що хотів сказати і моментально кінчає оповідання, залишаючи читача в великому розгari заінтересовання. Таким чином читач не

відчуває жодної втоми і Йому хочеться ще і ще читати...” (“Новий шлях”)

Книжка “Зелений гай” видана на гарному папері, має рівно 200 сторінок друку і прикрашено гарною двокольоровою обгорткою. Ціна книжки \$1.25. Виписувати її по адресі:

“DORONA PRAWDY”

148 Tecumseth St.
Toronto, Ont., Canada.

Вийшла з друку дуже цікава нова книжка

М. Подворняка

“НЕБЕСНИЙ ДІМ”.

У цій книжці поміщені посмертні згадки тих духовних робітників на евангельсько-баптистській ниві, які вже відішли до Господа. Кожного згаданого духовного робітника подана його знімка, а також знімки з його праці. Автор пильно вибирал з різних передвоєнних і післявоєнних евангельських журналів дані про таких покійних вже братів, як: В. Л. Жак, Б. Геце, В. Перетято, І. Непраш, І. Букович, Ол. Ничипорук, І. Петраш, І. Проханов, Е. Самоукин, І. Колесников, К. Грикман, В. Фетлер, П. Давидюк, Л. Дземусь-Малей, П. Капліенко і багатьох інших — усіх 57. Про всіх них подані короткі дані з їхньої духовної праці. Книжка “Небесний дім” — це перша того роду праця в слов'янській літературі і вона повністю заслуговує на увагу всіх наших віруючих.

Книжка “Небесний дім” надрукована на добром папері, має 240 сторінок, а також гарну обгортуку роботи В. Копаня. Ціна її — \$2.75. Виписувати по адресі автора:

M. Podworniak, 531 Newton Ave., Winnipeg 5, Man., Canada.

М. Подворняк: НА ШЛЯХУ ЖИТЯ. Вельми цікава і гарна збірка християнських віршів і оповідань, частина друга. Як слухно згадано в передмові цього твору: “Друковане евангельське слово має величезне значення в духовній праці серед нашого народу”. Цілий зміст цієї книжки — це наче проповіді доброго пастора. Взагалі, праці М. Подворняка повинні бути масово поширені серед членства евангельських громад. Зміст книжки складається з 38 чудо-вих оповідань і віршів. Видало Християнське видавництво “Дорога Правли”. Сторінок 126, Вінніпег, 1953 р.

На Шляху Життя — Збірка 38 ріжких літературних матеріалів, в поезії й прозі, написані М. Подворняком. Загальний характер усіх їх є релігійний. В книжці є кілька ілюстрацій. Це є друга частина видання автора під тим самим наголовком. Сторін 125.

ЦІННА ПРАЦЯ

М. Подворняк: ДАЛЕКА ДОРОГА. Спогади, ст. 334. Накладом Християнського Видавництва "Дорога Правди", Торонто-Чікаго 1963 р., ціна \$2.75..

Спогади Мих. Подворняка — це цінна поява на українському євангельському книжковому ринку. Сам автор походить з євангельських християн і є відомим українським євангельським письменником, що знайшов уже своє місце і в загальній українській літературі. Це вже саме говорить за себе. Книжка написана талановито та є частиною історії церковно-місійної праці українських євангельських християн і баптистів під час їхнього побуту в часі другої світової війни і зараз же по ній в Німеччині. Ці спомини є не тільки важним надбанням для читача в вільному світі, але вони будуть надзвичайно корисною лектурою і для українських протестантів в Україні, коли прийде час, що цю книжку можна буде там поширювати. Вона матиме своє велике значення й для майбутніх поколінь.

Уже відчувається певний жаль, що ще чогось подібного не з'явилося з-під пера когось з членів Української Євангельсько-Реформованої Церкви. Нам відомо принаймні одного проповідника цієї Церкви, який подібні спогади майже має вже написані. Чи він дорівняє бр. М. Подворнякові — покаже час. Найважливіше, щоб знайшлися гроші на їхнє видання. Було б добре, щоб інші наші провідні діячі над написанням своїх спогадів подумали.

Ми тут не думаємо входити в подробиці, але дуже рекомендуємо цю чудову книжку нашому загалові. Хочемо тільки звернути увагу на сторінки 282-283, де автор з великою пошаною згадує про працю між скитальцями суперінтендента Української Євангельсько-Реформованої Церкви та почесного голови Укр. Єв. Об'єднання в ПА — паст. Василя Кузіва, як представника Світової Ради Церков в Німеч-

чині в роках 1947-1949. Він пише:

“Відвідав також нашу громаду у Фрілє й Вітергаймі голова УЕО в ПА, пастор Василь Кузів. Окрім нашої він відг'дав інші табори, а особливо українські на американській зоні, побував на наших євангельсько-баптистських богослуженнях, познайомився з нашою духовною працею й мав по таборах великі євангельські богослуження, на яких завжди були й наши віруючі. Пастор В. Кузів приїхав до Німеччини, як представник УМСА, він мав великі впливи в цій відомій міжнародній організації, мав широкі зв'язки з протестантами всього світу, а тому біля нього зорганізувалося чимало євангельських реформованих пасторів, які перед війною працювали в Польщі. Горнулися до нього також різні православні й католицькі інтелігенти, на його богослуженнях співали великі хори відомих на скитальщині диригентів, але все це були люди, які “не шукали Ісуса, а хліба куса”. Вони використали щирість пастора В. Кузіва, використали його популярність в УНРРА, між військовою американською владою, а також між американськими протестантами. Багатьом з них пастор В. Кузів допоміг, але вони потім залишили його й ніколи вдячними йому не були. Мало того, багато колишніх передвоєнних євангельсько-реформованих пасторів, яким пастор В.

Кузів зробив безліч добра, відплатили йому потім чорною невдячністю. І якщо коли хтось у житті зазнав від людей невдячності за зроблене добро, то це був пастор В. Кузів, людина широкого серця”.

Особливо ми хочемо тут звернути увагу читача на те місце, де автор пише: “Багато колишніх передвоєнних євангельсько-реформованих пасторів... відплатило йому потім чорною невдячністю”. Тут, як видно, автор не був належно зорієнтований в тому, кого треба уважати реформованими пасторами, а кого

ні. Могли бути й між членами Укр. Єв.-Реф. Церкви, чи її провідниками одиниці, які не годилися в дечому з паст. В. Кузівом, але цього ніяк не можна узагальнювати. Напевно тут автор має на думці певну частину проповідників з Укр. Євангельської Церкви Авгсбургського Віровизнання (лютеран). Ми тут не хотіли б про цих людей нічого писати. Лишаємо це невдячне діло будучому історикові.

За це ми тут хочемо звернути увагу на одну важливу характеристику в праці й особі паст В. Кузіва, яка позволить не тільки його краще розуміти, але й високо оцінити.

Паст. В. Кузів в деякій мірі легко вірив в щирість людей і це давало нагоду декому його використовувати. Коли ж він у цьому переконувався, він негайно вмів відсеперуватися від таких осіб. Він не любив донощицтва і сплетень. Він був за тим, щоб вміти самому кому треба сказати правду в вічі, а не судити людей поза плечима. Однак ситуація в Німеччині була цілком інша, надзвичайна. Тут важилася доля понад вісімсот тисяч людей.

Паст. В. Кузів приїхав туди, як представник Світової Ради Церков, користаючись легальним статусом УМСА. Приїхав обслуговувати не тільки українських протестантів і не тільки українців, але й протестантів і православних інших народностей. Його приїзд не був приїздом місіонера певного віроісповідання для вузько сектярської праці, а загально церковного діяча, що мав керуватися загально людськими й загально християнськими міркуваннями. Ходило про те, щоб нести цим людям морально-духовну допомогу, а рівночасно допомагати загально світовим організаціям шукати доріг, як розв'язати тяжку й складну проблему скитальців, перебуваючих в Західній Європі.

Це впovні відповідало широкому світоглядові й підходові до справи й самого паст. В. Кузіва, який знов, що коли буде розв'язано загально міжнародніми чинниками проблему скитальців, то цим самим буде розв'язано й

справу всіх скитальців, в тому числі і українських протестантів. В цьому випадкові він однаково дорожив долею українців усіх віровізнань, різних партійно-політичних приналежностей, чи територіяльних походжень.

На скитальщині він знайшов багато визначних і заслужених українських людей не тільки із Західної України, чи перебуваючих на еміграції, але із тих земель, що перебували під советами. Як можна було не обходитися чуло й сердечно з цими жертвами війни й політичних обставин у світі? Як можна було лишити без уваги й допомоги багатьох з них, що були хворі, немічні, а часто й переслідувані?

Цього загально українського, загально християнського та загально людського підходу до людей і справ не могли зрозуміти

деякі наші вузькоглядні протестанти. Вони собі чомусь уроїли, що паст. В. Кузів був посланий заопікуватися тільки ними, мав робити протестантську місійну роботу, забезпечити їх негайно матеріальною допомогою та приспішити їхній негайний виїзд за океан. Всі ці справи вимагали часу й мали бути полагоджені найперше принципово й загально різними урядами й світовими організаціями в свій час. Воно так і сталося. Прийшов час і скитальці опинилися в вільному світі.

Паст. В. Кузів виконав в надзвичайно тяжких умовах з великою самопожертвою близкуче своє завдання. Він лишив чудовий і світлив спомин в сотнях тисяч українців, як прикладний християнин і українець. Він служив усім однаково, при тому він не оминав нагоди служити й українському євангельському братству. Ті, що нарікали на нього, як колись різні жиди нарікали і на Мойсея, всі опинились у вільному світі і то в великій мірі завдяки безпосередній помочі й заходам еміграційного проводу Укр. Єв.-Реф. Церкви, який це також робив з великою особистою посвятою.

Велика постать паст. В. Кузіва може бути тільки правдивим дороговказом усім будучим поколінням українського народу, як

треба християнинові працювати для добра свого народу й людства.

Коли б у майбутньому прийшло до другого видання споминів бр. М. Подворняка, віримо, що він тоді зробить потрібні по-правки, які випливають із вищесказаного. Дорогому авторові бажаємо дальших успіхів в його важній письменницькій праці.

Книжку "Далека дорога" можна виписати по адресі:

"DOBONA PRAWDY"

148 Tecumseh St.

Toronto, Ont., Canada

-122- П. I.

ХОРОШАЯ КНИГА

Михаил ПОДВОРНЯК...

Великий, могущий, полный любви Христос сделал из украинского мальчика, лишившегося с 5 лет отца, светлую и благородную личность, талантливого и плодотворного писателя, чуткого христианина.

Его знает не только украинское евангельское братство, но и русское братство, потому что многие его рассказы читают русские и в переводах, и на украинском языке.

Недавно вышла в свет новая книга рассказов М. Подвормяка — «ЗАПАШНИСТЬ ПОЛЯ» на украинском языке.

При всей моей занятности я нашел время прочесть эту замечательную книгу (200 стр.) и скажу, что уже говорил раньше: М. Подвормяк научил меня любить украинский язык и народ, который близок по духу и судьбе нам, русским.

Русское издание рассказов М. Подвормяка «Верить и любить» с большим успехом разошлось за границей и даже отдельные книги пошли в СССР.

С 1955 года М. Подвормяк является главным редактором одного из лучших популярных журналов «Христианский Вестник».

М. Подвормяк имеет здо-

ровый христианский взгляд на национальную проблему. Он является собой яркий пример взаимопонимания между русскими и украинцами, как и должно быть среди детей Божиих.

Газета «Наши Дни» рекомендует всем, знающим украинский язык, выписать новую книгу М. Подвормяка «Запашнисть поля».

Жму Вашу руку и поздравляю, дорогой Друг, с большой творческой удачей. Душистая, ароматная, благовонная книга, что означает по украински «Запашнисть».

Н. ВОДНЕВСКИЙ

ОТ РЕДАКЦИИ:

Цена книги — \$2.50.
Выписывать по адресу:

DOROGA PRAWDY
P. O. BOX 3, STATION D
TORONTO 9, ONT.
CANADA

«НАШИ ДНИ» —

Среда 27 Октября 1971 г.

ЗАПАШНІСТЬ ПОЛЯ

Недавно вийшла з друку нова книжка. Назва її: «Запашність поля». Хоч би й не було прізвища автора на книжці, то сам заголовок та малюнок обкладинки яскраво натякають на те, що книжка має бути нашого дорогого євангельського песьменника брата Михайла Подворняка. І ніхто не помилився б. Дяка Богові за брата й за видану книжку, яка, без найменшого сумніву, збагатить сердця читачів.

Звичайно коли виходить у світ нова книжка, то найнерше висилається окремими примірниками друзям, знайомим, кольпортерам тощо. Брат Михайло прислав одну й мені. Не встиг я отримати, як від мене забрали її з рук, щоб читати. Насамперед дружина а потім друзі. Ось і ходить по руках. Хоч би й хотів я написати дещо про зміст книжки, то мушу чекати аж поки повернеться до моїх рук. Це доказує наскільки чекають нової книжки брата М. Подворняка.

Всетаки, по свідоцтву тих, що читали, а особливо дружини маю задоволення рекомендувати цю книжку для першого лішшого земляка, брата, сестри, а братові Подворнякові бажаю ще багато років жити й багато книжок написати.

ЗАПАШНІСТЬ ПОЛЯ. лан пшениці,

А її автор — Подворняк.
П окірний Спасовій правиці,
А постол правди — наш земляк.
Ш ироко відомий у світі;
Н евтомний знаний альтруїст
І автор книг благословенних,
С таально писаних — натхнених
Т им, Хто плека духовий ріст.
Ь

П рибавив ще одну нам книгу
О повідань, що мають все:
Л юбов, життя, спасіння й пільгу,
Я ка спокій усім весе.

М. Б.

«Є ВАНГЕЛЬСЬКА ЗІРКА»

ЩО ЧИТАТИ? ЗАМІСТЬ РИЦЕНЗІЙ.

Як швидко проходять, проминать пори року. Ось невдовзі вже буде осінь з своїми сльотливими довгими вечорами. А так прийде, непрошина зима, з довгими, холодними темнimi ночами. Як добре тоді забути за всі турботи буденого життя, і сидіти десь в теплі і відпочивати. Очевидно, що найкращий відпочинок, та душевне задоволення приносить для нашого тіла й душі (можливо хтось скаже: телевізор), но ні, ніколи, тільки добра й корисна евангельська книжка. І дяка Богові, що ми ось тут на еміграції, на новім місті поселення, але маємо що раз, більше і більше, рідної евангельської літератури, між котрою є дуже цікаві та корисні книжки.

До останніх належе щойно видана книжка М. Подворняка: "Брат і Сестра." М. Подворняк є непересічно талановитий новеліст. Він не потребує реклами.

Його нова книжка "Брат і Сестра" це є повість з воєнного лихоліття, на наші любі Волині, під час другої світової війни. Ці безжалісні, жорстокі мордовання жилів та наших бідних селян, зрушують серце до самого дна. Дія відбувається: Вишновець — Почаїв — Кремянець. Головні герої, віруюча дівчина Наташка, та німецковоєнно полонений Ігор, котрого вона нарежуєчи своє власне життя, урятували від неминучої смерті. Дальша їх доля, та доля нашого волинського села, це один з епізодів, що приносить для нашого бідного народу, нещасна проклята війна, бодайби її вже ніхто ніколи не знав до кінця віку.

Раджу її всім прочитати. Ті з нас що жили в Канаді чи в З.С.А. і не бачили і не переживали цих жахіть, можливо ми б навчилися бути більше вдячні нашому Господеві за то. Знову ж ті, що переживали і оминули цих жахіть, зістали живі та здорові, ця книжка може вам пригадати, що ви маєте, за що дякувати Господеві, бо багатьох не було таких щасливих як ви.

Книжка написана гарною барвистою літературною мовою, великого формату і має 264 ст. Ціна її 5 дол.

Замовляйте від:

"Doroha Prawdy"
P.O. Box 3, Station D
Toronto, Ont., Canada M6S 3J5

"Єв.Голос", липень-серпень, 1979

Сенсаційна повість

Невтомний письменник Болинської Землі Михайло Подворняк знову збагатив нашу літературу новим твором "Брат і Сестра". Повість обіймає воєнний час Другої світової війни з усіми страхіттями наступу й протинаступу воєнних дій на сході Європи, точніше, на українських землях, що шматували не лише землю й людський дорібок століть, але ще більше тіла й душі нашого народу. Опис тих дій незвичайно цікавий і повчальний тому, що все те відбувається на канві реалістичних переконань героїв твору.

Атеїст Ігор, полонений червоноармієць, вирятуваний від смерті віруючою дівчиною, що наразила своє життя, щоб вирвати його з німецьких рук, довгий час вагається, нерішений, бореться зі своїм сумлінням, що сформоване в большевицькій школі, затвердло як камінь, і треба було багато ударів божого молота, щоб той камінь таки сокрушився й засніла християнська совість у всій своїй красі і ласці. Він навчився чинно прощати навіть катам і не сплямив своїх рук людською кровлю.

Там виступає також виродок нашого села, що здіб-

ний служити всім і здібний також доожної підлоти аж до диявольської злоби провокувати нищення власних українських людей через убивство німців, щоб тільки викликати замішання, розтіч, горе й жах.

Повість була б дуже прикра тим описом, але все це блідне серед прегарних описів краси рідної землі, добрих і щиріх наших людей, тихих і дбайливих хліборобів, все скорих до помочі, милосердя і прощення, бо наш народ з природи релігійний, його душа тягнеться до Бога, любить божий закон і виконує його.

З одного боку страхіття війни, з другого краса й доброта людського серця на тлі волинської тихої сторони, де, за словами поета, "бандура висить на стіні". «Кожна межа, кожна діріжка і стежка, кожен горбок і долина про щось йому кажуть, пригадують минуле життя... Вони пахнуть квітками, вони шепочуться між собою також мовою, яка йому дуже знайома й невимовно люба. Вітру немає зовсім, тому жита стоять стіною і не ворушаться. Іх накрив вечірній туман і не дає їм змоги ворухнутися.» (стор. 22).

На тій прегарній землі зміняється влада. І кожна з тієї влади є "справді жорстока, як і попередня, що забирала людей уночі й ніхто не знат, де вона їх дівала".

Або такий опис: «Чарівна й дуже тепла волинська осінь. Вона спокійно ходить полями, золотить листя придорожніх тополь, розстелює по стерні біле павутиння» (стор. 28).

Та мимо всіх страхіть і жорстокостей війни, таки перемагає вкінці віруюча людська душа, що навіть на згарищах вміє в іднайти християнське світосприймання, любов і прощення, та йде до нової будучності, де буде всецілий мир, братолюбіє й добро.

«Не оглядайся! Пригадай Лотову жінку, коли вона втікала з горючого міста Содоми. Ідім!... Бог буде з нами. Ми не маємо куди вертатися, а тому ідім... і вони пішли перед себе. Вони йшли туди, де була ясніша голубіння неба, бо там заходило сонце. Над ними лунав спів жайворонків, навколо них цвіли весняні квіти, зеленіла трава» (стор. 260). «А на дворі, поволі, пізні сувічка, згасав ще один весняний день 1944 року.»

— Так закінчує свою повість М. Подворняк.

Технічно книжка видана на добрім папері і добрим виразним друком. Переднай окладинка оформлена вдатно мистцем Мироном Левицьким.

Сценарій добре надається на фільму бажати б тільки

перекладу на англійську мову. Для наших читачів у Канаді це нагода не тільки прочитати цікаву книжку, але ще більше передумати над тим, до чого веде війна, які її плоди і що може чекати людство, коли б большевізм побідив у світі.

о. Стефан Семчук

, К. Ф., 2, 48, 1979

ПОВІСТЬ МИХАЙЛА ПОДВОРНЯКА

Зачитався я до пізної нічі в новій повісті Михайла Мироновича Подворняка — „Брат і Сестра”. Ця проста назва книжки, що має 262 старінки чистого друку на гарному папері, однак трохи загадкова. І то добре, що автор вжив тут знак запиту, — вони рідні українські діти добрих батьків? Чи були колись чужими, незнаними одне одному, але стали в драматичній ситуації подій на Волині, під час окупації большевицької й німецької, любими одне одному в Ісусі Христі, братом і сестрою? Читачі довідаються про це і більше побачать внутрішнє світло Ігореве і Наталчине. Волинь! Вона така чудова своєю красою природи, багата трагічною історією народу. Старий загадковий млин над річкою Горинню стає символом невмирущого життя українського народу. Колись там біліло борошно, крутилися жорна майже невпинно. А ось тепер в його занедбаній хатині зниклого власника, відбуваються пошепки наради кількох людей села Гончарівки про те, як їм рятуватися та як подати поміч іншим, стражданням полону і жидам, що дивилися щоденно смерті в очі. Ці люди не втратили надії, не забули про Україну, трохи вони вірили в Бога. Вірили

і мучилися в душах, — чому Він наче забув їх і край Волині сплюндрований, нещасний і наляканий.

Тоді виступають тихо, боязно дієві персонажі-евангелисти, бо їх було дуже треба конспіративному проводові українського підпілля. Дівчина Наташка, що знала німецьку мову, і батько її Мартин. Вони ризикували своїм життям, любили людей і розважали їх надією на Бога, що засступається за покривдженіх.

Автор цього разу зачепив вдумливо і справедливо оту невмирещу людяність у серцях людей, що здавалось були вічними ворогами. Правду побачив соєтський командир Кручков. І подружив з українцем лейтенантом Ігорем. Поляк і жид-лікар виявили ту саму людяність, а українці до них. Цього ми не можемо забути, ігнорувати.

Михайло Подворняк знає Волинь свою незабутню і малює її пензлем мистецькими слова: „млин знову співає свою журливу пісню, яку слухали задумливі лози, що росли над берегом”. „Десь глибоко над лотоками дзюпчище вода, завжди одинаково, ніби там хтось сидить і переливає її відрядами”... „Теплий вітер повівав... гладив трави невидимою рукою, а тоді вони ніжилися, хилилися до землі”...

Дивлячись на гарну обкладинку мистця Мирона Левицького і гарно видану повість „Брат і Сестра” думається про наших добрих меценатів, що підтримують видавництво „Дорога Правди”, яке видало

низку корисних праць, а тепер також видало ще одну повість Михайла Подворняка.

Д-р Іван Кмета-Ічнянський

„Укр. Голос” г. 35, 1979

Нова добра повість М. Подворняка

У видавництві „Дорога правди” вийшла під кінець минулого місяця черговою книжкою більша повість Михайла Подворняка, що має назву „Брат і сестра”. За цією скромною назвою криється насправді сильно драматична історія переживань українців Волині під кінець Другої світової війни, коли німецькі наїзники України почали програвати, стали від цього ще лютіші, як були, та знущалися з допомогою своїх польських прихвостників і над населенням волинських сіл та міст і над полоненими з советської армії, які в довірі до німецької пропаганди та з ненависті до комуністичної кормиги десятками тисяч здавалися без бою. В цю страхітливу дійсність М. Подворняк зумів зручно вплести історію одного з таких полонених, якого мешканці традиційного і глибо-ко-релігійного села з риском смерті виривають з колюни півживих кол. сов. воїків, що іх ведуть че-

рез село та який опісля до dna душі і серця переживає всі страхіття останніх місяців Райху і з допомогою родини українських евангеліків та зокрема їх дочки, що й стає справжньою сестрою врятованому, переходить складний етап від розбитого в ілюзіях і безкорінного атеїста до глибо-кої віри в Мудрість Всевишнього та до повного оптимізму й активності українця, який на свому малому відтинку дії вміє робити добро, рятувати загрожених і заставляти до свідомості, що Бог керує світом і в цьому має теж ясне майбутнє для українського народу. Добре і вправне перо письменника М. Подворняка, що може справді дивувати своєю літературною плодовитістю, розгорнуло на 262 сторінках книжки з культурною обкладинкою Мирона Левицького повну напруження і прецікаву акцію, в якій повно тогочасності і навіть конкретної іс-

торичної дійсності (напр. акції українських партизан, врятування українцями цілої родини місцевого жидо-лікаря й інші) та яку чита-

єте просто не відкладаючи книжки. Волинь стала сце-ною для ще однієї доброї повістевої появі в нашій лі-тературі, — і М. Подворня-кові можна за мистецьке сформування її знову широ-та з приємністю погратулю-вати.

(ак)

“ВІТЕР З ВОЛИНІ”

Спогади Михайла Подворняка

Накладом Інституту Дослідів Волині, 242 стор. Вінніпег, 1981 року.

Числом 44 позначена найновіша книжка — “Вітер з Волині” редактора Михайла Подворняка, а на творчому списку цього автора — це вже чи не 19 книжка.

Правдиво пише отець протоієрей Степан Ярмусь у передмові до цих спогадів, що найновіша книжка Михайла Подворняка читається, як кажуть, за одним духом. Її просто не можна відкласти до завтра, бо хочеться знати — а що ж далі?

Цінний вклад в нашу мемуаристику

Історія життя народів світу незаперечно доводить, що той народ, який не знає своєї історії, приречений на те, щоб свою історію, помилки і невдачі повторити. Наша сучасна бездержавність мусить спонукати кожного вивчати і досліджувати наше минуле, нашу історію і наші помилки, щоб не допустити до їх повторення в майбутньому. Виходячи з таких міркувань, “Вітер з Волині” не можна оцінити інакше, як великий вклад в нашу мемуаристику, як цінне першоджерело для вивчення нашого недавнього минулого.

На основі особистих переживань автор спогадів показує велику трагедію Волині та України під час Другої світової війни, коли в огненних бурях і боях відбувалися змагання нацистської Німеччини та комуністичної Росії за нашу священну українську землю. Він розповідає нам як ці змагання перепліталися з революційним поривом української нації бути господарем на своїй землі. Редактор М. Подворняк короткими, але ясними реченнями-мазками малює картину життя українців від вибуху війни у вересні 1939 року до повторного приходу большевиків весною 1944 р.

Очима християнина-правдолюба

У спогадах Михайла Подворняка немає сторінки вільної від напруження, від безвихідних ситуацій, загроз, утеч, переходів кордонів, фізичних та моральних тортур, та численних сцен нечуваних звіrstв людини, на описування яких немає людської мови. І сам автор проходив крізь ці жахливі видовища Данітівського пекла не як “американський спостерігач”, а як живий і діяльний учасник. І якщо читачеві часом здається, що

він на місці автора діяв би інакше, чи може тікав би світ-заочі з палаючої Волині, то на це автор відповідає дуже сильними аргументами.

Лише віра в Бога і сильна любов до рідного краю спонукали і змушували автора діяти так, як він діяв і залишатися там, де він залишався. Сторінки спогадів

переповнені хвилюючими сценами, де автор попадає в повну безвихід, де, здається, єдиним виходом було "хоч з мосту та в воду", але Михайло Подворняк належить до людей, які розмовляють з Богом і надіються на Його обіцянку: "Стуйайте і вам відчинять, просіть і вам дадуть". Не раз і не два бачимо ми автора в молитві на колінах не лише в молитовному домі — ні, там і тоді, де обривається дорога, коли людина не знає, як діяти і як пережити до завтра. Ця надія на Бога і невидимі Господні дорожковази допомогли молодому Михайліві пережити "время люті", вийти у світ і послужити словом і ділом Богові і нашому народові.

Жахлива правда про повстанський рух

Описуючи жахи німецької чи совєтської окупації Волині, Михайло Подворняк кидає також багато світла на революційно-визвольний резистанс українського народу у формі Української Повстан-

ської Армії, організованої, як він пише, "якимось Тарасом Бульбою".

Великою заслugoю автора "Вітер з Волині" є хоч спізне на 35 років спростування мітів та легенд про УПА, поширюваних фотельними графоманами хлоп'ячого бонопартизму, які ніколи в УПА самі участі не брали. Цієї правди про розкол УПА та про жахливі злочини братовбивства давно вже чекає здороводумаюча спільнота вільного світу, якої баламутити так званого визвольного фронту не потрапили завести в оману.

Щоб було всім ясно Мих. Подворняк, як правдивий християнин і правдолюб, розповідає правду про УПА такими словами:

"За якийсь час багато наших хлопців, що служили в УПА втекли додому. Вони були ідейними хлопцями, пішли до УПА з патріотичного почуття, з національного обов'язку, але тепер не могли погодитися з тим, що робиться в самій УПА, не хотілося ПІДНЕСТИ РУКИ НА СВОГО БРАТА і зневірені прийшли додому. (Підкр. мое С.К.)

Не дуже я розбирався за Польщі в тих різних згубних партіях, до жодної з них я ніколи не належав, але тепер я побачив, що більшість свідомої молоді, а також старших людей на Волині були по боці мельниківців. Мельниківцями була також уся волинська інтелігенція, а

тому тепер уся симпатія нашого народу була на боці мельниківців, бо вони були більш толерантні, вирозумілі, а при тому були щирими патріотами. До нас, евангельських віруючих, ставилися добре, не понижували наших релігійних почувань, шанувала нашу віру наївні з вірою православною, до якої вони

всі належали. Бандерівці ж були іншого покрою. Вони також були патріотами, але та їхня "патріотичність" не мала меж, не мала тепер жодного стриму. Вони виразно проголосували, що в майбутній Україні, яку вони збиралися очолювати, не буде жодних політичних партій, окрім бандерівської, не буде жодної релігії, окрім тієї, яку скаже визнавати їхня партія. А нам, евангельським віруючим, відразу таки казали, що коли вони в Україні прийдуть до влади, то зроблять з нами те, що німці зробили з жидами. І ми вірили, що таке було б, бо пізніші їхні дії на Волині показали, що ті люди можуть таке зробити.

Тепер у бандерівцях опинилися молодики, які тільки були здібні на те, щоб грабувати і вбивати. Ішли для того, щоб мститися на своїх противниках і не тільки на німцях чи поляках, але на своїх братах, які були незгідні з їхньою ідеологією. Це були люди, які не мали в душі жодного співчуття до людини, жодного сумління. Вони

робили "революцію", а люди мовччи просили Бога, щоб Він з ласки своєї не допустив їх до влади.

Не знаю, як на ту пору було по інших місцях Волині, але в нашій околиці на Крем'янеччині бандерівці мельниківців перемогли. Не тому, що бандерівці було більше, а тому, що мельниківці не бажали провадити братовбивчої боротьби і спокійно вступились з дороги. А бандерівці, захопивши владу, опанували ситуацію і люто розправлялися зо своїми противниками. Мучили наш народ не менше чужого окупанта. Днями сиділи десь в лісі, а вночі приходили до села робити своє темне діло. Були це переважно молоді хлопці, часто підростки, оте сільське шумовиння, яке сновигалося по селах і принесло нашему народові чимало горя, побільшивши його нестерпні страждання. Не було для них нікого старшого, вони не признавали над собою жодного авторитету і люди дивувалися, чи ж справді вони не мають якогось проводу, що він повинен їх спинити.

Найбільше запам'яталося нам бандерівське СБ (Служба Безпеки). Цих двох літер наші люди боялися не менше, як НКВД чи Гестапо, бо хто попав до їхніх рук, живим уж не виходив," ("Вітер з Волині" стор. 180-182).

Коментарів до цього опису не треба — це жахлива правда, про тих, які плянують "визволити" Україну ще раз, але цим разом вже "кадрами компартії та комсомолу". І ще раз хочеться сказати: Не дай, Боже, нам таких "визволителів і такої однопартійної сваволі. Нищили Україну нацисти, нищать тепер большевики — це чужі зайди, але як можна терпіти терор і сваволю тих, які називають себе "братами-українцями"? І ми дійшли до ще однієї теми, яка пронизує "Вітер з Волині" — це тема "братерства".

Є різні критерії, що визначають ступінь братнього споріднення між людьми. Ми,

як християнська нація, повинні керуватися християнським визначенням "братерства", даним Самим Ісусом Христом, який сказав:

"Бо хто волю Отця моого, що на небі, чинитиме, той мені брат, і сестра, і мати" Матв. 12:50.

Автор "Вітру з Волині", на жаль, звужує означення братерства до вузько-сектантського розуміння, не поширюючи його на інші віровизнання українців, які не гірше євангельських віруючих "чинять волю Отця". У книзі, щоправда, знаходимо чимало згадок про православні церкви, про Почаївську Лавру, яка викликала в автора глибоке захоплення і подив.

Книжку "Вітер з Волині" з одинаковим інтересом прочитають всі українці. Вагато українців з-під стягу голосного Визвольного Фронту, читаючи розповідь Михайла Подворняка, побачать, під яким "проводом" була їх партія і куди вона може завести їх тепер, якщо маса буде сліпо наслідувати "вождів", які не вродилися бути вождями.

С. Кандиба

НОВИЙ ШЛЯХ -

PIK LII, Ч.48, 28 ЛІСТОПАДА 1981

Кожному слово

ГІРКА ПРАВДА ПРО УПА

У "Новому Шляху" з 27 березня 1982 р. була поміщена стаття п. С. Новицького під заголовком "Пишіть правду про УПА". Пан Новицький своєю статтею пробує переконати читача, що книжка-спогад М. Повдорняка "Вітер з Волині" є пересоленою, що автор допустився до прогріхів і тим самим зменшив історичну вартість книжки, бо ж знаєм, що кожний історик дуже вередливий. Чи то відноситься до всіх авторів?

Я цілком згідна з п. Новицьким, що нам треба писати правду про недавно минуле, про партизанський і упівський рух, про міжусобиці, але я не згідна, щоб із змісту книжки виравати окремі речення і своїми коментарями ставити під сумнів правдивість переживань Автора. Щобільше, дивуватись, що о. д-р Ярмусь свою передмовою схвалює написане у книжці.

Як уродженка Волині і як учасниця партизансько-упівських "подвигів" хочу сказати, пане Новицький, що книжку М. Повдорняка я прочитала за одним подихом.

Автор так чітко описав подію за подією, так, як вони відбувалися.

Читаючи її, мені душа боліла за безталання нашого народу, очі наповнялися слізми, а перед очима наче на екрані з'являлися картини моого пережитого, які йдуть за дуже подібним порядком:

підступне арештування, а потім розстріл Ореста Тарасевича — повітового ОУН на Володимирщині, роззброєння нашого партизанського загону, командантом якого був Арієць-Білій, теж на Володимирщині, арешт старшин загону, у полоні на Січі, мені загроза розстрілом, утеча з Січі, прощання з батьками, у підпіллі від СБ, прощання із палаючою Волинню, яка в зойках і муках, як ранена левиця спливала кров'ю своїх дітей.

Як бачите, пане Новицький, наколи б я писала свої спомини, то вони були б дуже-дуже подібні і розділами і змістом до споминів М. Повдорняка "Вітер з Волині". Книжка "Вітер з Волині" — це і є та гірка правда про УПА, якої не можна ні змити, ні витерти з нашої

історії. Кров тих відданіх патріотів на бандерівських руках, на які сл.п. Митрополит Шептицький видав клятву і її було читано на похороні полк. Р. Сушка.

У своїй статті п. Новицький пише: "... це не можливо, щоб СБ била шомполами селянина Гната, щоб він видав у кого в селі є ровери", але дальше твердить таке: "... станичний мав список роверів. І наколи комусь з організації було потрібно ровера, він міг одержати його тільки від станичного! Якби такий, як наведений М. Подворняком самовільний вчинок трапився, таких чекала куля". Ви потверджуєте, пане Новицький, написане у споминах М. Подворняка, що куля чекала за ровера, за коня, за свою думку, за невизнання зверхицтва СБ.

У бандерівському УПА було сільське шумовиння, а може просто люди, яким дали зброю в руки, для яких не було ні людських, ні Божих законів, і в жадобі за владою робили "візвольну" роботу, вони і розправлялися кулями для "добра" України. То хіба гріх для М. Подворняка за те, що він написав?, не для тих, що давали наказ?

Я порадила б для всіх тих, хто не читав прочитати "Відозву ОУН" із 1941 р., автором якої була віддана патріотка Олена Теліга.

Відозва ОУН надрукована у книжці О. Теліги на ст. 133-36. Цитую із ст. 135-ї "... Яка ж рука могла знятися на Бойового Референта УВО і Крайового Команданта Сеника? Кому була потрібна смерть Миколи Сіборського, людини, що займала чолове місце серед інтелектуальної і духової еліти української нації.

Націоналісти! Ми довго вірили у вічного українця, який прокинеться — гадалось — у групі відповідальних за бунт одиниць. Це не сталося! Раз ставши на шлях зради, бунту й руйництва, сили анархії і божевільного злочинства, докотились до підлого братовбивства.

Житомирський злочин зриває маску з обличчя Бандери і його спільніків!. Одним із перших 15-ти спільніків Бандери був Роман Шухевич-Чупринка. Дозволю собі навести цитату без пояснень із книжки "Розбрать" д-ра З. Книша, видану у 1960 р. на ст. 82-83 читаємо: "...Класичним типом агентури Ярого є Стахів, що недавно зривав зо стіни портрет Вождя (полк. Євгена

Коновалця) і пропонував своїм помічникам стріляти в портрет за "премію" 10 фен.

Історія вже записала про ту жахливу роботу, яку зробила диверсія Бандери.

Яку історію ми пишем тепер тут, поза межами Батьківщини, в країнах західно-демократичного світу?

Та сама група людей продовжує ту саму роботу перебирання влади у свої руки, не дивлячись на наслідки, не дивлячись кому з цього користь. Перебрали під свою парасольку Українську Народню Поміч, старались перебрати Український Народній Союз, СКВУ, Гарвард, робили скандал за В. Мороза а потім із В. Морозом, скандал із українською католицькою церквою в Англії, та із ХІІІ Конгресом УККА.

На заслужених авторитетних людей таких, як первоієрарх Української Православної Церкви Митрополит Мстислав, головний предсідник УНС І. Фліс, проф. О. Пріцак, голова ПУН М. Плавюк полилися жахливі лайки у пресі тієї ж групи за те, що ті люди мають свою думку. Щастя, що це не на Волині, а то було б з ними те саме, що з Калеником.

Правда про УПА — є гіркою, а еміграційна дійсність каригідною.

Надія Каркоць

НОВИЙ ШЛЯХ

РІК LIII, Ч. 28, 10 ЛИПНЯ 1982

З НОВИХ ВИДАНЬ

ВРАЖАЮЧІ СПОГАДИ

(М. Подворняк. Вітер з Волині)

Нешодавно видавництво «Волинь» у Бінніпезі випустило друком спогади Мих. Подворняка під вищезгаданою назвою. Передмову написав прот. Степан Ярмусь, який пише: «Рідко коли буває так, що я прочитаю книжку (понад 200 стор.), як кажеться, «за одним сидженням». Але ось «Вітер з Волині» Михайла Подворняка... я почав читати однієї суботи по полуничі, а докінчив читати у неділю ввечорі. Так будуть і інші читати цю книжку»...

Ця книжка охоплює спогади автора-евангелиста про часи від початку наступу Німеччини на Польщу й закінчується 1944 роком, втечою населення перед наступом радянського війська. Автор, що жив у селі, добре знає життя волинського населення, сам пережив у ті роки страшні небезпеки й поневіряння. Прихід радянського війська, що приніс багато жахів і зубожіння, а також і загрозу для життя безлічі людей — арешти, розстріли, висилання на заслання маси населення — змусили автора втікати через кордон до Польщі. Але, поживши там недовгий час, він засумував за рідним селом, родиною і, перейшовши нелегально кордон, повертається до рідної хати. Але побачивши жахи обставин, він знову ладен тікати.

Автор яскраво змальовує прихід німецького війська і втечу більшовиків. Тут знову бачимо німецьку брутальність і жорстокість військової влади, спалювання сіл, розстріли невинних людей. Далі висвітлює зародження Української Повстанської Армії, яку люди підтримували, даючи всебічну допомогу. Повстанці перервали всі зв'язки німецької влади з селами, захопили приготовані до здачі контингенти зерна та продуктів. У відповідь — німецькі напади, нищення населення.

Далі автор показує розкол УПА на мельниківців і бандерівців, взаємну боротьбу й жорстокість, боротьбу поляків проти українців, а українців проти поляків. Знову безліч знищених родин, сіл, хуторів разом з жінками й дітьми. В цьому показі бачимо об'єктивність автора. Він боліє душою і за внутрішню боротьбу серед свого населення, а також поміж поляками та українцями, що, як він припускає, інспірували наші вороги. Безліч смертей, безоглядної жорстокості. Автор був також мобілізований до господарського чи так званого земельного відділу УПА. Бачив те життя збизъка, десятки людей знав особисто, перебував не раз у великій небезпеці.

Його книжка у великій мірі є історією життя волинського села, його страждань, зокрема на Крем'янецчині. Обійшов він, шукаючи порятунку багато місцевостей, ба-

чив спалені села, побитих людей, а будучи патріотом своєї країни, все те тяжко переживав. Частково автор освітлює й життя громад евангеліків, їхню дружність і допомогу одні одним не тільки у своєму селі, а скрізь, де він, поневіряючись, мандрував.

Книжка справді читається з захопленням, хоч часто спровокає сумне враження від боротьби між українцями, від жахів війни та польсько - українського взаємного винищування. Ціна 9.00.

Дм. Чуб
ВІЛЬНА ДУМКА

Ч. 50-51 (1640-41) — 20-27.XII.1981

Вітер з Волині

Михайло Подворняк, автор кількох інших книжок зі споминами життя в Волині, видав ще одну, п. н. Вітер з Волині. В ній він прекрасно описує трагічні переживання людей на Волині в часі під час другої світової війни, під двома окупаціями: німецькою і союзницькою. Після того настає терор українських повстанців.

Подворняк знаменно описує як під час совєтської окупації Волині комуністи заводили комуністичну систему в селях, і сильний спротив до тієї комунізації.

Описує він і початки повстанчої боротьби. Ця боротьба почалася власне на Волині.

"Укр. Голос", № 39, 1981

КНИГА ПРАВДИ, ЛЮДЯНОСТИ І НЕХИБНОГО ПАТРІОТИЗМУ

(„ВІТЕР З ВОЛИНІ” МИХАЙЛА ПОДВОРНЯКА)

Книга спогадів названого вгорі автора не є звичайним мемуарним твором, які досить часто подибуємо в нашій літературі поза Батьківчиною. „Вітер з Волині” — це твір унікальний так своєю широтою, як і пристрасним прагненням правдисправедливості, міжлюдських взаємин, прагненням і проповіддю таких взаємин: братської любові і шапобливої толеранції. Саме це робить дану книгу унікальною книгою християнських чеснот у нації далеко поза християнській добі.

І дуже до речі, дуже „до линії” цієї книзі, написаній глибоко моральною людиною євангельського віровізнання, прийшлася передмова православного священика (прот. д-ра Степана Ярмуся) — живе свідчення справжньої релігійної толеранції, — чого не раз так дошкільно нам бракувало і бракує й досі.

„Спомини „Вітер з Волині”, — читаємо в передмові, — написані правдою: чистою, радісною, болючою і жахливою правдою. (...),

Ці спомини написав автор повний патріотичної любові до своєї нічим незаступимої Батьківщини, до її народу, до правди, до Бога”.

Набожність — необхідна передумова, ґрунт правдисправедливості; це авторове переконання проізує всі 240 сторінок книги. Без Бога в серці людина втрачає Божу подобу — основу справжньої людяності; вона скочується до рівня свого сутто фізичного єства, стає твариною. І найперше, чим боляче вразила автора большевицька влада, це було насильне вирівдання безбожництва в школі, намагання отруйти ним юні душі школярів (Автор під час большевицької навали на Волинь був учителем в сільській школі. — А. Ю.).

„З району прийшло розпорядження, щоб не починати навчання в школі молитвою, а треба дітей вчити співати „Інтернаціонал”, а також інших світських пісень про комуну і про Сталіна. Прийшли також нові шкільні підручники, в яких висміювалася релігія, і до

того треба було поволі привчати дітей. І жаль мені було тих маленьких діток, жаль їхніх чистих сердеч, які відтепер треба було затроювати безбожям, але я порадити тому нічого не міг. (...). Я побачив, що мені, християнинові, немає міс-

ця для праці там". (Стор. 30).

Дуже вимовно і просто, без високих фраз і мудрувань політика, простими словами мешканця села автор має важку атмосферу підсоветського життя-буття:

„Пливли дні за днями, сумні і невеселі. Небо пла-
кало дощем, а люди були
ніби чомусь прибиті. Без
найменшого вдоволення на
обличчі, без радості в ду-
ши. З панського майна на
фільварку майже нічого не
лишилося. Всякі активісти в
селі обернули зерно на са-

могої і пропили, навіть ву-
лішки в пасіці попрєвертали,
мед вибрали, а бджоли
попалили. (...). Усюди там
тепер була пустеля, подесь-
ка худоба ходила, де хоті-
ла, з'яла колись гарні кві-
ти, ломчла молоді дерева”
(Стор. 31).

„Вітер з Волині” є кни-
гою, де з граничною пре-
конливістю представлено ор-
ганічне поєднання набожни-
сті (лісної, не удаваної) з
людяністю, чи кажучи попу-
лярним міжнародним термі-

ном — гуманістю (очевид-
но, також не удаваною, фор-
мальною, а справжньою, лі-
йовою (хх)). Так само спра-
жня набожність не чає ні-
чого спільногого з релігійним
фанатизмом, коли визнавання
іншої віри (навіть лише ін-
шого церковно-релігійного
обряду) вважається за слу-
гув антихриста, пекельного
ворога. А че ж мусить бу-
ти ясно, що Богові цири
молитва прийнятна однако-
во — чи за православним
обрядом, чи за католиць-
ким, чи за баптистським. І
книга Мих. Подворняка пов-
на осуду і великого болю
з приводу незгоди і павіті
проливу крові в міжрелі-
гійних і міжпартийних чва-
рах на терені дорогої авто-
рові Волині. (мова про часи
діяльності УПА під прово-
дом Бандери — Лебеля —
 прим. „У. г.”)

На ст. ст. 136-137 автор

одовідає, як він з доручен-
ня громади євангеліків про-
сив кошенданта української
поліції дозволити охрести-
ти нового члена громади за
баптистським обрядом.

„Жодного хрещення ми не
дозволяємо вам, бо тепер
уже не буде так, як було
раніше. Іже досить того...

— Чого досить? — спи-
тався я.

— Отих ваших богослу-
жень і всього того нено-
трібного.

— Пане коменданте, — казав я, — таке саме ми не давно чули від безбожних більшевиків; але від вас, своєї людини, українця, я не сподівався того почути. Чи ж ви справді думаете, що ми тепер не маємо права молитися Богові, виконувати свої релігійні потреби і служити Богові згідно нашого віровизнання? То ж нас пішили більшевики на рівні з усіма іншими релігіями і ми, так само, як ви, чекали тієї волі, що оці прийшла. Чому ж ви тепер забороняєте нам мати наше хрещення, яке ми мали за Польщі, навіть мати за більшевиків? (...).

Комендант перегортає якусь книжку, навіть не глянувшись на мене. А потім грізно сказав:

— Тепер є Україна, а в Україні має бути тільки одна віра. А більше тут жодних вір не буде. Має бути віра православна. (...).

— Пане коменданте, — не здавався я, — а що ж буде тоді з усією Галичиною, яка не є православною?

— Треба буде щось робити, щоб і Галичина була православною. (...).

Я подивився на нього і якоє сумно мені стало на душі. Український прапор, ніби українська поліція, українська влада, а вже на перших початках починається дія "нова неволя".

Кожен сумлінний читач, котрому пощастило вийти цілим з халепи тодішніх літів на Волині, признає Мих. Подворнякові повну рацію: він подає факти волинського життя-буття тих часів без утаювання і без передбачення чи применення, а такими, якими вони дійсно були; подає, як людина правди, інораз болючої і жахливої правди. І пайбільші болючою правдою є нищення української людності нашими ж таки, українськими руками. Ось на ст. 142 читаємо про українців — совєтських вояків, які добровільно йшли в полон до німців, не бажаючи боронити зленавіджену комуністичну владу. Вони бо не знали душогубної настанови Гітлера — нищити українську людність, щоб мати "життєвий простір" (тебенсравм) для німців. Побачивши це навіч, полонені українці — вояки совєтської армії всіляко намагалися втекти, уникнути полону і переходили в селях, а тут... Але дамо слово авторові:

....стали в господарів на працю, але багато їх потім таки загинули, але вже не від німців, а від своїх нерозумних і боже вільних партійців, які кожного полоненого з Великої України вважали комуністом".

До таких же фактів болячої правди — нищення самих себе через нерозум партійного фанатизму — належить жалюгідна боротьба бандерівців з мельниківцями на терені Волині. Ця міжусобна боротьба призвела до того, що УПА (Українська Повстанська Армія), завдання якої було боронити українське село на Волині перед німцями та поляками, „втратила свою силу і не могла належно боротися проти своїх ворогів. Вона також у людей втратила пошану і повагу”. (Стор. 179).

Автора ця братовбича колотчча так болить, що він декілька разів гостро осуджує її на сторінках своєї книги, як злочин і безглаздя, сугеруючи читачеві, що в майбутньому українці ніколи не повинні цього дозволитися. Боляче читати хоч би оці рядки:

„Була тепер Україна, ніби своя влада, але вона не була краща за большевицьку чи німецьку” (Стор. 183). А на стор. 185, оповівши перед тим про замордування своїми ж таки упівця Каленика, що розчарувався в наслідок поділу УПА на бандерівську і мельниківську частини, автор ще раз подає — як притноблювала ця міжусобиця волинських селян-господарів:

„Люди мовчки стояли, пригнічені, прибиті тяжким горем, здивовані. Такого вони ніколи ще не бачили і такого не сподівалися бачи-

ти. большевики вивозили людей на Сибір, мордували по лъохах НКВД, німci вивали людей на постражах іншим, але це були чужинці, окупанти. А тут страшна картина, якої доконали ніби свої, ті повстанці, па яких люди надіялися, яким довіряли своє життя”.

Дуже показова також історія з бібліотекою автора, оповіджена на сторінках 188-192. Дикунство розпропагованых молодиків, типових „людей однієї книжки” засвідчено автором з незабутньою, потрясаючою силою. Ось сцена розмови автора з „повстанчим провідником”.

„Я підійшов (пише автор про себе) близче і остав-
пів із здивування. Це ж був знайомий мені з сусіднього села хлопець, напівписьменна людина, яка не мала жодної свідомості, хто во-на.

— Ви, друже, чого хочете? — спитався він мене.

— Я прийшов у справі моїх книжок, які забрали у мене півтора місяця тому ваші вояки, — відповів я.

— Я знаю, знаю. Але тих большевицьких книжок, я не думаю, що ви їх повинні отримати. І якщо ви думаете, що в Україні ви будете заводити нову віру, то наперед вам кажу, що того не буде.

— В Україні не може бути однієї віри і однієї церкви, як і не може бути однієї політичної партії, бо тоді Україна не буде вільною, а буде тоталітарною. Якраз такою, якою вона тепер і є, — відказав я спокійно.

Цей „друг” підійшов до мене і з усієї сили вдарив мене в обличчя. „Ось тобі книжки, штундо”, — процідив він крізь зуби (...). Пригадую, що тоді я пішов на свої сіножаті, сидів довго над річкою, слухав шепоту очерету і не міг знайти спокою. Просив у Бога ласки, щоб Він не дозволив такій владі оволодіти нашою бідною Україною, яка вже аж надто має багато таких „визволителів”, які при-

носять їй безліч горя”.

Правда, людяність, патріотизм — головні віхи, непомильні дороговкази, що водили пером автора. Двоє перших в ісцітлено вже менш-більш достатньо; тож спинимося тепер на третьому — на патріотизмі.

Ми недарма в наголовку цієї статті дали ще й прикметник: книга нехібного патріотизму. В сучасній добі, з „легкої руки” большевиків поняття гуманізму, демократизму і патріотизму зазнали такого спотворення, що хоч-не-хоч, а мусиш прикметником відмежувати-

ся від большевицького червоного патріотизму (як і від червоного кремлівського гуманізму і демократизму).

Та недарма кажуть: „погані приклади заразливі”, несуть спокусу іх наслідувати. Отож і вибуялий патріотизм тих примітивних молодиків, так яскраво змальований у даній книзі, є не що інше, як спотворення, пародія на дійсне патріотичне почуття і поступовання. Дійсний, справжній патріотизм несполучний з жорстокістю, з ненависницьким шовінізмом, з безбожництвом; натомість він природно сполучається з зичливою лагідністю, з толерантністю, з набожністю.

Саме про це говорить читачеві автор „Вітру з Волині”, і читач охоче і з вдячністю з ним солідаризу-

ється. Та ця книга імпонує нам не тільки своєю ідейністю, глибокою слушністю думок, але і талановитим мистецьким їх висловом. З цитат читач мав уже нагоду милуватися простенькою, без зайвої „літературщини”, але точною і чепурною фразою автора, якої мовостиль, зокрема синтакса, — отже ніби зовнішнє ЯК пильно узгоджене з ЩО.

з об'єктом, з місцем і часом зображеного. Хочемо закінчiti наш побіжний розгляд книги ще одною невеличкою цитатою, що — на наш погляд — є доброю ілюстрацією сказаного і, сказати б так, завершальним подувом „Вітру з Волині” у нашому сприйманні.

„Одного ранку я вийшов за село на горбок подивитися на великі пожежі за рікою. Я став на якомусь камені і дивлюся — під лісом далеко іде до села якась жінка. Мені показалось, що її хода мені знайома. Чомусь мое серце мені защеміло і задрижало.
— Невже ж це моя мати?
— стукнуло мені в голові. Так, мати... Боже мій, мати!... Я почав бігти навпроти до лісу і махати руками. Мати пізнала мене, а коли я наблизився до неї, вона обійняла мене, але не могла промовити слова.

— Мамо, мамо, як ви прийшли аж сюди? — питався я крізь сльози.

— Отак, сину, прийшла. Провели мене твої знайомі через ріку і казали, що ти, мабуть, тут у віруючих. І прийшла. Хотіла ще тебе побачити. Побачити ще хоч раз, бо може більше не побачимось. Ти вже додому не вертайся. Йди у світ, і може хтось тебе прийме. А я....-і мама плакала.

— Мамо, дорога мамо, не плачте, — заспокоював я свою бідну матір, але чув, що для заспокоєння в мене немає слів. Бідна мати. Не лякалася фронту, не лякалася куль, не боялася вогню, а таки прийшла, коли довідалася, де її син”...

Потрібну і дуже вартісну книгу видало Товариство „Волинь” у Вінніпезі, заслужило цим подяки і призначення у громаді.

A. Юриняк

**Є таке давнє латинське прислів'я:

Timeo hominem unius libri — дослівно: „Боюсь людини однієї книги” — то значить людини нерозвиненої і нездібної критично мислити.

**Ми змушені підкреслити це тому, що з часу комуністичної влади з'явилася на поверхні” советська гуманість”, яскравим виявом якої є, напр., донос Павлика Морозова на свого батька, та-кож лиховісне сталінове „советський воїн в полоні — це зрадник” і подібні дива.

Український Голос

Winnipeg, January 6, 1982

Ще про книжку „Вітер з Волині”

Про мою статтю „Пишім правду про УПА” — частину реакцію на книжку М. Подворняка „Вітер з Волині” один з мельниківських громадських діячів сказав: „Добре написав”.

Бандерівця речення прозвучало: „Ти йому добре звернув увагу”.

Стецьківець при тому висловився про книжку й її автора настільки політично неграмотно, що я не відважуюся того повторити.

Пані Надія Каркоць написала статтю „Гірка правда про УПА”.

І це спонукало мене пояснити мої думки про книжку „Вітер з Волині” та її автора.

Даруючи мені свої спомини, М. Подворняк сказав: „Щось напишіть”. Книжку „Вітер з Волині” я прочитав так само як пані Н. Каркоць: „За одним подихом”, але із „щось напишіть” у мене трохи затягнулось. У міжчасі — про що я написав на початку своєї статті — появилася кілька рецензій, у кількох часописах. І щоб не повторяти вже сказаного, я додав: „Отже — сказано все”. А це означає, що я згідний з думками рецензентів про цілість споминів. У загальному — книжка чудова. Тому я порушив лише ту

частину споминів, де автор невідповідно насвітлив певні події. І не мав я наміру цим „ставити під сумнів правдивість переживань автора”.

Проп. М. Подворняк — великий український патріот, мила й справедлива людина. Дуже чулий на на заподіяні комусь кривди. І через оцю перечуленість вихопились деякі прогрішні вислови, на що я її звернув увагу.

На церковному полі мені не подобаються лише інтернаціональні євангельські християни, з якими він свого часу мав стосунки. Зате вклав М. Подворняк чимало труду та цінної здібності в розбудову українського громадського і церковно-баптиського життя в Україні й на еміграції. Доброю оцінкою патріотичної діяльності М. Подворняка нехай послужить погромницька стаття про нього, яку помістив на двох сторінках київський атеїстичний журнал.

Він же і добрий письменник.

Проп. М. Подворняк у мене в великій пошані, і ми весь час у братерських відносинах.

Пані Н. Каркоць теж дозволила собі на це літературні і безпідставні вислови. „У бандерівському УПА було сільське шумовиння... в жа-

добі за владою... розправлялися кулями..."

Поперше, для мене існувала всенародня УПА. Подруге, сільські молоді хлопці, серед яких лише одиниці, мали середню й вищу освіту, і не могли думати про якусь владу. Потретє, недовояки УПА не "розправлялися кулями".

Міжусобиці з випадками братовбивства велися лише між організаціями — ОУНм і ОУНб, які я засуджу так само як і пані Каркоць. І за розкол ОУН з його трагічними наслідками аж ніяк не можна обвинувачувати сільських молодих хлопців; спричинниками й відповідальними за них є провідники ОУН — оті недорозвинені політично міські зарозумільці!

Справді каригідним є все те, що діялось на Крем'янеччині. Але на нашій Володимирщині чогось подібного таки не було. Навпаки, по-декуди проходила гаряча співпраця. Пані Каркоць, на-певно, знаний о. М. Мисечко, який обслуговував села Жашковичі, Волицю і Колону. Хоча він і належав до ОУНм, молодь тих сіл, яка переважаючи більшістю симпатизувала з ОУНб, з ним співпрацювала і виявляла велику пошану до нього. Більше того, волинські провідники ОУНб (особливо "Крилач") часто бували у о. Н. Лисечка і теж його

дуже поважали. Наскільки високоціненою людиною був о. М. Мисечко, нехай послужить і цей факт. Наколи після довголітнього заслання на сибірській Кемеровщині о. М. Мисечко повернувся в Україну, і за пару років на Львівщині відійшов у вічність, колись ним обслугованих сіл селяни плакали, довідавшись про смерть отого Великого священика, такої самої сили біль серця я пережив, як і по передчасному відході з цього світу моого батька.

Покарання розстрілом О. Гарасевича — великого українського патріота — я не схвалюю. Але ж це ані унівська, ані мельниківсько-бандерівська справа. І ніхто його підступно не арештував. Хоча його друзі-однодумці відраджували, він тільки пішов до бандерівців на переговори у справі, яка була вже перерішена й не дискусійна.

Це правда, що на Волині з вини, власне, отих недосвідчених політиків оформленись військові формaciї трьох політичних напрямів — мельниківські, бандерівські і бульбівські. Правдою є й те, що Д. Клячківський

(„Клим Савур”) об’єднав їх в одну УПА. Та того вчинку я не відважуюсь судити. Проте скажуть своє авторитетне і справедливе слово історики.

Я згідний з пані Каркоць, що на еміграції, особливо в останні роки, „та сама група людей продовжує ту саму роботу” сіє братонена-висництво й щось більше. Свою колотнечу проти всіх і вся й усього завершила перебранням та пониженням нашого світової слави волинянина, „героя двадцятого століття” (Сміт, Торонто) Валентина Мороза, кому Богом й Україною було призначено сповнити й на еміграції велике діло на шляху визвольної боротьби укра-

їнського народу.

Моє прохання до волинян усіх політичних напрямів: не ображаймо воїнів УПА. Залишім це завдання для Матвієнка та його „ячейок” закордоном. У 40-ліття УПА спом’янімо тих геройческих волинських борців та їх командирів: Савура, Хрона й Бульбу шевченківським „не злим тихим словом”!

Окрему пошану виявім Головному командиріві УПА Тарасові Чупринці. Хоч він і належав свого часу до „15-ки” та в житті причинився до дечого „не так”, загинув же він таки геройчно на полі слави. А недовершене діло свого батька й досі продовжує його син, Юрко Шухевич.

КНИГА М. ПОДВОРНЯКА «БРАТ И СЕСТРА»

Возможно, это будет последней книгой автора, моего старого друга. Книга отпечатана на хорошей белой бумаге и имеет 261 страницу.

Тема книги посвящена родной Волыни в тяжкое для нее время, когда две грозные волны, — одна с востока, другая с запада, — разбушевавшейся стихии второй мировой войны, разбивали мирную жизнь очаровательного украинского села...

Из-под художественного пера автора вы видите, как живую, картину «старого деревянного млина» над рекою Горинь, недалеко от села Гончаривки. На этой заброшенной водяной мельнице рождается план спасения обреченных на гибель пленников, которые время от времени проводятся под конвоем через село Гончаривку. Харитон Стручок встречается со своими двумя друзьями на мельнице, где они договариваются, как этот план провести в жизнь.

В результате, верующая девушка Наталка, знающая немецкий язык, почти из-под пули солдата вырывается еле живого пленного Игоря. Этот, немного окрепши, бывает в православной церкви и в собраниях евангельских-христиан, проходя через бури внешних и внутренних переживаний. Смерть следует по пятам Игоря всюду, куда бы он ни шел, — на свою родину, чтобы повидать свою мать, в лесах среди партизан, снова в Гончаривке и Вишневце. Однако невидимая Рука чудесным образом каждый раз вырывает его из костлявой руки смерти. Игорь сознает это и обращается впервые к Богу в простой, искренней молитве, став духовным братом Наталки по вере во Христа Иисуса.

То, что недосказано в этой книге, легко пополнить воображением. Книга написана на украинском языке. Весьма радостно то, что Михаил Подворняк, любя свой украинский народ, любит и всех других людей истинной, Божией любовью во Христе Иисусе, что ясно отражено в книге «БРАТ и СЕСТРА». Выпiscать книгу можно от издательства:

«Doroha Pravdy», P. O. Box 3, Station D, Toronto, Ont.
CANADA — M6P 3J5.

К. Сим-Ионий

НОВА КНИЖКА

Вітер з Волині, автор — Михайло Подворняк, видання Інституту Дослідів Волині ч. 44, Вінніпег, Канада, 1981, сторінок — 242.

Нове видання волинян у

Вінніпегу, „Вітер з Волині” — це книга споминів. У ній описується переживання автором долі Волині від початку Другої світової війни й окупації Західної України союзськими, а згодом нацистськими тиранами. Тут нотуються епізоди жахливо-го поліційного терору українців з боку советського режиму, масового людовбивства доконаного нацистами, короткої повстанської української провесни, печуваного братовбивства і повторного приходу большевицької влади 1944 року.

Спомини „Вітер з Волині” написані правдою: чистою, радісною, болючою і жахливою правдою. Читання їх збуджує глибокий душевний біль за Волинь, за більшій, многостражданій і обманюваній народ, за оз-

вірення людини й повстання проти брата. Хоч не все в цій книжці приемне; проте воно правдиве і таке насвітлення тих подій — коначне. Про все те треба заговорити, поки ще є кому сказати правду. Треба було оповісти про все: про крайні переживання нашого народу, про його спливання живою кров'ю невинних людей, про чисті патріотичні збудження, про надії на визволення, про гіркі розчарування і про безрадну покору брутальній силі. Все це становить загальний зміст книжки „Вітер з Волині”.

Технічно, „Вітер з Волині” — це книжка люксусового видання. Ціна книжки — \$10.00 в м'якій оправі; \$12.00 — у твердій оправі + 60 ц. на пересилку.

Замовлення і гроші посылати на адресу:

**UKRAINIAN VOICE
BOOKSTORE**
842 Main Street
P. O. Box 3629, Station „B“
Winnipeg, Man., Canada
R2W 3R4

Нова книжка вінніпезького письменника

“Стежки і дороги” — так звється нова книжка відомого зі своєї безконкуренційної літературної праці і пильності в ній нашого вінніпезьця Михайла Подворняка, пастора, діяча і редактора видань Євангельського Українського Об'єдання, що від років віддає теж своє знання і сили Інститутові Дослідів Волині та Т-ву “Волинь” у нашім місті. Книжку видало Християнське В-во “Дорога Правди” з датою 1981 року і на 148 її сторінках поміщені 16 оповідань з життя українців, всі з позитивним підходом та релігійно-етичною спрямованістю, отже й рідкісних в нашій літературній продукції.

Стиль нашого заслуженого письменника й поета М. Подворняка такий, що читатимете оповідання одне за одним, поки не скінчите книжки, — вона залишає у вас враження, як би ви пили склянками справді джерельну воду, що відсвіжує і наставляє ваші думки на своєрідну ясність, — у нашему випадку на віру в Боже керування нашим,

хоч яким паршивим, світом та в те добро в людині, яке вложене Всешишнім у її духа та який виявляє себе виключно шляхетними і сердечними діями та ділами. До речі, це вже 18-та книжка з-під пера М. Подворняка, а коли до них додати ще 7 перекладів творів з чужих мов його роботи, — то і ясно, що таких працьовитих творців пера в нас небагато. Добра обкладинка В. Копаня окремо прикрашує книжку.

Українцям Вінніпегу найприкріше, що Михайло Подворняк завзявся покинути наше місто, в яке він так вріс та яке його так цінить, — він переїздить на постійний побут в околиці Торонто і вже навіть перекинув туди частину своєї велетенської бібліотеки та хатнього влаштування. Тим не менше бажаючи нашому письменникові і на новому місці багатьох ще літ успішної праці, просимо його не забувати, що у Вінніпезі залишає він багатьох своїх друзів і вони завжди будуть раді його відвідинам!

(ак)

З Книжок

Подворняк, Михайло. Вітер з Волині; спогади. Вінниця, Накладом Товариства "Волинь", 1981. 242 стор.

"Рідко коли бував так, що я прочитув книжку /понад 200 сторінок/ як кажеться "за одинм сидженням". Але ось "Вітер з Волині" Михайла Подворняка, я почав читати однієї суботи по півдні, а докінчива читати в неділю ввечорі. Так будуть і інші читати цю книжку."

Так пише в передмові до тих споминів протоієрей Степан Ярмусь. Його слова не є перебільшенням і ми заохочуємо замінатися зі згаданою книжкою.

Спомини обіймають роки Другої світової війни, 1939-1944. Місце подій - Волинь, а навіть вузле - Кременецький повіт і його околиця. Автор описує те, що сам бачив, сам пережив і дає нам нечасте у своїй правдомовності свідчення про ті сумні часи нашої нової історії.

Михайло Подворняк, християнин сванельського віровизнання: в центрі споминів є він сам, його церква, її вірні. Може власне ця окреміність його віроісповідання так від православних, як і католицьких українців дала йому виразнішу перспективу бачення світу, ідей, речей і подій.

Коротко про зміст книжки: упадок Польщі в 1939 році, перша більшевицька інвазія і окупація Волині, німецько-советська війна, прихід німців, друга більшевицька окупація, виїзд автора на захід. На тлі тих трудних років автор представив переслідування сванельських християн на Волині.

В нашій новій мемуарній літературі книжка М. Подворняка вибивається відразу на одно з перших місць. Її вартість є наперед у правдивості опису, в тій прикметі, яку нечасто стрічаємо в спогадах інших авторів. Один англійський письменник сказав, що з підозрінням треба ставитися до таких спогадів, де автор не представляє своїх власних невдач, слабостей, похибок. Одною із найбільше трагічних сторінок спогадів М. Подворняка є, де автор описує терор, яким совєтська політична хандармерія /НКВД/ погрозами і мантажем примутила його стати тайним її співробітником і доносити на діячів евангельської церкви, на його особистих приятелів./На ца-

ста після того наш автор в думевий розпуші утік, скривався в лісах, рішився на дуже рисковну втечу на захід, але в тім моменті вибухнула німецько-совєтська війна/.

В нашім письменстві є відомий ще тільки один випадок такої моральної мужності, де людина призналася до того, що під терором і шантажем погодилася стати донощиком для совєтів. Таким виступом львівський громадський діяч Степан Біляк, якому совети доручили співгувати митр. А. Шептицького під час першої більшевицької окупації. Про це згадує С. Біляк у своїм спомині поміщені в книжці "Західна Україна під більшевиками" за ред. Мілени Рудницької.

У зв'язку з тим ми хотіли б вказати на потребу в українській суспільності регабілітаційної установи, яка звільняла б від моральної вини тих людей, які під загрозою тортур і смерті були змушені стати совєтськими донощиками. Тоді люди не мали б причини ховатися, жити ціле життя під шантажем. Така регабілітаційна комісія буде колись потрібна у випадку майбутнього розвалу совєтів. Ми можемо припускати, що в Україні є тепер сотні тисяч людей, які під примусом стали "сексотами". Не виключене, що і на еміграції є такі люди, які діять під совєтським шантажом.

В новій українській спогадовій літературі ми вже маємо кілька таких цінних творів як "Вітер з Волині": Леоніда Плюща, Петра Григоренка, ще одного воїнника Даниила Шумука, закарпатця священника Севастіяна Сабола. Книжка М. Подвірянка надається, щоби її перекласти на англійську мову, бо тоді вона знайшлаб читачів у широкім світі. Світовий читач довідався б про передисторію передслідування теперішніх євангельських віруючих в мовітнім царстві Сатани.

І ще одна вартісна прикмета обговорюваного твору: він впроваджує нас, так православних як і католиків у світ євангельських християн про яких ми знаємо так мало, а може і нічого. А таке знання нам тепер більше потрібне як колищебудь.

І ще одна заввага накінець: Як виходить із заоченого списка в книжці, Михайло Подвірняк є автором кількаадесять друкованих творів - повістей, споминів, збірок поезій, перекладів. Шкода тільки, що ми так шізо про його творчість довідусмося. Біда, що між нашими віроісповіданнями бракує вимінні інформацій і взагалі німа комунікації.

"Наш Голос", січень-лютий, 1983

НОВА КНИЖКА

ВІТЕР З ВОЛИНІ, автор — Михайло Подворняк, видання Інституту Дослідів Волині ч. 44, Вінніпег, Канада, 1981, сторінок — 242.

Нове видання волинян у Вінніпезі, "Вітер з Волині" — це книга споминів. У ній описується переживання автором долі Волині від початку Другої світової війни та окупації За хідної України советськими, а згодом нацистськими тиранами. Тут потується спізоди жахливого поліційного терору українців з боку советського режиму, масового людобивісства доконаного нацистами, короткої повстанської української провесні, нечуваного братобивства і повторного приходу большевицької влади 1944 року.

Спомини "Вітер з Волині" написані правдою: чистою, радісною, болючою і жахливою правдою. Читання їх збуджує глибокий душевний біль за Волинь, за бідній, многостражданний і

многократно обманюаний народ, за озвірення людини й повстання проти брата. Хоч не все в цій книжці приемне, проте воно правдиве і таке насвітлення тих подій — конечне. Про все треба заговорити, поки що є кому сказати правду. Треба було оповісти про все: про крайні переживання нашого народу, про його спливання живою кров'ю невинних людей, про чисті патріотичні збудження, про надії на визволення, про гіркі розчарування і про безрадість покору брутальній силі. Все це становить загальний зміст книжки "Вітер з Волині".

Технічно, "Вітер з Волині" — це книжка люксусового видання. Її можна набути в Інституті Дослідів Волині. Ціна книжки — 10.00 дол. в м'якій оправі; 12.00 дол. — у твердій оправі. Замовлення і гроші посылати на адресу:

Society of Volyn
P. Stn "B", Box 3651
Winnipeg, Man. R2W 3R4

"Канад.Фармер", вересень 3, 1981

З газет і журналів

НОВИЙ ШЛЯХ, 28. листопада 1981. Рецензія С. Кандиби /прислана рецензентом також до нашої редакції/ на нововидану книжку-спогади Михайла Подворняка, що має 242 стор. і вийшла накладом Інституту Дослідів Волині. Подаємо два витинки:

У спогадах Михайла Подворняка немає сторінки вільної від напруження, від безвихідних ситуацій, загроз, утеч, переходів кордонів, фізичних та моральних торгур, та численних сцен нечуваних звірств людини, на описування яких немає людської мови. І сам автор проходив крізь ці жахливі видовища Дантівського пекла не як "американський спостерігач", а як живий і діяльний учасник. І якщо читачеві часом здається, що він на місці автора зіяв би інакше, чи може тікав би світзаочі з палаючої Волині, то на це автор відповідає дуже сильними аргументами.

Лише віра в Бога і сильна любов до рідного краю спонукали і змушували автора діяти так, як він діяв і залишився там, де він залишився. Сторінки спогадів переповнені хвилюючими сценами, де автор попадає в повну безвихідь, де, здається, єдиним виходом було "хоч з мосту та в воду",

але Михайло Подворняк належить до людей, які розмовляють з Богом і надіються на Його обіцянку: "Стукайте і вам відчинять, просійті і вам даутъ". Не раз і не два бачимо місцевого автора в молитві на колінах не лише в молитовному домі - ні, там і тоді, де обривається дорога, коли людина не знає, як діяти і як пережити до завтра. Ця надія на Бога і невидимі Господні дороговкази допомогли молодому Михайлові пережити "время люті", вийти у світ і послужити словом і ділом Богові і нашему народові...

Щоб було всім ясно Мих. Подворняк, як правдивий християнин і правдолюб, розповідає правду про УПА такими словами:

"За якийсь час багато наших хлопців, що служили в УПА втекли додому. Вони були ідейними хлопцями, пішли до УПА з патріотичного почуття, з національного о-

бов'язку, але тепер не могли погодитися з тим, що робиться в самій УПА, не хотілося ПІДНЕСТИ РУКИ НА СВОГО БРАТА і зневірені прийшли додому. /Підкр. мое С.К./

Не дуже я розбирався за Польщі в тих різних згубнихх партіях, до жодної з них я ніколи не належав, але тепер я побачив, що більшість світомої молоді, а також старших людей на Волині були по боці мельниківців. Мельниківцями була також уся волинська інтелігенція, а тому тепер уся симпатія нашого народу була на боці мельниківців, бо вони були більш толерантні, вирозумілі, а при тому були щирими патріотами. До нас, євангельських віруючих, ставилися добре, че понижували наших релігійних почувань, шанували нашу віру нарівні з вірою православною, до якої вони всі належали. Бандерівці ж були іншого покрочо. Вони також були патріотами, але та їхня "патріотичність" не мала меж, не мала тепер жодного стриму. Вони виразно проголосували, що в майбутній Україні, яку вони збиралися очолювати, не буде жодних політичних партій, окрім бандерівської, не буде жо іншої релігії, окрім тієї, яку скаже визнати їхня партія. А нам євангельським віруючим, відразу таки казали, що коли вони в Україні прийдуть до влади, то зроблять з нами те, що німці зробили з жидами. І ми вірили, що таке було б, бо пізніші їхні дії на Волині показали, що ті люди можуть таке зробити.

Тепер у бандерівцях опинилися молодики, які тільки були здібні на те, щоб грабувати і вбивати. Ішли для того, щоб мститися ча своїх противниках і не тільки на німцях чи поляках, але на своїх братах, які

були незгідні з їхньою ідеологією. Це були люди, які не мали в душі жодного співчуття до людини, жодного сумління. Вони робили "революцію", а люди мовччи просили Бога, щоб Він з ласки своєї не допустив їх до влади.

Не знаю, як на ту пору було по інших місцях Волині, але в нашій околиці на Крем'янецчині бандерівці мельниківців перемогли. Не тому, що бандерівці було більше, а тому, що мельниківці не бажали провадити братовбивчої боротьби і спокійно вступились з дороги. А бандерівці, захопивши владу, опанували ситуацію і люто розправлялися зо своїми противниками. Мучили наш народ не менше чужого окупанта. Днями сиділи десь в лісі, а вночі приходили до села робити своє темне діло. Були це переважно молоді хлопці, часто підростки, оте сільське шумовиння, яке сновигалося по селах і гринало нашому народові чимало горя, побільшивши його нестерпні страждання. Не було для них нікого старшого, вони не признавали над собою жодного авторитету і люди дивувалися, чи ж справді вони не мають якогось проводу, що він повинен їх спинити.

Найбільше запам'яталося нам бандерівське СБ /Служба Безпеки/. Цих двох літер наші люди боялися не менше, як НКВД чи Гестапо, бо хто попав до їхніх рук, живим уже не виходив," /"Вітер з Волині" стор. 180-182/.

Коментарів до цього опису не треба - це жахлива правда, про тих які плянують "визволяти" Україну ще раз, але цим разом вже "карами компартії та комсомолу". І ще раз хочеться сказати: Не дай, Боже, нам таких "визволителів і такої однопартійної сваволі..."

"Вітер з Волині" можна замовити в:
Society of Volyn, Postal Station "B" Box 3651
Winnipeg, Man. R2W 3R4 CANADA

"Наш Голос", березень, 1983 р.

КОЛИ БРЕХІЯ МАЄ ДОВГІ НОГИ

В історії України, Волині дуже часто приходилося бути в дуже великих перепалках. Волинь приймала часто останні оборонні бої України, почавши ще »Волинським Союзом Слов'янських Племен« у VI стол. на світанку початкового формування з племен Княжої Київської держави. А окупаційні умови українських земель у Другій світовій війні були такі, що Волинь, зокрема Волинське Полісся найкраще надавалися на відновлення знову збройної боротьби за самостійність України. Про це вже є багата література спогадами й дослідженнями українських і неукраїнських авторів. А в основному мартіології Волині під час Другої світової війни є присвячені плачам заповнені спогади, волинського свангеляка Михайла Подворняка п. з. »Вітер з Волині«.

Читаючи спогади Подворняка, бачимо добре описані белетристичними засобами жахливі спустошення сіл з дикинськими винищуваннями волиняні московсько-советськими й німецькими «цивілізованими» варварами з допомогою польських колоністів й осадників.

Оповідницький талант Подворняка не знуджує читача навіть тоді, як він безконечно повторює найрізноманітніші події і випадки для ліпшої образності й кольористики розповіді. Автор цієї решеної сам був учасником підпілля й очевидцем того всього лихоліття на Волині й у мандрах на Захід як і Михайло Подворняк.

Безперечно його описи винищування заможного селянства Волині будуть доповненням описів наддніпрянських авторів до мартіології »розкуркулюванням« (читай винищуванням) селян у Східній Україні. Вони всі для наступних поколінь будуть прикладом великого господарського лихоліття українських селин, найздоровішої частини українського народу, та їх новітнього закріпачення у московсько-советських колгоспах.

Усі ті події зі »штундівським« оплакуванням талановито, кольористичними відступами описус Михайло Подворняк, автор 18 збірок оповідань на релігійні теми та 7 перекладницьких видань з російської і інших мов. Але там, де він описус дії УПА на Волині, то з нього, як з мішка шило, вилазить »штундівська« злоба на бандерівців, як единорушійної визвольної сили побіч мельниківців у Другій світовій війні. Супроти бандерівців він дає волю своїй »християнській« ненависті приписуючи їм терор московсько-советської партизанки й підпілля.

У час війни багато вояків регулярної армії і службовців воєнних формаций держав поповнюють злочини, за які їх карають смертю. А

вже нема що казати скільки таких безправств буває у кожній підпільній збройній військовій формaciї чи організації. Тому без невинних убивств людей ніде не буває на світі, не обійтися без того ѹ в нашому підпіллю у тому несамовитому хаосі людовбивств, які створила Совето-Московія і Німеччина в Україні, а зокрема на Волині. Але ця об'єктивна правда не дійшла до свідомості Михайла Подворняка на еміграції і поселенню у спокійній Канаді.

Подворняк свідомо всі потасмні й явні вбивства приписує бандерівській Службі Безпеки. Свідомо наставляє надніпрянців проти воїніян-бандерівців, бо за його спогадами, бандерівці винищували поголовно всіх бувших червоноармійців, які, втікши з німецького полону, повлаштовувались на працю по селах. А насправді, де це траплялося, то були вчинки советських партизан і їх підпілля, що було розгалужене в 1942-43 роках на Волині. І Михайло Подворняк, хоче він чи не хоче, помагає московсько-советським видумкам і провокаційним убивствам по всій Волині.

Одним із непересічних наших дослідників терористично-підпільних дій Московії є, безперечно, С. Мечник. А він у своїй праці п. з. »Від оприччини до КГБ, духовість московського імперіалізму« у розділі — НКВД на ЗУЗ 1939-1941 — на стор. 266 подає такий факт:

»Перебралися чекісти (з-поміж советських партизан і підпільників, — Г.Р.) за повстанців і в селі нищили найповажніших та всіма шануваними людьми. Розрахунок у чекістів був простий: підрвати довір'я до підпілля і таким чином населення припинить підтримувати підпільників.«

Хто був у підпіллю на Волині, чи мав будь-яку стичність з УПА, чи підпіллям, той знає, що такими провокаційними трюками займалися советські партизани і підпільники цілий час аж до нової окупації Волині Совето-Московією у 1944 р.

У 1942-43 роках в областях, де я побував, ніде не було винищування бувших червоноармійців українським підпіллям. Натомість правою є, що ті ексчервоноармійці, які відмовлялися переходити до советських партизанів і не погоджувалися співпрацювати з їх підпіллям, советські партизани, передягаючись в мундири УПА чи СБ з мазепинками на голові, забирали їх зі собою на розстріл, або вбивали на місці для постраху іншим і ширили поголоски, що це вчинили бандерівці руками СБ.

Для цього є промовистий приклад навіть у спогадах Подворняка: Ось він: »В сусідньому селі був мій приятель, який за Польщі належав до ОУН... Коли до нас прийшли німці... пішов до лісу... до УПА. Коли постало в УПА розділення, він прийшов додому... Бандерівці за ним слідкували і одного дня їхнє СБ... забрало його з собою... Аж на п'ятий день люди... побачили, що їхній Каленик висить на при-

дорожній липі... Все його тіло було поколене ножами чи багнетами. Каленик висів, прив'язаний до грубого галуззя за обидві ноги головою вниз... Голова його торкалася трави, довге волосся було змішане з кров'ю... Під самою головою калюжа крові» (стор. 184-185).

Подворник, описуючи докладно це «макабричне» вбивство ніби до-конане бандерівцями, на стор. 186 подає таке:

«Однієї почі появилися в сусідньому селі (тобто в селі Каленика, як виходить з опису, — Г.Р.) якісь большевицькі партизани... Пограбували трохи село, а другого дня вночі пішли далі».

Як видно з цих цитат, кожен, хто не засліплений ненавистю до українських націоналістів, побачить, що потворно з дикунським зну-щанням вбили й повісили ту людину советські партизани, що вони скрізь з дикунською насолодою робили й складали вину на бандерів-ців, на СБ, бо це їх смертельні вороги. Убивство Івасюка у Львові, по-калічення його тіла й повішенні на дереві є прикладом.

Кожному, хто пише белетристику існо, що Каленик — це видумана постать письменника для виладування своєї ненависті до бандерівців, бо вони знищили родину росіян його братів-штундистів і якісь, як Подворник пише, молодики казали йому, що у вільній Україні штун-дівство буде заборонене. Що за наїvnість Подворника!

Та зовсім можливо, що молоді хлоїці могли так безвідповідально плести. Бо штундівство на Волині в той час було чорносотенно-москов-ською сектою, яка відверто вороже ставилася до всього що українське.

Український штундизм щойно на еміграції почав встановлюватися як окреме українське християнське віроісповідання. Про це дуже добре знає Михайло Подворник і винуватити тут на еміграції наших упівців і оунівців-волинянків за їх неприхильну поставу до штундизму на Во-лині в 1942-43 роках — це шкідлива штундівська засліпленість, а не сучасна евангельська всепрощеність.

Як видно з цих спогадів, Михайло Подворник, називаючи москов-сько-советські вбивства братовбивствами бандерівців, помагає москов-ській пропаганді й всім брехливим видумкам продовжувати життя ширенням баламутств, вставляти довгі ноги їхнім найпотворнішим брехням. Бо ті різні провокативні брехні на бандерівців ще досі ходять поміж нами й ми — одні з наїvnosti, другі з ненависті до націона-лізму-патріотизму, треті зі злоби до своїх партійних противників — повторюємо їх у щоденних балачках і писаннях у пресі, вставляючи советським брехням довгі ноги й роблячи їм довгий вік.

Ред. М. Подворняк виїхав з Вінніпегу

Знаний у Вінніпезі письменник Михайло Подворняк, один з основоположників та довголітній провідний член Інституту Дослідів Волині й Товариства "Волинь", теж співредактор "Літопису Волині", залишив Вінніпег і переселився в Онтаріо.

Михайло Подворняк — член Української Євангельської-Баптиської Громади, редактор різних християнських видань, автор біля двадцяти оригінальних творів, перекладач і громадський діяч, вельми корисним членом організованих волинян у Вінніпезі. Довгі літа, майже до самої смерті Митр. Іларіона, був близьким співробітником і складачем майже всіх більших творів Митрополита та всіх Його журналів, що виходили протягом 30 років.

У зв'язку з переїздом до Онтаріо, офіційне прощання з ред. М. Подворняком відбулося під час нарад Редакційної Колегії ІДА і Т-ва "Волинь" в домі Іллі і Галини Онуфрійчуків, в п'ятницю 20 червня 1980 р. Про-

щаальне слово, в імені учасників мав прот. С. Ярмусь. Він насвітлив формальну працю свого Шановного Друга в організаціях волинян, згадав про товарисько-людський аспект присутності п. Подворняка в нашому гуртку, що є справою особливого значіння. І. Онуфрійчук прощав п. М. Подварняка від всього членства ІДВ і Т-ва та подякував йому за щиру працю, бажаючи йому з родиною всього добра на новому місці побуту.

Ред. М. Подворняк подякував землякам, особливо п-ву Онуфрійчукам за прощальну гостину, за слова признання й подяки та запевнив їх, що буде співпрацювати з ними і в майбутньому, чого справді всі волиняни бажають.

М. Подворняк зо своєю дружиною Валею переселюється на Українську Баптиську Осельо в Онтаріо недалеко м. Торонто. А ми всі бажаємо їм щастя, здоров'я та успіхів у дальшій їхній праці.

Учасник

